EDIȚIA DE VINERI
Vol. 4

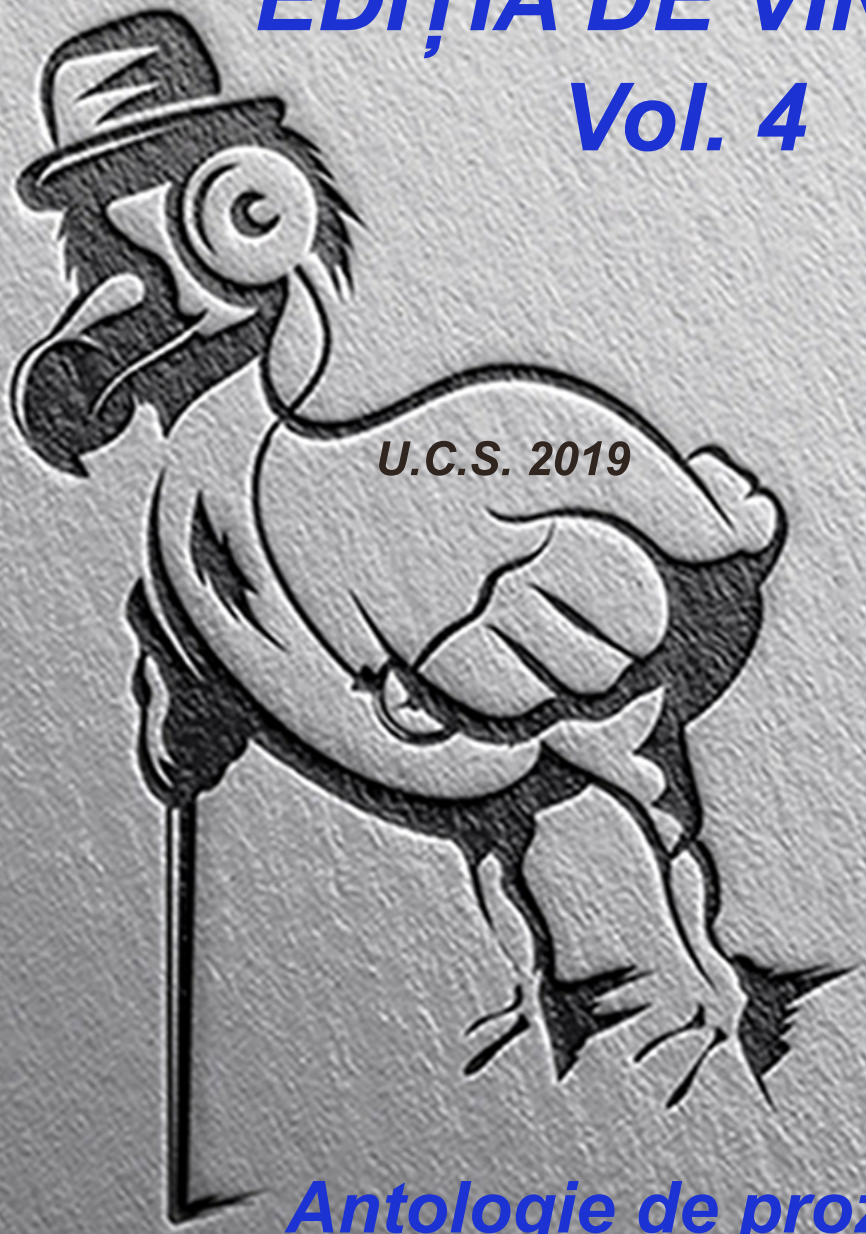

U.C.S. 2019

Antologie de proză modernă și contemporană

Cuprins

Michael CUNNINGHAM : Bestii.....3

Danilo KIŠ: Băiatul şi câinele..... 19

F. Scott FITZGERALD: Strania poveste a lui Benjamin Button..... 32

Julio CORTÁZAR: Idolul Cicladelor.....78

Junot DÍAZ: Negocios..... 91

Michael CUNNIGHAM

Bestii

Ai cunoscut bestia. E în faţa ta la coada de la băcănie, îşi cumpără ţigări şi snackuri şi flirtează cu vânzătoarea jamaicană, care nu e câtuşi de puţin amuzată. Stă cu picioarele întinse pe interval în metroul care se îndreaptă spre Brooklyn, cu antebraţele-i vânoase pline ochi de tatuaje. Îşi face veacul, permanent anturat – grosolan, îmbibat de cocaină, amuzant la modul jignitor –, la petrecerea de după program la care prietena ta a insistat să mergeţi şi tu te-ai dus pentru că nu eşti pregătită – nu încă – să fii genul de fată care refuză.

S-ar putea să te trezeşti că i te oferi.

Pentru că te-ai săturat de băieţii care vor să te cunoască înainte să se culce cu tine („să se culce cu tine”, chiar aşa se exprimă), care, când în sfârşit se întâmplă, te întreabă, cerându-şi parcă scuze, dacă au terminat prea repede, care te sună a doua zi ca să-ţi spună că s-au simţit foarte bine.

Sau pentru că începi să-ţi faci griji că un anume tren e pe cale să plece din staţie; că, deşi eşti gata să urci în alt tren, unul care se îndreaptă spre un viitor al căsniciei şi maternităţii, s-ar putea ca acesta să-şi ducă pasagerii într-un loc înverzit şi armonios, de unde puţini se vor mai întoarce vreodată, iar

puţinii care încearcă să se întoarcă descoperă că, deşi lor li s-a părut că au trecut doar câteva ore, aici, acasă, au trecut douăzeci de ani; că se simt groteşti şi disperaţi la petreceri la care ar fi putut să jure că tocmai ce au fost doriţi, pipăiţi, înghesuiţi cu o seară în urmă.

Sau pentru că tu crezi, chiar crezi sincer că poţi repara răul care i s-a făcut tipului atât de arătos, de slab şi agitat, insului cu ţigările şi snackurile, tânărului mohorât din metrou, individului volubil şi cinic care turuie întruna şi se uită la alţii de parcă ar spune „Eşti dobitoc sau eşti doar prost?", acestea fiind pentru el singurele categorii existente.

Erau trei surori, iar Frumoasa era cea mai mare. Când tatăl fetelor a plecat cu treburi la oraş şi le-a întrebat ce cadouri vor să le aducă, cele două surori mai mici au cerut găteli. Au cerut ciorapi de mătase, jupoane, dantele şi funde.

Frumoasa însă nu a cerut decât un singur trandafir, pe care ar fi putut foarte bine să-l taie din oricare din cele o jumătate de duzină de tufe aflate la nici douăzeci de metri de căsuţa familiei.

Ideea era următoarea: adu-mi din călătorie ceva ce aş putea să găsesc şi singură chiar aici. Dorinţa mea de a căpăta ceva e lipsită de orice urmă de lăcomie prin faptul că aş putea să mi-o satisfac şi singură, în câteva minute, cu o foarfecă de grădină. Mă impresionează efortul, nu obiectul. Să cer ceva rar şi

valoros ar însemna să transform devotamentul în obligaţie.

Oare mai spunea ea, implicit, şi altceva? De exemplu: „Chiar îţi închipui că o rochie sau nişte panglici pentru păr ar ajuta la ceva? Crezi că o să-i facă fie şi un pic mai buni pe cei vreo zece bărbaţi pasabili din sat sau că o să schimbe cu ceva speranţa modestă că măcar n-o să ajung să mă mărit cu Claude măcelarul sau cu Henri cel cu un braţ uscat? Crezi că un jupon ar compensa cumva lipsa de opţiuni?

Prefer să-mi aduci un trandafir şi-atât".

Tatăl nu a înţeles nimic din toate astea. A fost pur şi simplu surprins, dar şi dezamăgit, de cererea modestă a Frumoasei. Strânsese bani pentru călătoria asta. Găsise în sfârşit un potenţial cumpărător pentru aparatul său de muls revoluţionar. Era în sfârşit un bărbat care avea o întâlnire de afaceri. Îi plăcea ideea de a se întoarce din călătorie încărcat de bogăţii ca un maharajah.

— Asta e tot ce-ţi doreşti, Frumoaso?

— Asta e tot.

— Eşti sigură? N-o să fii dezamăgită când Chéri şi Madeline o să-şi probeze rochiile cele noi?

— Nu. O să fiu încântată de trandafirul meu.

Nu avea niciun rost să-i spună că Chéri şi Madeline sunt superficiale, că gătelile pe care o să le primească aveau să fie purtate o dată, poate de două ori, la sărbătorile din sat, apoi

împăturite şi aşezate într-un sertar, iar fetele le vor mai privi din când în când cu nostalgie când bărbaţii şi copiii le vor ţine legate de casă şi când mătăsurile şi crinolinele vor ajunge atât de ciuruite de molii, încât vor fi oricum imposibil de purtat.

Bun, deci atunci un singur trandafir pentru Frumoasă. Pentru ea, cea cu mintea mai ageră şi mai puţin sentimentală decât a surorilor ei. Pentru ea, care ştia că nu are niciun rost să obţină ceva ce nu are deja, pentru că nu întrevedea niciun viitor pe uliţele pline de bălegar ale satului, în rânjetele lascive ale tânărului coşar sau în tăcerea nerăbdătoare a fiului morarului.

Bine. Dacă un trandafir îşi doreşte, un trandafir o să primească.

Pe drumul de întoarcere de la oraş (întâlnirea cu cumpărătorul nu mersese bine) tatăl s-a oprit lângă un castel înconjurat de grădini luxuriante. În definitiv, trebuia să culeagă trandafirul de undeva din apropierea satului, altminteri s-ar fi întors acasă cu o tulpină şi câteva frunze ofilite.

Bombănind enervat de modestia perversă şi ostilă a fiicei lui (dar în acelaşi timp uşurat, pentru că ea, spre deosebire de surorile ei, nu-l făcuse să cheltuiască nişte bani pe care tocmai aflase că nu-i va primi), a rupt un trandafir dintr-o tufă mai bogată decât toate. Unul din câteva mii.

A ales prost castelul. A ales prost şi tufa de trandafiri.

Bestia s-a repezit asupra tatălui. Avea mai mult de doi metri înălţime şi era un fel de încrucişare între lup şi leu, cu ochi strălucitori şi criminali şi cu braţe blănoase, mai groase decât mijlocul tatălui. Ceea ce îl făcea cumva şi mai ameninţător era faptul că purta o vestă şi cămaşă cu volane.

Bestia a declarat că furtul de trandafiri este o infracţiune supremă. A ridicat o labă ca un mănunchi de pumnale. Se pregătea să-i jupoaie tatălui faţa şi pe urmă să continue în jos.

— Vă rog, domnule, trandafirul era pentru fiica mea!

— Furtul e furt.

Imaginaţi-vă o voce care sună ca o maşină de tuns iarba ce rulează pe pietriş. Încercaţi să nu vă gândiţi la respiraţia bestiei.

— E cea mai frumoasă şi mai nevinovată fată din câte există. Eram dispus să-i cumpăr orice şi-ar fi dorit, dar ea nu a cerut decât un trandafir.

La auzul acestor cuvinte, bestia s-a oprit.

— Ar fi putut căpăta orice şi ea a cerut un trandafir?

— Nu e o fată ca toate celelalte. O iubesc ca pe propria-mi viaţă.

Bestia şi-a coborât laba, vârându-şi-o cu forţa în buzunarul hainei, ca şi cum ar fi vrut s-o împiedice să aibă vreo iniţiativă.

— Atunci du-te acasă. Ia-ţi rămas-bun de la fiica ta. Dă-i

trandafirul. Apoi vino înapoi şi primeşte-ţi pedeapsa.

— Aşa voi face.

— Dacă până mâine la vremea asta nu te-ai întors, vin după tine şi, înainte să te ucid, o ucid pe fiica ta.

După ce a zis asta, bestia i-a întors spatele şi a pornit spre castel, păşind pe picioarele lui uriaşe şi zdravene, ca de bizon. Cu trandafirul ţinut strâns în mână, tatăl a sărit pe cal şi a luat-o din loc.

Când a ajuns acasă, tatăl i-a povestit fiicei lui toată păţania şi i-a spus că dis-de-dimineaţă merge să se lase jupuit de bestie.

Fiicele mai mici l-au asigurat că e vorba de un bluf. Bestia nu avea de unde să ştie unde locuiesc ei. Bestia era un psihopat clasic. Să arunci cu ameninţări e uşor. Poate că bestia avea de-acum altă halucinaţie. Chiar în clipa asta probabil că încerca să se dumirească cine rosteşte obscenităţi din dulapuri sau de ce mobila se tot mută singură.

— Deci, tati, acum ne arăţi ce ne-ai adus?

— O, da, desigur...

Şi a început să scoată pachetele din coburii şeii.

Numai Frumoasa ştia că bestia o să le dea de urmă şi o să-i omoare. Numai Frumoasa a înţeles ce-ar putea semnifica un singur trandafir, la ce fapte te-ar putea împinge un trandafir dacă trăieşti fără speranţă. Dacă eşti o bestie captivă într-un castel sau o fată captivă într-un sat obscur şi amărât.

Aşa că, după miezul nopţii, când tatăl şi surorile ei dormeau, Frumoasa s-a furişat până în grajd, a încălecat pe calul tatălui ei şi i-a spus să o ducă la castelul bestiei. Calul, fiind şi el tot un animal, a fost mai mult decât dornic să se supună.

Părea un act de suprem sacrificiu de sine. Şi nu era întru totul neadevărat. Dar, în acelaşi timp, pentru Frumoasă, indiferent ce i-ar fi putut face bestia, tot era mai bine decât să petreacă încă o zi hrănind gâştele, încă o noapte brodând.

La fel de adevărat era şi că spera ca tatăl ei să vină după ea în zorii zilei, când se va trezi şi va vedea că nu e acolo. Era adevărat că mintea ei născocea imagini cu tatăl ei luptându-se cu bestia – acelaşi tată uriaş şi păros care fusese bestia copilăriei ei, acelaşi tată bun şi blând până la ostentaţie, deşi ea, nefiind orbită de naivitatea cu care fuseseră dăruite surorile ei, a înţeles ce efort i-a trebuit ca să se abţină de la anumite acte pe care le-ar fi putut comite foarte uşor, de vreme ce mama fetelor nu mai era cu ei, ci sub crucea din cimitir.

În timp ce calul o purta peste câmpurile întunecate şi prin mlaştinile pline de ciripit de păsări, Frumoasa făcea speculaţii despre lupta ce putea fi stârnită de ea. Îi făcea întru câtva plăcere (de ce s-o negăm?) să se întrebe cine va ieşi victorios: tatăl sau duşmanul.

De fapt la ivirea zorilor tatăl a fost distrus când a descoperit

că fiica lui cea mare se dusese la bestie. Şi totuşi nu s-a putut abţine să-şi spună că dorinţa ei nu numai că provocase toată beleaua, dar mai şi era, în felul ei, o formă insidioasă de vanitate. Frumoasa şi-a dorit, nu-i aşa, să fie cea corectă şi fără pată. Suferea de aroganţa călugăriţelor.

Decizia de a-i permite fetei să-i ia locul avea să-l chinuie pe veci. Dar exact asta a făcut. În timp, va găsi diverse moduri de a-şi învinovăţi fiica. Se va afunda, cu o oarecare senzualitate, într-o imagine a sa de om cumplit şi fără suflet, o imagine cu care, odată cu trecerea timpului, se va dovedi că îi vine tot mai uşor să se împace.

Din clipa când a sosit la palatul bestiei, Frumoasa a fost tratată impecabil. Mesele se întindeau singure, focurile din cămine se aprindeau şi ardeau vesele când intra ea în încăpere. Braţe ca de copil îşi făceau apariţia din pereţii tencuiţi şi îi ofereau candelabre care să-i îndrume paşii pe coridoarele întunecoase.

Nu i-au trebuit nici două zile până să înţeleagă că tatăl ei nu o să organizeze nicio operaţiune de salvare, fiindcă era mulţumit că scăpase el însuşi, şi că o bătrâneţe tihnită, cu numai două dintre cele trei fiice (pe cele două putea conta că o să le pese de încheieturile lui dureroase, că o să-l întrebe dacă mai vrea o pernă), i se părea suficientă.

Aşa că Frumoasa a rămas să trăiască singură cu bestia în

castel.

El era mereu blând şi galant. Fata neprihănită nu a fost victima unor acte sexuale comise cu viclenie în patul enorm în care dormea singură. Nu s-a trezit înfiptă într-un mădular roşu şi oribil, lung de o jumătate de metru, nu a fost pipăită cu limba într-o manieră mai degrabă carnivoră decât carnală şi nici nu i-a fost dat să cunoască o dorinţă care să nu aibă absolut nimic de-a face cu propria ei desfătare.

Pentru Frumoasă a fost, desigur, o uşurare. Abia dacă recunoştea în sinea ei că pe undeva în ea, tenebroasă şi nemărturisită, exista şi o anumită dezamăgire.

Zilele şi nopţile au căpătat o ritmicitate stranie, dar palpabilă. Ziua bestia se prefăcea că are treburi prin cele mai îndepărtate cotloane ale castelului. Noaptea, după ce-i ţinea companie Frumoasei la cină, bântuia pe coridoare, mormăind, până venea vremea să se îndrepte spre pădure, ca să sfâşie gâtul vreunui mistreţ sau vreunei căprioare şi să le devoreze.

Frumoasa ştia asta doar pentru că într-o noapte de nesomn s-a uitat întâmplător pe fereastra iatacului ei. Bestia credea că nimeni nu ştie despre animalele pe care le ucide. Nu era conştient de capacitatea Frumoasei de a accepta faptul că era şi el, ca toată lumea, un suflet chinuit, dar şi că, la fel ca toată lumea, trebuia şi el să mănânce.

El era şi, în acelaşi timp, nu era aşa cum se aşteptase ea.

Desigur, Frumoasa ştiuse de la bun început că e o făptură sălbatică, periculoasă şi urât mirositoare. Dar nu prevăzuse şi această practică animalică şi, totodată, cavalerească a sa.

Chiar dacă, fapt surprinzător, Frumoasa a fost dezamăgită de comportamentul feciorelnic al bestiei, de felul cum încerca să-şi ascundă obiceiurile mai puţin acceptabile, în timp a început să simtă pentru el o uşoară, dar persistentă afecţiune. Nu pentru mirosul de grădină zoologică – un amestec de excremente şi furie – pe care nicio apă de colonie nu-l putea acoperi, nici pentru imaginea ghearelor lui mai lungi decât cuiele, cu care se chinuia să ridice un pocal cu vin. A ajuns să simtă o oarecare tandreţe faţă de hotărârea lui de a se purta cu bunătate şi blândeţe, de a fi generos şi sincer, ca şi cum ar fi fost măritată de ani şi ani de zile cu un bărbat pe care dorinţele carnale l-au părăsit demult, laolaltă cu stima de sine din tinereţe, dar care se teme, mai mult decât orice, să nu piardă afecţiunea soţiei, obligată de-acum să trăiască alături de versiunea lui mai blajină. Sentimentele pe care a ajuns să le aibă fata erau inspirate de blândeţea de care el se silea să dea dovadă, de recunoştinţa care se vedea în ochii lui inumani ori de câte ori o privea, de totala lipsă de speranţă, asumată cu curaj, care îi definea viaţa.

Într-un final, după ce au trecut luni întregi, cu succesiunea lor de zile şi nopţi identice – Frumoasa cu gândurile aiurea,

ocupată cu broderii inutile, şi cinele la care nu aveau nimic să-şi spună –, bestia i-a spus să se întoarcă acasă. S-a lăsat greoi în genunchi dinaintea ei, ca un elan ciuruit de săgeţile vânătorilor, şi i-a spus că a greşit că a ţinut-o lângă el, că se lăsase pradă unor fantezii legate de puterea dragostei, dar, zău aşa, ce fusese în mintea lui? Oare crezuse cu adevărat că o fată drăguţă, care ajunsese la el împotriva voinţei ei, ar putea iubi vreodată un monstru? Din câte se pare, se lăsase păcălit de poveştile pe care le auzise, cu fete care iubeau fiinţe diforme şi oribile. Nu-i trecuse prin minte să se întrebe dacă nu cumva în asemenea cazuri ceva era în neregulă chiar cu fetele.

Pe Frumoasă n-a lăsat-o sufletul să-i spună că, dacă ar fi fost mai puţin manierat, dacă ar fi oferit senzaţia unei ameninţări mai serioase, poate că ar fi mers. S-a întrebat în sinea ei de ce atâţia bărbaţi par să creadă că inima unei femei se câştigă cu blândeţe.

Dar între ea şi bestie nu exista deloc obişnuinţa sincerităţii şi deja era prea târziu să mai înceapă acum. I-a acceptat oferta şi a plecat. Îi părea rău că-l părăseşte, dar nu era în stare să-şi asume un asemenea viitor de feciorie şi plictiseală, lipsit de orice provocare, sechestrată într-un castel – oricât de comod ar fi, indiferent de tendinţa lui de a aprinde focuri şi de a întinde mese de la sine – în care singura tovărăşie care i se oferea era cea a unui monstru obsedat de contemplarea

propriilor păcate. A plecat pentru că viaţa în castelul bestiei era mai confortabilă, dar, în esenţă, nu era substanţial diferită de viaţa pe care o dusese acasă.

Însă când a ajuns în sat, a descoperit cu surprindere că nu simţea deloc că s-ar fi întors acasă. A fost fericită, relativ fericită să-şi revadă tatăl şi surorile, dar tatăl ei rămânea totuşi omul care nu venise după ea la castelul bestiei şi nu se luptase pentru ea. Surorile ei se măritaseră cu bărbaţii cu care erau sortite să se mărite – un zidar şi un fierar, bărbaţi vajnici şi banali, care-şi făceau munca fără pasiune şi fără cârteli, cărora le plăcea să li se servească cina la şase şi care seara târziu se întorceau împleticindu-se de la cârciumă şi se puneau pe făcut cât mai mulţi copii. Sora mijlocie avea deja doi copii. Cea mai mică îl alăpta pe primul, iar al doilea era pe drum.

Cel mai surprinzător era însă faptul că în timpul cât fusese plecată, Frumoasa dobândise o anume reputaţie.

Cu toate că nu s-a auzit nimic din povestea despre timpul petrecut de ea împreună cu bestia, nimeni nu credea versiunea tatălui, cum că plecase dintr-odată la mănăstire. Sătenii au căzut de acord că îşi făcuse de cap într-un loc străin şi îndepărtat şi că, odată ce ducele sau contele cu pricina s-a plictisit de ea ori ea s-a obişnuit prea tare cu statutul de cea mai dorită fată din lupanar, s-a amăgit că se poate întoarce acasă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Acum, că Frumoasa

era din nou acasă, până şi cei mai buni dintre bărbaţii încă neînsuraţi (brutarul cu accese imprevizibile de furie, crescătorul de iepuri saşiu şi cu ticuri), până şi aceste specimene jalnice arătau reţinere faţă de o fată al cărei trecut avea evident nevoie să fie muşamalizat.

În cele din urmă, într-o seară târzie (orice explicaţie ar fi fost stânjenitoare), Frumoasa s-a strecurat afară din casă, a încălecat pe cal şi s-a întors la castelul bestiei. Măcar acolo era dorită. Măcar era iubită. Măcar bestia nu vedea niciun motiv pentru ca ea să se simtă ruşinată.

Când a ajuns însă, castelul era gol şi întunecat. Porţile lui masive s-au deschis fără greutate, dar candelabrele de pe pereţi nu s-au aprins singure când a străbătut coridoarele. Heruvimii din stucaturi nu erau decât lemn sculptat şi fără viaţă.

A găsit bestia în grădină, care de-acum era neîngrijită şi năpădită de bălării, iar din gardurile vii creşteau crengi ca nişte gânduri speriate, iraţionale. Fântâna arteziană secase şi era brăzdată de crăpături subţiri.

Acolo, pe pietrele pavajului din faţa artezienei secate, zăcea bestia.

Frumoasa a îngenuncheat lângă el. Cu toate că era prea pierit ca să mai poată vorbi, în ochii lui galbeni se mai zărea încă un licăr.

Nu fără efort, i-a ridicat o labă cu mâinile ei micuţe. I-a spus în şoaptă, de parcă îi împărtăşea un secret, că şi-a dat seama că îl iubeşte abia când a stat despărţită de el. Nu minţea – nu tocmai. Chiar îl iubea cumva. Îi era milă de el, îi era milă de ea şi deplângea soarta amândurora: două suflete care păreau să se fi pierdut atât de uşor, ca dintr-o întâmplare.

Iar dacă el ar putea fi vindecat, dacă ar putea fi smuls din ghearele morţii...

Ei îi plăcea ideea că le-ar întoarce astfel spatele tuturor neisprăviţilor de bărbaţi din sat care ar catadicsi să o accepte, îi plăcea ideea că i-ar refuza pe brutar şi pe crescătorul de iepuri şi pe bătrânul văduv cu ochii bolnavi de albeaţă, a cărui casă, cândva respectabilă, era căzută într-o rână şi îşi împrăştia ţiglele pe trotuar.

Ar fi mireasa unei bestii. Ar trăi în castelul lui. Puţin i-ar păsa ei de clevetelile ţaţelor şi bârfitoarelor.

A şoptit încet în urechea păroasă a bestiei, mai mare decât o mănuşă de baseball, că dacă reuşeşte să revină la viaţă, dacă reuşeşte să se pună pe picioare, îl ia de bărbat.

Rezultatul a fost instantaneu.

Bestia s-a săltat în picioare plin de înfocare, ca un leu. În spatele lui, fântâna arteziană a început să împroaşte iarăşi apă.

Frumoasa a făcut un pas în spate. Bestia o privea cu adoraţie. O privea cu o recunoştinţă care era deopotrivă încântătoare şi,

cumva, cumplită la vedere.

Într-o clipă, pielea bestiei s-a despicat precum coconul unei crisalide. Ghearele şi colţii au căzut. Duhoarea de sălbăticiune s-a evaporat.

Şi iată-l. E ameţitor de frumos. E viguros, cu faţa pătrăţoasă, şi e plin de muşchi.

Prinţul stă în mijlocul încâlcelii de păr şi gheare care au acoperit pietrele pavajului. Se uită uimit la trupul lui, care şi-a recăpătat vechea înfăţişare. Îşi flexează mâinile de om, îşi verifică elasticitatea atletică a picioarelor, care de-acum nu mai sunt nişte pulpe copitate.

Vraja a fost ruptă. Oare Frumoasa a bănuit asta de la bun început? O să se bucure la gândul că a intuit-o, că a fost capabilă să desfacă lucrătura vrăjii, dar nu va fi niciodată sigură.

Aşteaptă înfrigurată, extaziată, ca prinţul proaspăt readus la viaţă să se apropie şi să o ia în braţe. Dar mai întâi el trebuie să-şi verifice chipul în oglinda apei care clipoceşte deja în fântâna reînviată.

A funcţionat. I-a ieşit. A sedus o femeie încântătoare şi a făcut-o să-şi lege soarta de un suflet care fusese ascuns – de ochii tuturor, mai puţin de ai ei – sub un chip desfigurat.

Pieptul diafan al Frumoasei tresaltă de nerăbdare.

Prinţul întoarce încet spatele propriei reflexii şi îi aruncă un

zâmbet lasciv, bestial, un zâmbet rapace, mistuitor. Cu toate că faţa lui e de o frumuseţe fără cusur, ceva nu e tocmai în regulă. Ochii îi rămân animalici. Gura pare în continuare capabilă să sfâşie beregata unei căprioare. Aproape că ar putea trece drept fratele mai tânăr şi mai frumos (mult mai frumos) al bestiei, ca şi cum din părinţii lui s-ar fi născut un copil diform şi apoi unul superb, perfect proporţionat.

Dintr-odată Frumoasa începe să-şi pună întrebări. Nu cumva vraja aruncată cu atâta vreme în urmă asupra lui era o măsură de protecţie? Oare prinţul fusese închis în trupul acela de monstru din motive uşor de descifrat?

Fata se trage îndărăt. Rânjind victorios, cu un mormăit de triumf, el înaintează spre ea.

(*Traducere: Ariadna Ponta*)

Danilo KIŠ

Băiatul şi câinele

Câinele care vorbeşte

M-am născut, după spusele mamei mele, dintr-o aventură necugetată care i-a adus şapte copii şi numai nenorociri. Doi dintre fraţii mei şi una dintre surori au murit imediat după naştere. Eu am deschis ochii în casa doamnei Albina Kniper, moaşa din sat, în anii războiului, la începutul toamnei. Mama şi doamna Albina s-au îngrijit grozav de mine, m-au hrănit şi m-au cocoloşit. Coşul meu era căptuşit cu cârpe şi pene, precum cuibul unei păsări. Mama îmi dădea lecţii de viaţă: cum să dau din coadă, cum să-mi arăt caninii, cum să-mi curăţ urdoarea de la ochi şi cum să alung muştele sâcâitoare. Exersam între noi tacticile elementare de atac şi apărare. Era un joc frumos şi neprimejdios. Ne năpusteam unul la altul ca nişte dulăi de ţară, dar ne înveleam caninii în catifea, iar ghearele le ţineam în perniţe ca pumnalele în teacă.

Dar într-o zi am fost despărţit de mama şi atunci a început într-adevăr viaţa mea de câine. (Acest „de câine” nu are un sens peiorativ, nu mă plâng de viaţă. Vreau să spun, pur şi simplu: viaţa mea.)

Când domnul Berki (ăsta era numele viitorului meu stăpân)

i-a plătit doamnei Kniper, nu era încă hotărât pe care din noi avea să-l ia cu el, iar eu nu prea înţelegeam ce se petrecea cu noi şi în jurul nostru. Îmi amintesc doar că mama era foarte tristă şi că plângea tot timpul. Ceva mai târziu am înţeles de ce nu s-a opus şi de ce nu a încercat nimic. De fapt a făcut totul spre binele meu. Cine ştie ce soartă aş fi avut dacă în ziua aia nu m-ar fi luat domnul Berki. Dintre noi patru, doar doi am mai rămas în viaţă. Eu şi fratele meu. Pe el l-au vândut unui vânător din alt sat. Iar cele două surori ale mele au avut o soartă tristă: doamna Kniper le-a legat câte o piatră de gât şi le-a aruncat în vâltoarea râului. Doamna Kniper era ea însăşi îndurerată şi ştiu că ar fi avut milă de ele dacă n-ar fi fost anii grei de război, măcar din pricina mamei. Pentru că doamna Kniper iubea animalele, chiar şi mâţele miorlăitoare, dar ce să-i faci, *à la guerre comme à la guerre*, cum ar fi zis acel mare iubitor de animale, La Fontaine. De-atâta durere mama şi-a pierdut minţile. Zile întregi n-a mai mâncat, doar a plâns şi a jelit, alerga prin curte şi prin sat, scotocind prin orice cotlon. Aşa că doamna Kniper i-a spus într-o zi:

— Lola (aşa se numea mama), a trebuit s-o fac! Iartă-mă, Lola, a trebuit!

Mama stătea în faţa ei, cu urechile ciulite, ca să audă bine tot ce-i spune doamna Kniper, şi o privea atât de trist, cu ochii plini de lacrimi, că până şi bătrâna doamnă Kniper a izbucnit în

plâns.

— Nu, Lola, nu mă mai privi aşa. A trebuit s-o fac. Ştii şi singură cât de greu o scoatem la capăt.

Dar mama mea o privea mai departe pe doamna Kniper drept în ochi, înnebunită de durere.

— Nu, Lola, nu mă mai privi aşa, zicea doamna Kniper. I-am aruncat în râu!

Atunci mama a înţeles că bănuielile ei se adevereau, s-a pus pe urlat şi a rupt-o la fugă către mal. Alerga, alerga urmând curentul, scâncind ca un câine sau mai degrabă, cu tot respectul, ca un om. Le-a găsit pe surorile mele în vad, unde era apă mică, în satul vecin, încurcate în stuf, cu o piatră de gât.

Mama mea s-a întors spre seară, doar ca să moară lângă mine.

Stăteam pe veranda domnului Berki, noul meu stăpân, şi mă gândeam la soartă, la nefericita mea mamă, la surorile şi la fraţii mei, la doamna Kniper, la viaţă, în general. Mă gândeam şi scânceam, mai mult de tristeţe decât de frig.

Atunci a apărut un băiat care s-a apucat să mă mângâie şi să mă încălzească încet cu mâinile, de parcă eram, zău aşa, o vrabie, nu un câine. Apoi m-a privit atent şi a început să râdă.

— Anna, Anna, a zis, vino să vezi ceva. Un vrăbioi!

— Ce caraghios e, a zis Anna şi m-a ciupit de obraz.

— Câinele ăsta îmi aminteşte de cineva, a zis băiatul.

— Într-adevăr, a spus Anna, soră-sa, de cine îmi aminteşte?

— Şi ţie? a întrebat băiatul.

— Poţi să mori de râs, a zis soră-sa.

— Pe bune, poţi să mori de râs, a spus băiatul.

Mă ţinea cumva în palme, ea pe-o vrabie.

— Ştiu cu cine seamănă, a zis sora băiatului.

— Zi, Anna, cu cine, a strigat băiatul. Te rog, spune-mi. Te rog.

— Ghiceşte, a zis Anna. Haide, ghiceşte singur.

— Te rog, spune-mi, a zis băiatul. Nu pot să-mi dau seama. Ştiu doar că acest câine... e aşa de caraghios, că îţi vine să mori de râs.

— Cu o doamnă bătrână, a spus Anna.

— Cu doamna Kniper, moaşa! a strigat băiatul.

— Să mori de râs, nu alta, a zis soră-sa. E leit doamna Kniper!

Astfel că am început şi eu să bănuiesc că semănăm cu doamna Kniper, deşi, sincer vorbind, nu vedeam nicio asemănare. Poate doar tristeţea ne dădea acelaşi aer, fiindcă doamna Kniper era foarte nefericită din pricina a ceea ce făcuse, iar eu eram trist după ai mei. Însă în ceea ce priveşte asemănarea fizică, pot spune că eram portretul viu al mamei mele. Aceiaşi ochi mari şi întunecaţi, vineţii ca prunele, aceleaşi urechi ascuţite, iar la vârf un pic pleoştite. Poate doar

statura s-o fi moştenit de la tata (necunoscut), pentru că mai târziu am devenit un câine de talie mare, cu picioare lungi, iar mama mea, dacă îmi amintesc bine, nu avea aşa ceva. De la mama am moştenit culoarea blănii, galben-roşcat, cât şi majoritatea calităţilor: sensibilitate, supuşenie, răbdare, loialitate, devotament, nervozitate, precum şi o anume lene şi nechibzuinţă.

Un câine ca mine nu are o poveste tulburătoare despre care să se poată vorbi mult. Am avut o tinereţe destul de fericită (bineînţeles, în afara despărţirii de familia mea), chiar dacă am trăit în vreme de război. Sau poate tocmai de aceea. Am să vă explic ce vreau să spun. Războiul îi desparte pe oameni, îi lipseşte de afecţiune, războiul bagă frica în ei, îi face neîncrezători. În astfel de condiţii, un câine, un câine credincios ca mine, înseamnă mult. Dacă nu eşti copil şi nici prea sensibil, îl poţi iubi fără deznădejde, fără să te temi că o să înnebuneşti, că o să mori de durere dacă ţi-l ia războiul, îl poţi iubi fără rezerve, poţi să i te destăinui fără teama că îţi va trăda secretele şi dorinţele ascunse. În vreme de război câinelui îi e greu să supravieţuiască doar până îi dau colţii. (De aceea au pierit surorile mele, odihnească-se în pace!) Dar pentru un câine matur, pentru un câine puternic, războiul e o binecuvântare. Atunci epidemiile lovesc cirezile, mor caii, iar soldaţii îşi îngroapă mârţoagele doar atât cât să nu se iţească

din pământ. Oricum or să-i dezgroape câinii şi ţiganii, îşi spun.

Pe cine mai poate interesa biografia mea, când n-am fost niciun faimos câine de vânătoare (mai degrabă unul mediocru), niciun alergător de curse premiat, când nu numai că nu am origine nobilă sau pedigree, ci sunt, după toate aparenţele, un bastard, copil din flori, când nici nu m-am distins pe câmpul de luptă, nici nu mi s-a ridicat vreun monument în timpul vieţii şi nici n-am primit vreo medalie de la Crucea Roşie ori din altă parte? Sunt, deci, un câine obişnuit, iar destinul meu e banal. Dar ceea ce, într-un fel, mă face să fiu diferit de alţii e capacitatea mea de-a vorbi. Iar către harul vorbirii m-a înălţat dragostea unui băiat, aş putea zice nefericita lui dragoste.

Într-o dimineaţă a apărut domnul Berki, noul meu stăpân, şi a zis:

— Andi, îţi place câinele ăsta?

— E splendid! a răspuns băiatul. (Îi plăcea să exagereze.) Cum o să-l cheme?

— Dingo, a zis domnul Berki.

— Dingo? a spus băiatul. Nu-mi place numele ăsta. Aş vrea ca domnul Berki să-mi explice ce înseamnă.

— E un câine sălbatic australian, l-a lămurit domnul Berki.

— Ei, asta îmi place foarte mult, a zis atunci băiatul.

Deşi, oficial, stăpânul meu era domnul Berki, aparţineam totuşi, trup şi suflet, băiatului. Dintre toţi oamenii de pe

pământ, cu el mă înţelegeam şi mă potriveam cel mai bine. Lucrul ăsta se datora nu numai vârstei lui, ci şi unor calităţi comune. Nu cred să mă înşel spunând că semănăm în multe privinţe: lenea, neînfrânarea, devotamentul şi apoi dorinţa de aventură. Nu aş minţi spunând că băiatul ăsta avea în el ceva câinesc. În ceea ce priveşte simţul mirosului şi sensibilitatea sa ieşită din comun la orice fel de izuri şi parfumuri, sunt sigur că nu greşesc. Singurătatea şi tristeţea ne-au unit vieţile. Dorul de tatăl său şi regretul meu pentru familia pierdută au dat naştere între noi unei prietenii bazate pe afinitate. Cum am început să cresc repede şi să dobândesc prestigiu printre dulăii din sat, ca un câine înţelept şi instruit al unui mic stăpân înţelept, băiatul a ajuns să fie tot mai puţin însingurat, mai mândru de mine şi mai îndrăzneţ. Fiindcă eu l-am eliberat de frica sa înnăscută de câini (de care suferise şi tatăl lui) şi a devenit mai curajos, fiindcă ştia că are în mine un apărător sigur şi devotat. În schimb, el m-a învăţat diverse lucruri folositoare ce trezesc respectul. Am învăţat să aduc înapoi vacile care se îndepărtau de cireadă, să scormonesc în muşuroaiele de cârtiţă (asta din pură plăcere, ca să mai treacă timpul), să alerg după iepuri, să descopăr vizuinile vulpilor şi cuiburile păsărilor de baltă, să vânez raţe sălbatice, broaşte, fluturi, şerpi. Chiar am învăţat să vorbesc cu micul meu stăpân în ceasurile de singurătate! Îmi amintesc cum într-o zi, când am pierdut o vacă, pe Portocala,

puţin a lipsit să ne luăm lumea în cap. Pe drum băiatul mi-a încredinţat o sarcină grea şi de mare responsabilitate. Trebuia să duc în sat nişte mesaje şi aveam impresia că sunt un porumbel călător, nu un câine. De fiecare dată când dădeam de necaz, plănuiam să fugim în lume. Şi uite că n-am reuşit niciodată să ajungem mai departe de al treilea sat. Uneori băiatul îmi spunea poveşti ori mi le citea. Cred că nu exagerez spunând că ştiam deja pe dinafară romanul acela, *Omul, calul, câinele*, pe care băiatul îl povestise de-atâtea ori ciobanilor, adăugând de fiecare dată câte ceva de la el şi înfrumuseţându-l.

Nu, viaţa mea nu e un roman. E făcută din mici povestiri, dintr-o înşiruire de mici întâmplări, vesele şi triste, dar în toate aceste povestiri băiatul e mereu prezent, aşa cum şi eu sunt prezent în povestirile lui.

Observ că în ultima vreme băiatul e trist. Şi faţă de mine a devenit rece şi reţinut. Văd că se ascunde de mine. Dar cred că am înţeles despre ce e vorba şi m-a cuprins din nou vechea mea tristeţe de câine. Băiatul se pregăteşte iarăşi să plece în lume. De data asta de-adevăratelea! N-am nicio îndoială. Înţeleg şi de ce mă evită: vrea să-mi cadă mai uşor despărţirea. Însă din pricina acestei tristeţi subite m-am îmbolnăvit. Moţăi în pragul uşii băiatului, nu care cumva să fugă fără să-şi ia rămas-bun. Moţăi şi mă gândesc la viaţa mea.

Simt că nu voi supravieţui acestei despărţiri.

A-uuu! A-uuu!

Scrisoare

Dragă domnule Berki, vă scriu această scrisoare de departe, ca să vă salut şi să vă întreb de sănătate. Încep treptat să mă obişnuiesc cu noii colegi de şcoală, dar toţi râd de felul în care vorbesc. Încă visez noaptea că sunt acolo, la dumneavoastră, şi ieri-noapte mama m-a trezit, fiindcă plângeam în somn. Mama zice că e din pricina dorului şi că o să-mi treacă în curând.

Dragă domnule Berki, vă rog cât se poate de respectuos să nu râdeţi de ceea ce o să vă scriu acum: astă-noapte am plâns cel mai mult din pricina câinelui meu, Dingo. Anna râde tot timpul de mine şi zice că sunt îndrăgostit de câinele ăsta şi poate că e adevărat, dar eu cred că dumneavoastră o să mă înţelegeţi şi că n-o să râdeţi de mine.

Acum o să vă povestesc cât de greu mi-a fost când am pornit-o la drum, cât m-a tulburat despărţirea aceasta. Vă amintiţi că înainte să plece căruţa am dispărut şi am venit în ultimul moment, că toţi m-au certat. O să vă spun unde am fost atunci. L-am dus pe Dingo pe malul Kerkăi, ca să-mi iau rămas-bun de la el. Apoi i-am legat zgarda de salcie, iar el nu s-a opus, a schelălăit doar. Voia să vină după mine şi mă ruga să-i dau drumul, dar eu i-am spus să rămână, că aşa e viaţa, deşi ştiam

că n-o să mai găsesc un prieten mai bun ca el, nici printre câini, nici printre oameni. Apoi i-am auzit pe ai mei strigându-mă şi am alergat să-mi iau rămas-bun de la toţi ai dumneavoastră. Vă mai amintiţi, toţi am plâns, şi mama, şi Anna, şi mama dumneavoastră, şi dumneavoastră. Ştiam că n-o să ne mai vedem niciodată. Apoi căruţa a pornit, iar eu am plâns tot timpul, mai să mi se frângă inima. Îmi aminteam de toţi anii aceia pe care i-am petrecut acolo, de răposatul meu tată, care nu s-a mai întors niciodată, de dumneavoastră şi de mama dumneavoastră, de doamna Rigó, învăţătoarea, de Béla Hermann, Lacika Tóth, Julia Szabó şi de toţi ceilalţi. Pe drum n-am vrut să mă uit în urmă, ca să nu plâng în hohote văzând pentru ultima oară satul, clopotul, Pădurea Grofului şi toate celelalte. Dar n-am rezistat. Şi închipuiţi-vă, domnule Berki, pe cine am văzut? După noi alerga Dingo, schelălăind din toate puterile, şi am izbucnit în plâns. L-am rugat pe unchiul Martin să-l alunge cu biciul şi să mâne caii mai iute, pentru că nu mai puteam îndura să-l aud. Dingo, vă puteţi imagina, era la capătul puterilor, fiindcă alergase după noi până la Csesztreg! Făcuse spume la gură şi limba îi atârna de-un cot. Am început să ţip, să urlu, iar unchiul Martin a trebuit să-l altoiască zdravăn cu biciul, silindu-l să se oprească sau mai curând să se prăbuşească istovit în mijlocul drumului. Când a pornit trenul, mă uitam tot timpul pe geam şi plângeam. Mi se părea că tot

mai aud schelălăitul lui şi că îl văd încă alergând după noi.

Iată, domnule Berki, am vrut să vă povestesc toate astea şi să vă rog să-mi scrieţi o scrisoare. Să-mi spuneţi cum îi merge lui Dingo. Şi v-aş mai ruga ceva, dacă n-o să râdeţi de mine, să-i citiţi scrisoarea şi să-i spuneţi că nu eu sunt de vină fiindcă nu l-am putut lua cu mine şi că n-o să-l uit niciodată. Spuneţi-i că-ntr-o bună zi, când o să devin poet, o să scriu o poezie ori o poveste despre el. Iar în povestea asta câinele o să vorbească. Şi o să se numească, evident, Dingo. Vă rog, deci, domnule Berki, să faceţi asta pentru mine, el o să înţeleagă totul, numai, atunci când îi vorbiţi, să-l priviţi drept în ochi şi să-i repetaţi numele meu. Să-i spuneţi: „Andi, Andi. Andi te salută". Să-i vorbiţi rar, ca unui copil. Veţi vedea că o să vă înţeleagă. O să înceapă să schelălăie când o să-i pomeniţi numele meu. Şi asta o să însemne că a înţeles totul.

La sfârşit vă mai rog să aveţi grijă de el şi să-i cumpăraţi o cină bună de banii ăştia pe care vi-i trimit. Cel mai mult îi place carnea de cal (cu oase), pe care cu siguranţă o puteţi cumpăra din Baksa, de la domnul Fejes, măcelarul. De asemenea, vă rog, dragă domnule Berki, ca în scrisoarea dumneavoastră către mama să nu pomeniţi de banii ăştia (sunt economiile mele), fiindcă Anna o să râdă de mine. De aceea, cel mai bine e să-mi scrieţi personal, aşa cum v-am rugat. Asta e tot, pentru moment.

Dumneavoastră şi mamei dumneavoastră, cât şi doamnei Rigó şi tuturor prietenilor mei, îndeosebi lui Béla Hermann, Laci Tóth şi Juliei Szabó, precum şi celorlalţi, calde salutări de la cel care-şi aminteşte cu bucurie de ei.

Bietul dumneavoastră
Andréas Sám, elev

Răspuns

Dragul meu Andi, mă bucur că îţi merge bine şi că eşti şi un elev silitor, după câte îmi scrie mama ta. Din scrisoarea ta îmi dau seama că faci în continuare compuneri la fel de bune şi că ai un scris mai frumos. Cred că într-o bună zi vei deveni poet, iar judecând după răposatul tău tată, vouă, celor din familia Sám, nu vă lipseşte fantezia. În ceea ce priveşte rugămintea ta, dragul meu poet, pot să-ţi spun doar că ţi-aş fi îndeplinit-o cu mare plăcere, dacă nu s-ar fi întâmplat un lucru care ştiu sigur că o să te îndurereze nespus.

În ziua în care aţi pornit la drum, Dingo s-a întors obosit şi bătut măr, şi-a schelălăit şi-a urlat multă vreme. Toată ziua n-a vrut să se atingă de mâncare, chit că l-am momit chiar cu ficat, a băut doar multă apă, cu lăcomie.

A doua zi l-am găsit mort în faţa uşii.

Dragul meu A.S., nu fi trist din pricina asta. În viaţă sunt

nenorociri şi mai mari – o să-ţi dai seama când o să creşti. Pot doar să-ţi spun că şi mie mi-a părut rău, a fost un câine într-adevăr minunat, chiar şi mama a plâns. Desigur, ai să treci şi peste asta şi într-o bună zi ai să uiţi. Din banii pe care ţi-i trimit înapoi (cu dobândă), cumpără-ţi un stilou şi încearcă să scrii despre această întâmplare o compunere, în versuri sau în proză, şi trimite-mi-o şi mie. Dacă o să fie bună, o să i-o arăt şi doamnei Rigó, învăţătoarea ta, care în mod sigur se va bucura mult. Dacă o să-i placă s-ar putea să o publice în *Păstorul cel Bun*.

Prietenii tăi te salută.

Fii băiat cuminte şi nu mai fi trist.

Bătrânul tău Berki

(*Traducere: Mariana Ștefănescu*)

F. Scott FITZGERALD

Strania poveste a lui Benjamin Button

1

Nu mai departe de anul 1860 se cuvenea să te naşti acasă. În prezent, după cum mi s-a spus, zeii supremi ai medicinei au decretat că primele ţipete ale copiilor trebuie să se producă în aerul anesteziant al vreunui spital, de preferinţă al unuia elegant şi modern. Ceea ce face ca domnul şi doamna Roger Button să fi fost cu cincizeci de ani înaintea modei când au hotărât, într-o bună zi din vara lui 1860, ca primul lor copil să se nască într-un spital. Dacă anacronismul acesta a influenţat în vreun fel uimitoarea istorie pe care mă pregătesc s-o depăn, asta nu se va şti niciodată.

Vă voi spune ce s-a întâmplat şi vă voi lăsa să judecaţi singuri.

Familia lui Roger Button avea o poziţie de invidiat – în egală măsură socială şi materială – în oraşul Baltimore de dinainte de război. Erau înrudiţi cu O Anume Familie şi cu Cealaltă Familie, ceea ce, după cum ştia orice sudist, îi îndreptăţea la statutul de membri ai acelei vaste nobilimi care umplea tărâmurile Confederaţiei. Acesta era primul lor contact cu străvechiul şi încântătorul obicei al facerii de prunci – iar domnul Button era agitat din născare. Spera să fie băiat, ca să-l poată trimite la

colegiul Yale din Connecticut, instituţie în cadrul căreia domnul Button însuşi fusese cunoscut timp de patru ani după porecla – oarecum de aşteptat – „Manşetă”[1].

În dimineaţa de septembrie consacrată grandiosului eveniment, se trezi surescitat la şase dimineaţa, se îmbrăcă la patru ace şi năvăli pe străzile din Baltimore către spital ca să afle dacă întunericul nopţii se întrupase într-o nouă viaţă.

Când mai avea vreo sută de metri până la Spitalul Particular Maryland pentru Doamne şi Domni, îl văzu pe doctorul Keene, medicul de familie, coborând treptele de la intrare şi frecându-şi mâinile de parcă şi le-ar fi spălat la chiuvetă – aşa cum le cere tuturor doctorilor etica nescrisă a profesiei lor.

Domnul Roger Button, preşedintele societăţii Roger Button & Co., Articole de Fierărie Angro, o luă la fugă în direcţia doctorului Keene cu mult mai puţină demnitate decât era de aşteptat din partea unui gentleman sudist din acea perioadă pitorească.

— Doctore Keene! strigă el. Ah, doctore Keene!

Doctorul îl auzi, privi în jur şi rămase în aşteptare, cu o expresie de curiozitate aşternută pe chipul său aspru, profesional, în vreme ce domnul Button se apropia de el.

---

[1] *Porecla este „oarecum de aşteptat” întrucât în limba engleză numele personajului, Button, înseamnă printre altele „buton de cămaşă”.*

— Ce s-a întâmplat? ceru să afle domnul Button, urcând treptele între două gâfâituri. Ce-a fost? Ea cum... Băiat? Cine-i? Ce...

— Vorbeşte mai clar! spuse tăios doctorul Keene, părând cumva iritat.

— S-a născut copilul? se milogi domnul Button.

Doctorul Keene se încruntă.

— Păi, da, presupun că da... oarecum.

Şi din nou îi aruncă domnului Button o privire curioasă.

— Soţia mea e bine?

— Da.

— E băiat sau fată?

— Ei, haide! exclamă doctorul Keene, de-a dreptul scos din fire. Te poftesc să te duci să vezi cu ochii tăi. Ruşine!

Şuierase ultimul cuvânt aproape într-o singură silabă, apoi se întoarse cu spatele, bombănind:

— Îţi imaginezi că un caz ca ăsta o să-mi facă bine la reputaţia profesională? Încă unul la fel m-ar distruge... ar distruge pe oricine.

— Ce s-a-ntâmplat? îl chestionă domnul Button, îngrozit. Tripleţi?

— Nu, nu tripleţi! răspunse doctorul cu asprime. Şi-n plus, poţi să te duci să vezi şi singur. Şi ia-ţi alt doctor. Eu te-am adus pe lume, tinere, şi am fost medicul familiei tale timp de

patruzeci de ani, dar am terminat-o cu voi! Nu mai vreau să te văd nici pe tine, nici vreo rudă de-a ta în vecii vecilor! La revedere!

Apoi se răsuci brusc şi, fără a-i mai adresa vreo vorbă, urcă în şareta lui, care aştepta lângă rigolă, părăsind locul cu o atitudine severă.

Domnul Button rămase pe trepte, stupefiat, tremurând din toate mădularele. Ce cumplită nenorocire se întâmplase? îi dispăruse dintr-odată orice dorinţă de a pătrunde în Spitalul Particular Maryland pentru Doamne şi Domni – totuşi, câteva clipe mai târziu, cu o enormă dificultate, se forţă să urce treptele şi să intre pe uşa principală.

O soră şedea la un birou, în penumbra opacă a holului. Înghiţindu-şi jena, domnul Button se apropie de ea.

— Bună dimineaţa, îi spuse femeia, privindu-l cu blândeţe.

— Bună dimineaţa. Sunt... sunt domnul Button.

La aceste cuvinte, pe chipul fetei apăru o expresie de teroare absolută. Se ridică în picioare şi păru gata s-o zbughească din hol, fiind evident că făcea mari eforturi să-şi ţină firea.

— Vreau să-mi văd copilul, spuse domnul Button.

Sora scăpă un ţipăt scurt.

— Ah... sigur că da! exclamă ea pe un ton isteric. La etaj. Chiar la etaj. Luaţi-o... *în sus*!

Îi arătă încotro s-o apuce, iar domnul Button, scăldat în

sudori reci, se întoarse şovăitor şi porni să urce scara către etajul întâi. În holul de sus i se adresă altei sore, care se apropiase de el cu un lighean în mână.

— Sunt domnul Button, reuşi el să articuleze. Vreau să-mi văd...

Zdrang! Ligheanul căzu zornăind pe podea şi se rostogoli în direcţia scării. Zdrang! Zdrang! O porni într-o cădere metodică, părând a împărtăşi teroarea generală pe care o provoca acest domn Button.

— Vreau să-mi văd copilul! aproape că zbieră domnul Button, în pragul leşinului.

Zdrang! Ligheanul ajunsese la parter. Sora îşi recăpătă autocontrolul şi îl privi pe domnul Button cu netăgăduit dispreţ.

— *Bine*, domnule Button, consimţi ea pe un ton coborât. Foarte *bine*! Dar dacă aţi *şti* în ce hal ne-a adus pe toţi în dimineaţa asta! E de-a dreptul neruşinat! Nici urmă de reputaţie n-o să mai aibă spitalul ăsta după...

— Grăbiţi-vă! strigă el răguşit. Nu mai suport!

— Atunci, veniţi după mine, domnule Button.

Domnul Button se târî în urma ei. La capătul unui hol lung ajunseră în dreptul unui salon din care răzbăteau tot soiul de urlete – genul de încăpere care într-un limbaj mai apropiat de zilele noastre ar fi fost cunoscută drept „camera pentru

plâns”.[1] Intrară.

— Ei, icni domnul Button, care-i al meu?

— Acolo! spuse sora.

Privirea domnului Button urmă degetul ei arătător şi iată ce văzu: învelit într-o pătură albă voluminoasă şi parţial înghesuit într-un pătuţ, şedea un bătrân ce părea să aibă vreo şaptezeci de ani. Părul rar îi era aproape complet alb, iar din bărbie îi picura o barbă lungă şi fumurie, care se unduia prosteşte în briza ce intra pe fereastră. Bătrânul ridică fruntea şi privi spre domnul Button cu ochi înceţoşaţi şi stinşi, ce tăinuiau o întrebare confuză.

— Am înnebunit? tună domnul Button, groaza topindu-i-se în furie. Ce-i asta, vreo glumă oribilă de spital?

— Nouă nu ne pare a fi glumă, replică sora cu severitate. Şi nu ştiu dacă sunteţi sau nu nebun... dar nu încape îndoială că acesta e copilul dumneavoastră.

Un nou val de sudoare rece cuprinse fruntea domnului

---

[1] *Crying room, în limba engleză în original; în unele instituţii publice, încăpere destinată crizelor de plâns – la Vatican există o astfel de încăpere pentru papii nou-aleşi, care să-şi deplângă acolo, în recluziune, greutatea doborâtoare a misiunii primite; unele biserici au de asemenea o astfel de cameră, destinată de regulă copiilor mici care fac crize de plâns în timpul slujbelor.*

Button. Închise ochii, apoi îi deschise şi privi din nou. Nu era nicio greşeală la mijloc – se uita la un bărbat de vreo şaptezeci de ani – la un *bebeluş* de vreo şaptezeci de ani, un bebeluş ale cărui picioare atârnau peste marginea pătuţului în care se odihnea.

Preţ de câteva clipe, bătrânul se uită placid de la unul la altul, apoi rosti pe neaşteptate cu o voce spartă, decrepită:

— Tu eşti tatăl meu?

Domnul Button şi sora tresăriră violent.

— Fiindcă, dacă tu eşti, continuă bătrânul pe un ton arţăgos, aş dori să mă iei de-aici – sau cel puţin să le spui să-mi aducă un balansoar confortabil.

— Tu de unde, Doamne iartă-mă, ai mai ieşit? Cine eşti? izbucni înnebunit domnul Button.

— N-aş şti să-ţi spun *exact* cine sunt, replică plângăciosul arţăgos, fiindcă m-am născut abia de câteva ore – dar, cu certitudine, numele meu de familie este Button.

— Minţi! Eşti un impostor!

Bărbatul se întoarse plictisit către soră.

— Drăguţ mod de-a întâmpina un prunc nou-născut, se plânse el cu voce slabă. Spune-ţi-i că se înşală, de ce nu-i spuneţi?

— Vă înşelaţi, domnule Button, rosti sora cu asprime. Acesta e copilul dumneavoastră şi va trebui să vă descurcaţi cu asta. O

să vă rugăm să-l luaţi acasă cât de curând posibil – în cursul zilei de azi.

— Acasă? repetă domnul Button, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

— Da, nu putem să-l ţinem aici. Zău că nu putem, să ştiţi.

— Asta mă bucură nespus, scânci bătrânul. E un loc numai bun să ţii un tinerel căruia-i place liniştea. Cu toate ţipetele şi răcnetele astea, n-am putut să pun geană pe geană. Am cerut ceva de mâncare (aici vocea îi urcă până la o notă de protest ascuţită) şi mi-au adus o sticlă cu lapte!

Domnul Button se cufundă într-un scaun lângă fiul său şi îşi îngropă faţa în palme.

— Ceruri! murmură el, încremenit de groază. Ce-o să spună lumea? Ce-ar trebui să fac?

— Trebuie să-l luaţi acasă, insistă sora. Imediat!

Un tablou grotesc de o cumplită claritate se închegă dinaintea ochilor chinuitului bărbat – o imagine a lui însuşi umblând pe străile aglomerate ale oraşului cu această apariţie înfiorătoare şontâcăind pe lângă el.

— Nu pot. Nu pot, suspină el.

Lumea s-ar opri să-i vorbească, iar el ce-ar putea spune? Ar trebui să-l prezinte pe acest... acest septiiagenar: „Acesta e fiul meu, născut azi-dimineaţă, devreme”. Apoi bătrânul şi-ar strânge pătura pe trup şi ar porni amândoi mai departe,

trecând pe lângă freamătul magazinelor, pe lângă piaţa de sclavi – într-un moment sumbru, domnul Button îşi dori cu ardoare ca fiul lui să fi fost negru –, pe lângă locuinţele luxoase din districtul rezidenţial, pe lângă căminul de bătrâni...

— Haideţi! reveniţi-vă în fire, îi porunci sora.

— Uite ce-i, îl înştiinţă bătrânul, dacă ai impresia că o să merg acasă în păturica asta, te înşeli amarnic.

— Toţi bebeluşii au pături.

Cu un plescăit ostentativ, bătrânul ridică în aer un mic scutec alb.

— Uite! spuse el cu glas tremurat. *Asta* au pregătit pentru mine.

— Toţi bebeluşii poartă aşa ceva, rosti sora cu afectare.

— Ei bine, spuse bătrânul, în vreo două minute bebeluşul ăsta n-o să mai poarte nimic. Pătura asta dă mâncărimi. Puteau măcar să-mi dea un cearşaf.

— Nu ţi-o da jos! Nu ţi-o da jos! se repezi domnul Button, apoi se întoarse către soră. Ce să fac?

— Mergeţi în oraş şi cumpăraţi-i fiului dumneavoastră nişte haine.

Vocea fiului său îl urmă pe domnul Button de-a lungul coridorului:

— Şi un baston, tată. Vreau un baston!

Domnul Button trânti furibund uşa de la ieşire.

2

— Bună dimineaţa, îi spuse nervos domnul Button vânzătorului de la Magazinul de Textile Chesapeake. Vreau să cumpăr nişte haine pentru copilul meu.

— Ce vârstă are copilul dumneavoastră, domnule?

— Vreo şase ore, răspunse domnul Button fără să stea pe gânduri.

— Raionul pentru bebeluşi e în spate.

— Ei, nu cred... nu-s sigur că asta caut. E... e un copil de dimensiuni neobişnuite. Extraordinar de... ăă, mare.

— Avem cele mai mari măsuri pentru copii.

— Unde e raionul pentru băieţi? se interesă domnul Button, schimbându-şi disperat greutatea de pe un picior pe altul.

Avea senzaţia că vânzătorul îi adulmeca ruşinosul secret.

— Aici e.

— Păi...

Ezită. Ideea de a-şi îmbrăca fiul în haine de bărbat îi repugna. Presupunând că ar găsi un costum pentru băieţi foarte mare, i-ar putea tăia barba aceea lungă şi oribilă, i-ar vopsi părul în castaniu şi astfel ar reuşi să mascheze ce era mai rău şi să-şi mai păstreze o urmă din respectul faţă de sine – ca să nu mai pomenim de poziţia lui socială în Baltimore.

Dar examinarea frenetică a raionului pentru băieţi nu scoase

la lumină niciun costum care să i se potrivească nou-născutului Button. Dădu vina pe magazin, desigur – în asemenea situaţii se dă vina pe magazin.

— Ce vârstă spuneaţi că are băiatul dumneavoastră? îl chestionă vânzătorul plin de curiozitate.

— Are... şaisprezece ani.

— Ah, să mă scuzaţi. Credeam c-aţi spus şase *ore*. Raionul pentru tineret e alături.

Domnul Button se îndepărtă plin de jale. Apoi se opri, iluminat, şi arătă cu degetul spre un manechin îmbrăcat din vitrină.

— Ăsta! exclamă el. Costumul ăla îl iau, cel de pe manechin.

Vânzătorul se uită într-acolo.

— Păi, protestă el, acela nu-i costum pentru copii. Sau, în fine, *este*, dar pentru ocazii. Şi dumneavoastră l-aţi putea purta!

— Împachetaţi-l, insistă clientul, nervos. Pe ăsta-l vreau.

Uluit, vânzătorul se supuse.

Întors la spital, domnul Button intră în secţia nou-născuţilor şi aproape că-i azvârli pachetul fiului său.

— Uite-ţi hainele, se răţoi el.

Bătrânul desfăcu pachetul şi contemplă conţinutul cu o privire critică.

— Îmi par cam ciudate, se plânse el. Nu vreau să mă facă să arăt ca o maimuţă...

— Tu m-ai făcut pe mine să arăt ca o maimuţă! ripostă cu brutalitate domnul Button. Nici să nu te mai gândeşti la cât de caraghios arăţi. Pune-ţi-le... că dacă nu o să... o să te *plesnesc*.

Parcă înghiţi un nod când pronunţă ultimul cuvânt, dar cu toate astea simţea că fusese corect să spună ce spusese.

— Bine, tată, răspunse bătrânelul, însoţindu-şi cuvintele cu o simulare grotescă a respectului filial... tu ai trăit mai mult, tu ştii mai bine. Cum zici tu.

Ca şi mai înainte, sonoritatea cuvântului „tată" îl făcu pe domnul Button să tresară violent.

— Şi grăbeşte-te.

— Mă grăbesc, tată.

Când fiul său termină cu îmbrăcatul, domnul Button îl privi cu jale. Costumul consta din şosete în buline, pantaloni roz şi cămaşă cu cordon în talie şi cu guler alb lat – peste care cădea în valuri barba lungă şi alburie, lungă aproape până în talie. Rezultatul final nu era deloc bun.

— Stai!

Domnul Button înşfăcă o foarfecă din instrumentarul spitalicesc şi din trei şfichiuri iuţi ampută o mare porţiune din barbă. Dar chiar şi după această îmbunătăţire ansamblul era departe de perfecţiune. Tufa de păr răvăşit rămasă după tăiere, ochii apoşi, dinţii decrepiţi, toate se aflau într-o stranie disonanţă cu înfăţişarea festivă a costumului. Domnul Button

se arătă însă de neclintit şi întinse o mână.

— Însoţeşte-mă, rosti el cu severitate.

Fiul său îl luă de mână plin de încredere.

— Cum o să-mi spui, tati? întrebă cu glas tremurător pe când ieşeau din salonul nou-născuţilor. La început doar „bebe”? Până te gândeşti la un nume mai bun?

Domnul Button bombăni printre dinţi, apoi îi răspunse aspru:

— Nu ştiu. Cred c-o să te strigăm Matusalem.

3

Chiar şi după ce noului membru al familiei Button i-a fost tuns părul scurt şi apoi vopsit într-un negru căruia puţinătatea firelor îi dădea un aspect nenatural, după ce-a trecut printr-un bărbierit riguros care-i făcea faţa să lucească şi a fost gătit în haine băieţeşti confecţionate la comandă de un croitor care nu-şi mai revenea din uluială, domnului Button tot îi era imposibil să ignore faptul că fiul său abia dacă era o scuză pentru ce s-ar fi cuvenit să fie întâiul născut al familiei. Chiar şi încovoiat de vârstă, Benjamin Button – fiindcă acesta era numele pe care i-l dădu în loc de adecvatul, dar insultătorul Matusalem – avea un metru şaptezeci şi doi înălţime. Hainele nu puteau ascunde asta, aşa cum deghizarea sprâncenelor prin pensare şi cănire nu puteau ascunde faptul că ochii de sub ele

erau stinşi, apoşi, obosiţi. De altfel, doica angajată dinainte îi aruncă nou-venitului o singură privire şi, revoltată până peste poate, părăsi locuinţa.

Hotărârea domnului Button era însă de neabătut. Benjamin era un bebeluş, şi bebeluş trebuia să rămână. La început declară că dacă lui Benjamin nu-i plăcea laptele cald putea să renunţe cu totul la mâncare, dar se lăsă convins în cele din urmă să-i îngăduie fiului său pâinea şi untul, ba chiar – ca pe un compromis – şi câte un terci de ovăz. Într-o bună zi veni acasă cu o morişcă pe care i-o întinse lui Benjamin, insistând în termeni fără echivoc ca el „să se joace cu ea", iar bătrânelul o luă cu o expresie de lehamite şi tot restul zilei îl auziră zăngănind-o ascultător.

Fără îndoială însă că morişca îl plictisea de moarte şi că îşi găsea distracţii mai reconfortante când era lăsat singur. Spre exemplu, domnul Button descoperi într-o bună zi că în cursul săptămânii anterioare fumase mai multe trabucuri ca oricând – fenomen care îşi găsi explicaţia câteva zile mai târziu, când, intrând pe neaşteptate în camera bebeluşului, descoperi încăperea plină de o ceaţă palid-albăstruie şi pe Benjamin, cu o expresie vinovată pe figură, încercând să mascheze chiştocul unei havane negre. Fapta aceasta, desigur, cerea o bătaie în toată regula, dar domnul Button se pomeni incapabil să i-o administreze. Nu făcu decât să-şi avertizeze fiul că obiceiul

acesta „îl va opri din creştere”.

Cu toate astea, se încăpăţână să nu-şi schimbe atitudinea. Aduse acasă soldăţei de plumb, aduse trenuleţe, aduse animale uriaşe şi simpatice din bumbac şi, pentru a desăvârşi iluzia pe care o crease – cel puţin pentru sine însuşi –, îi ceru vehement vânzătorului de la magazinul de jucării să-i spună dacă „se va lua vopseaua de pe raţa roz în caz că o bagă bebeluşul în gură”. Dar, în ciuda tuturor eforturilor tatălui său, Benjamin refuza să arate vreo urmă de interes. Se furişa jos pe scara din spate şi se întorcea în cameră cu vreun volum din *Encyclopaedia Britannica*, în care se cufunda câte o după-amiază întreagă, în vreme ce văcuţele de bumbac şi arca lui Noe zăceau pe podea neglijate. Împotriva unei asemenea încăpăţânări, eforturile domnului Button se dovedeau aproape inutile.

Senzaţia stârnită în Baltimore a fost la început monstruoasă. Cât ar fi plătit în plan social familia Button şi rubedeniile sale pentru această nenorocire nu se poate şti, deoarece izbucnirea Războiului Civil canaliză atenţia întregului oraş către alte probleme. Câţiva oameni de o politeţe neabătută îşi stoarseră creierii ca să producă nişte complimente la adresa celor doi părinţi – şi în cele din urmă veniră cu ingenioasa invenţie de a declara că pruncul semăna cu bunicul său, fapt care, dat fiind standardul decăderii fizice comun tuturor bărbaţilor de şaptezeci de ani, nici măcar nu putea fi negat. Domnul şi

doamna Roger Button nu erau deloc mulţumiţi, iar bunicul lui Benjamin se înfurie cumplit când auzi o asemenea insultă.

Odată ieşit din spital, Benjamin luă viaţa aşa cum era. Câţiva băieţi au fost aduşi să-l vadă şi el îşi petrecu o după-amiază întreagă, cu încheieturile lui înţepenite, încercând să-şi trezească o urmă de interes pentru jocurile cu sfârleze şi bile – ba chiar reuşi, absolut din întâmplare, să spargă o fereastră de la bucătărie cu o piatră trasă cu praştia, ispravă ce-i produse tatălui său o încântare rămasă secretă.

După aceea Benjamin a plănuit să spargă câte ceva în fiecare zi, dar făcea astfel de lucruri doar pentru că se aştepta din partea lui să le facă şi pentru că era amabil de felul lui.

După ce aversiunea iniţială a bunicului său se şterse, Benjamin şi domnul cu pricina ajunseră să se bucure nemăsurat de compania reciprocă. Stăteau împreună ore în şir, numai ei doi, atât de distanţaţi prin vârstă şi experienţă, şi, ca nişte vechi prieteni, purtau o discuţie monotonă şi nesfârşită despre evenimentele marcate de lentoare ale zilei. Benjamin se simţea mai în largul lui în prezenţa bunicului decât cu părinţii săi – aceştia păreau a nutri tot timpul pentru el un soi de veneraţie şi, în ciuda autorităţii dictatoriale pe care o exercitau asupra lui, adesea i se adresau cu „domnule”.

Era şi el la fel de nedumerit ca oricine din pricina vizibilului său avans al minţii şi al trupului în momentul naşterii. Se

documentă despre asta în revista medicală, dar descoperi că înaintea lui nu se mai înregistrase niciun astfel de caz. La insistenţele tatălui său, făcu încercări reale de a se juca şi el cu alţi băieţi, adesea intrând în jocurile mai blânde – fotbalul îl zgâlţâia prea tare şi se temea că, în cazul vreunei fracturi, oasele lui bătrâne ar refuza să se mai sudeze.

Când a împlinit cinci ani a fost trimis la grădiniţă, unde s-a iniţiat în arta lipirii de hârtie verde pe hârtie portocalie, în cea a ţesutului de hărţi colorate şi a confecţionării eternelor coliere de mucava. Avea tendinţa de-a aţipi în mijlocul acestor îndeletniciri, obicei care o enerva şi-o speria în egală măsură pe tânăra educatoare. Spre uşurarea lui, femeia li se plânse părinţilor. Soţii Button îl retraseră de la grădiniţă explicându-le prietenilor că li se părea prea tânăr pentru aşa ceva.

Până ajunse la vârsta de doisprezece ani, părinţii lui se obişnuiseră deja cu el. Într-adevăr, puterea obişnuinţei e atât de straşnică, încât deja nici nu mai simţeau că exista vreo diferenţă între el şi orice alt copil – exceptând ocaziile când cine ştie ce anomalie stranie le amintea realitatea. Dar într-o bună zi, la câteva săptămâni după cea de-a douăsprezecea sa zi de naştere, pe când se privea în oglindă, Benjamin făcu – sau crezu că face – o uimitoare descoperire. Oare îl înşelau ochii, ori în cei doisprezece ani de viaţă culoarea părului i se transformase, pe sub vopseaua ce-o masca, din alb în cenuşiu

metalic? Oare păienjenişul de riduri de pe chipul său devenise cumva mai puţin vizibil? Pielea îi era mai sănătoasă şi mai întinsă, ba chiar părea a avea o tentă de roşeaţă proaspătă ca în miez de iarnă? Nu-şi dădea prea bine seama. Ştia că nu mai e îndoit de şale şi că starea fizică i se îmbunătăţise faţă de cum era în primele zile de viaţă.

„Să fie oare posibil...?" se gândi – sau mai degrabă abia îndrăzni să gândească.

Se duse la tatăl său.

— Am crescut, vesti el cu hotărâre. Vreau să-mi pun pantaloni lungi.

Tatăl ezită.

— Păi, rosti în cele din urmă, ştiu şi eu... Paisprezece ani e vârsta la care se îmbracă pantalonii lungi, iar tu ai doar doisprezece.

— Dar trebuie să recunoşti, protestă Benjamin, că sunt mare pentru vârsta mea.

Tatăl său îl privi gânditor.

— Ah, nu-s prea convins de asta, spuse el. Şi eu eram la fel de mare când aveam doisprezece ani.

Ceea ce nu era adevărat – totul făcea parte din înţelegerea tacită pe care o făcuse Roger Button cu sine însuşi, aceea de a crede în normalitatea fiului său.

În cele din urmă se ajunse la un compromis. Benjamin avea

să-şi vopsească în continuare părul. Avea să încerce cu mai multă convingere să intre în joaca băieţilor de vârsta lui. Pe stradă urma să nu mai poarte ochelari şi nici să umble în baston. În schimbul acestor concesii îi era îngăduit să poarte pentru prima dată costum cu pantaloni lungi...

4

Puţine lucruri am de gând să spun despre viaţa lui Benjamin Button de la doisprezece până la douăzeci şi unu de ani. Ajunge să consemnez că au fost nişte ani de descreştere normală. Ajuns la optsprezece ani, Benjamin se înălţase cât un bărbat de cincizeci; avea mai mult păr, iar acesta căpătase culoarea cenuşiu-închis; pasul îi era ferm, vocea îşi pierduse tremoloul spart şi coborâse până la o tonalitate viguroasă de bariton. Aşa se face că tatăl său îl trimise la Connecticut să dea examen pentru intrarea la colegiul Yale. Benjamin trecu examenul şi deveni membru al noii generaţii de boboci.

În a treia zi de la înscriere primi o notificare din partea domnului Hart, secretarul colegiului, care îl poftea la el în birou să-şi pună la punct programul. Aruncând o privire în oglindă, Benjamin decise că părul lui avea nevoie de o nouă aplicare a vopselei castanii, dar o cercetare febrilă a pupitrului său îi dezvălui că flaconul cu vopsea nu se afla acolo. Apoi îşi aminti – îl golise în ziua precedentă şi-l aruncase.

Se afla într-o situaţie dificilă. Trebuia să se prezinte la secretariat în cinci minute. Nu părea să fie vreo cale de scăpare – era nevoit să se ducă aşa cum era. Şi se duse.

— Bună dimineaţa, spuse politicos secretarul. Aţi venit să vă interesaţi de fiul dumneavoastră.

— A, de fapt mă numesc Button... începu Benjamin, dar domnul Hart îi tăie vorba.

— Mă bucur foarte mult să vă cunosc, domnule Button. Îl aştept pe fiul dumneavoastră să apară din clipă-n clipă.

— Eu sunt acela! izbucni Benjamin. Sunt în anul întâi.

— Poftim?!

— Sunt în anul întâi.

— Cu siguranţă glumiţi.

— Deloc.

Secretarul se încruntă şi aruncă o privire la o fişă de pe birou.

— Ei, am vârsta domnului Benjamin Button notată aici, optsprezece ani.

— Asta-i vârsta mea, afirmă Benjamin, îmbujorându-se uşor.

Secretarul îl privi cu lehamite.

— Acuma, domnule Button, sunt sigur că nu vă aşteptaţi să cred asta.

Benjamin zâmbi obosit.

— Am optsprezece ani, repetă el.

Secretarul îi arătă uşa cu un gest aspru.

— Te poftesc să ieşi, spuse el. Şi din colegiu, şi din oraş. Eşti un nebun periculos.

— Am optsprezece ani.

Domnul Hart deschise uşa.

— Ce idee! strigă el. Un om de vârsta dumitale să încerce să intre aici ca boboc. Optsprezece ani, zici că ai? Păi, îţi dau optsprezece minute să dispari din oraş.

Benjamin Button ieşi din cameră cu demnitate şi o jumătate de duzină de studenţi care aşteptau pe hol îl urmăriră cu priviri pline de curiozitate. După câţiva paşi, se întoarse cu faţa spre secretarul furios, care încă mai stătea în prag, şi repetă pe un ton ferm:

— Am optsprezece ani.

Pe fondul unui cor de chicoteli venite dinspre grupul studenţilor, Benjamin părăsi scena.

Dar nu-i era sortit să scape atât de uşor. Mergând abătut către gară, descoperi că era condus de un grup de oameni, care se transformă curând într-un alai, iar în cele din urmă într-o masă densă de studenţi. Se răspândise vestea că un ţicnit trecuse examenul de intrare la Yale şi încercase să se dea drept un tânăr de optsprezece ani. Un freamăt febril cuprinse colegiul. Flăcăi fără pălării pe cap ieşiră în goană din sălile de curs, echipa de fotbal îşi lăsă baltă antrenamentul şi se alătură

mulţimii, neveste de profesori, cu bonetele puse anapoda şi cu turnurile rochiilor strâmbe, fugiră ţipând în urma procesiunii care emitea un şir neîntrerupt de comentarii ce ţinteau sensibilităţile delicate ale lui Benjamin Button.

— El o fi evreul rătăcitor!

— La vârsta asta ar trebui să meargă la şcoala pregătitoare!

— Ia uitaţi-vă la copilul-minune!

— A crezut că aici e căminul de bătrâni.

— Ia-o spre Harvard!

Benjamin grăbi pasul, astfel încât nu după mult timp ajunse să alerge. Avea să le-arate el lor! *Avea* să se ducă la Harvard, şi-atunci o să regrete ei toate zeflemelele astea nesăbuite!

Odată ce se găsi în siguranţa compartimentului de tren spre Baltimore, scoase capul pe geam şi strigă:

— O să vă pară rău pentru asta!

— Ha, ha! râseră studenţii. Ha, ha, ha!

Era cea mai mare greşeală pe care o făcuse vreodată colegiul Yale.

5

În 1880, Benjamin Button împlini douăzeci de ani şi îşi marcă ziua de naştere ducându-se să lucreze pentru tatăl său la Roger Button & Co., Articole de Fierărie Angro. Era de asemenea anul în care începuse „să iasă în lume” – asta însemnând că tatăl său

insistase să-l ducă la câteva reuniuni dansante la modă. Roger Button avea acum cincizeci de ani, iar relaţia dintre el şi fiul său era din ce în ce mai apropiată – de fapt, odată ce Benjamin încetase să-şi mai vopsească părul (care încă era grizonant), începuseră să arate amândoi cam de aceeaşi vârstă şi puteau trece drept fraţi.

Într-o seară de august urcară împreună în trăsură gătiţi în costumele de gală şi plecară la bal, la conacul de la ţară al familiei Shevlin, situat la marginea oraşului Baltimore. Era o seară superbă. O lună plină îneca drumul în culoarea mată a platinei, iar florile de câmp deschise târziu exalau arome în aerul nemişcat, ca nişte râsete joase, abia auzite. Câmpul întins cât vedeai cu ochii, acoperit cu snopi de grâu argintiu, lumina difuz ca şi cum n-ar fi fost noapte. Aproape că nu puteai rezista frumuseţii pure a cerului... aproape.

— Afacerile cu articole de fierărie au un viitor măreţ, spunea Roger Button.

Nu era genul spiritual – avea doar un simţ estetic rudimentar.

— Ăştia ca mine, mai bătrâni, nu mai pot să înveţe şmecherii noi, remarcă el cu profunzime. Voi, tineretul, cu energia şi vitalitatea voastră, voi aveţi înainte un viitor măreţ.

Departe, în faţă, se închegară luminile conacului Shevlin; acum se strecura înspre ei un sunet continuu care semăna cu

un oftat – se prea poate să fi fost tânguirea plăcută a viorilor sau foşnetul grâului argintiu în lumina lunii.

Opriră în spatele unui cupeu arătos, ai cărui pasageri tocmai coborau în dreptul uşii. Ieşi o doamnă, apoi un domn în vârstă, apoi încă o doamnă, tânără şi frumoasă ca păcatul. Benjamin tresări; părea că se petrec schimbări în însăşi chimia trupului său, dizolvându-i şi recompunându-i elementele constitutive. Îl străbătu un fior, i se ridică sângele în obraji şi în tâmple, în urechi porni să-i răsune un bubuit ritmic, înfundat. Era dragostea dintâi.

Fata era subţiratică şi plăpândă, cu părul cenuşiu în lumina lunii şi de culoarea mierii sub sfârâitoarele lămpi cu gaz de pe verandă. Pe umeri îi atârna o mantilă spaniolă de un galben blând stropit cu negru; picioarele mici păreau doi nasturi strălucitori iviţi pe sub tivul rochiei cu turnură.

Roger Button se aplecă spre fiul său.

— Asta, rosti el, e tânăra Hildegarde Moncrief, fiica generalului Moncrief.

Benjamin dădu din cap fără să arate vreo emoţie.

— Drăguţă domnişorică, spuse el indiferent – dar când băiatul negru mână trăsura de acolo, adăugă: Tati, ai putea să-mi faci cunoştinţă cu ea.

Se apropiară de un grup în centrul căruia se afla domnişoara Moncrief. Educată după moda veche, ea făcu o reverenţă

adâncă în faţa lui Benjamin. Da, îi acorda un dans. El îi mulţumi şi se îndepărtă câţiva paşi – mai exact, se clătină câţiva paşi îndepărtându-se.

Intervalul de timp până să-i vină rândul se târa interminabil. Benjamin aştepta pe lângă perete, tăcut, impenetrabil, urmărind cu priviri ucigaşe cum vlăstarii Baltimore-ului roiau în jurul lui Hildegarde Moncrief, cu o admiraţie înflăcărată uşor descifrabilă pe chipuri. În ochii lui Benjamin păreau absolut dezgustători; intolerabil de rozalii! Favoriţii lor castanii şi cârlionţaţi îi provocau o senzaţie vecină cu indigestia.

Dar când îi veni şi lui rândul să plutească împreună cu ea pe podeaua de dans, în ritmul muzicii celui mai recent vals parizian, geloziile şi anxietăţile i se topiră, scurgându-se de pe el ca un strat de zăpadă la căldură. Orbit de încântare, simţea că viaţa îi era abia la început.

— Dumneata şi fratele dumitale aţi ajuns aici în acelaşi timp cu noi, nu-i aşa? întrebă Hildegarde, privind în sus spre el cu nişte ochi ca emailul azuriu-strălucitor.

Benjamin şovăi. Dacă-l lua drept fratele tatălui său, oare nu era mai bine s-o lămurească? Dar amintindu-şi experienţa pe care o avusese la Yale se hotărî să nu facă asta. Era nepoliticos să contrazică o doamnă; era o crimă să distrugă această aleasă ocazie cu povestea grotescă a obârşiei sale. Poate mai târziu. Aprobă aşadar cu o înclinare a capului, zâmbi, ascultă, se simţi

fericit.

— Îmi plac bărbaţii de vârsta dumitale, îi spuse Hildegarde. Tinerii sunt de-a dreptul idioţi. Îmi povestesc ce multă şampanie beau ei la colegiu şi câţi bani pierd la jocuri de cărţi. Bărbaţii de vârsta dumitale ştiu să aprecieze femeile.

Benjamin simţea că era pe punctul de-a o cere de nevastă – făcu un efort să-şi înăbuşe impulsul.

— Eşti exact la vârsta cea mai romantică, continuă ea. Cincizeci de ani. Douăzeci şi cinci e prea cinică şi sofisticată; treizeci e numai bună pentru paloarea excesului de muncă; patruzeci e vârsta poveştilor lungi, care durează cât un trabuc fumat în întregime; şaizeci e... ah, şaizeci e prea aproape de şaptezeci; dar cincizeci e cu adevărat floarea vârstei. O ador.

Cincizeci i se păru lui Benjamin o vârstă magnifică. Tânji cu pasiune să aibă cincizeci de ani.

— Întotdeauna am zis, continuă Hildegarde, că mai degrabă m-aş mărita cu un bărbat de cincizeci de ani şi el să aibă grijă de mine, decât cu unul de treizeci şi să am eu grijă de *el*.

Pentru Benjamin, tot restul serii se scăldă într-o ceaţă de culoarea mierii. Hildegarde îi mai acordă două dansuri şi descoperiră că, în chip minunat, erau pe aceeaşi lungime de undă în toate chestiunile la ordinea zilei. Duminica următoare, ea avea să meargă împreună cu el la călărie, după care aveau să-şi continue discuţiile.

Întorcându-se acasă cu trăsura puţin înainte să se crape de ziuă, când începeau să zumzăie primele albine, iar luna tot mai palidă licărea în boabele de rouă rece, Benjamin era vag conştient de faptul că tatăl lui discuta despre vânzarea de fierărie cu ridicata.

— ... Şi ce anume crezi că merită toată atenţia noastră după ciocane şi cuie? spunea Button cel vârstnic.

— Amorul, replică Benjamin cu mintea în altă parte.

— Toporul? exclamă Roger Button. Păi, tocmai ce-am terminat de discutat despre topoare.

Benjamin îl privi cruciş exact în clipa în care pe cerul dinspre răsărit străfulgera lumina zilei, iar un grangur scotea ţipete ascuţite în frunzişul trezindu-se la viaţă...

6

Şase luni mai târziu, când se făcu vorbire despre logodna domnişoarei Hildegarde Moncrief cu domnul Benjamin Button (spun „se făcu vorbire" întrucât generalul Moncrief declarase că ar prefera să cadă şi să se-nfigă în propria-i spadă decât să facă un anunţ oficial), gradul de emoţie din societatea baltimoreză atinse o culme a febrilităţii. Povestea aproape uitată a naşterii lui Benjamin reveni în memoria colectivă, răspândindu-se pe aripile scandalului şi luând forme pe cât de pitoreşti pe atât de incredibile. Se spunea că Benjamin era în

realitate tatăl lui Roger Button, că era fratele lui care fusese în puşcărie patruzeci de ani, că era John Wilkes Booth[1] deghizat – şi, în cele din urmă, că îi răsăreau din cap două coarne mici de formă conică.

Suplimentele duminicale ale ziarelor din New York făceau publicitate cazului prin schiţe fascinante care reprezentau capul lui Benjamin Button ataşat de un peşte, de un şarpe şi, în cele din urmă, de un trup turnat în bronz. Deveni cunoscut, din punct de vedere jurnalistic, drept Bărbatul Misterios din Maryland. Dar adevărata poveste, aşa cum se întâmplă de obicei, avea o circulaţie foarte restrânsă.

Toată lumea era însă de acord cu generalul Moncrief că era „o crimă" ca o fată adorabilă, care s-ar fi putut mărita cu orice cavaler din Baltimore, să se arunce în braţele unui bărbat care avea, fără doar şi poate, cincizeci de ani. În zadar publică domnul Roger Button în *Blaze*, cu litere de-o şchioapă, certificatul de naştere al fiului său. Nimeni nu-l crezu. Nu trebuia decât să te uiţi la Benjamin ca să-ţi dai seama de adevăr.

În ceea ce le privea pe cele două persoane direct interesate nu exista nicio şovăială. Circulau atâtea poveşti neadevărate despre logodnicul său, încât Hildegarde refuza cu încăpăţânare

[1] *Asasinul preşedintelui american Abraham Lincoln.*

s-o creadă până şi pe cea adevărată. În zadar îi atrase atenţia generalul Moncrief asupra mortalităţii ridicate în rândul bărbaţilor de cincizeci de ani – sau cel puţin în rândul bărbaţilor care arătau de cincizeci de ani; în zadar îi povesti despre instabilitatea comerţului de fierărie cu ridicata. Hildegarde alesese să se mărite cu blândul răscopt, şi măritată s-a văzut...

7

Prietenii lui Hildegarde Moncrief se înşelau cel puţin într-o anume privinţă. Afacerea cu vânzarea de fierărie prospera uimitor. În cei cincisprezece ani care trecură de la căsătoria lui Benjamin Button, în 1880, până la pensionarea tatălui său, în 1895, averea familiei se dublă – iar asta în principal datorită celui mai tânăr din firmă.

Inutil de precizat că în cele din urmă cuplul intră în graţiile oraşului Baltimore. Până şi bătrânul general Moncrief ajunse să se împace cu ginerele său când acesta îi oferi banii necesari să-şi scoată pe piaţă *Istoria Războiului Civil* în douăzeci de volume, pe care nouă editori de calibru o refuzaseră până atunci.

În Benjamin însuşi cei cincisprezece ani dăltuiseră multe schimbări. I se părea că sângele îi curgea prin vene cu o vigoare nouă pentru el. Sculatul de dimineaţă deveni un obicei plăcut, ca şi mersul în pas alert pe străzile însorite şi

aglomerate, ca şi munca fără odihnă, cu expedierea de ciocane şi transportul naval de cuie. Era în 1890 când izbuti faimoasa lui lovitură de maestru în afaceri: pusese pe tapet ideea că *toate cuiele folosite la sigilarea cutiilor în care se livrează cuie sunt proprietatea destinatarului*, propunere care a fost legiferată, aprobată de preşedintele tribunalului, Fossile, şi pe baza căreia Roger Button and Company, Articole de Fierărie Angro ajunsese să economisească peste *şase sute de cuie anual.*

În plus, Benjamin descoperi că începea să îl atragă tot mai puternic partea strălucitoare a vieţii. În acord cu atitudinea sa tot mai entuziastă faţă de hedonism, deveni primul om din Baltimore care se aşeză la volanul unei maşini. Când se întâlneau cu el pe stradă, contemporanii lui rămâneau privind cu invidie la imaginea bunăstării şi a vitalităţii pe care o reprezenta.

— Parcă întinereşte an de an, remarcau ei.

Iar dacă bătrânul Roger Button, acum la şaizeci şi cinci de ani, nu reuşise să-şi întâmpine fiul nou-născut aşa cum se cuvine, în cele din urmă îşi răscumpără păcatele revărsând asupra lui sentimente care se apropiau de adulaţie.

Şi astfel ajungem la un subiect neplăcut, peste care e mai bine să trecem cât mai repede posibil. Un singur lucru îl îngrijora pe Benjamin Button: încetase să mai fie atras de soţia sa.

La vremea aceea Hildegarde era o femeie de treizeci şi cinci de ani cu un copil, Roscoe, de paisprezece ani. La începuturile căsniciei lor, Benjamin o adorase. Dar, pe măsură ce treceau anii, părul ei de culoarea mierii deveni de un castaniu neinteresant, emailul albastru al ochilor ei căpătă aspectul faianţei ieftine – în plus, şi mai presus de toate, ea însăşi devenise prea aşezată în toate cele, prea blajină, prea mulţumită, prea anemică în emoţii şi prea sobră în gusturi. Ca tânără mireasă, ea fusese cea care îl „târa" pe Benjamin la baluri şi dineuri – acum situaţia se inversase. Ieşea cu el în lume, dar fără entuziasm, deja acaparată de acea eternă indolenţă care într-o bună zi se mută cu noi în casă şi nu mai pleacă până la final.

Nemulţumirea lui Benjamin spori cu timpul. La izbucnirea războiului hispano-american din 1898, propria lui casă nu mai avea niciun farmec pentru el, aşa încât se hotărî să se înroleze în armată. Îşi folosi influenţa de afacerist pentru a obţine gradul de căpitan şi se dovedi atât de priceput la ceea ce făcea, încât a fost promovat la gradul de maior, iar în cele din urmă a ajuns locotenent-colonel, la ţanc ca să participe la vestitul atac de pe dealul San Juan. Se alese cu o rană uşoară şi primi o medalie.

Benjamin se ataşase atât de tare de dinamismul şi intensitatea vieţii cazone, încât îi păru rău să renunţe la ea, dar

trebuia să se ocupe de afacerea lui şi, până la urmă, renunţă la grad şi se întoarse acasă. La gară îl aştepta o orchestră de alămuri, care îl conduse până în faţa uşii.

8

Hildegarde, fluturând un ditamai steagul de mătase, îl întâmpină pe verandă; dar chiar în momentul când o sărută, simţi cu o strângere de inimă că acei trei ani care trecuseră au lăsat urme. Ea era acum o femeie la patruzeci de ani, cu o şuviţă rebelă de păr cărunt. Imaginea aceasta i se părea deprimantă.

Sus, în camera lui, îşi văzu reflecţia în oglinda atât de familiară – se apropie şi îşi cercetă cu îngrijorare chipul, comparându-l imediat cu o fotografie a sa în uniformă, făcută chiar înainte de izbucnirea războiului.

— Dumnezeule mare! spuse cu voce tare.

Se întâmpla în continuare. Nu era niciun dubiu în privinţa asta – acum arăta ca de treizeci de ani. În loc să fie încântat, se simţea stânjenit – întinerea. Până în acel moment sperase că, odată ce va ajunge la vârsta fizică echivalentă cu vârsta în ani, fenomenul grotesc ce-i marcase naşterea avea să ia sfârşit. Se cutremură. Soarta îi părea cumplită şi neverosimilă.

Când coborî de la etaj, Hildegarde îl aştepta. Părea nervoasă, iar el se întrebă dacă nu cumva descoperise şi ea că ceva nu era

în ordine. Cu un efort menit să mai slăbească tensiunea dintre ei, aduse chestiunea în discuţie la cină într-o manieră care lui i se păru cât se poate de delicată.

— Ei, observă el pe un ton lejer, toată lumea zice că arăt mai tânăr ca oricând.

Hildegarde îl privi cu dispreţ şi pufni.

— Şi crezi că merită să te făleşti cu una ca asta?

— Nu mă fălesc, afirmă el stânjenit.

Ea pufni din nou.

— Ideea e că... spuse ea, apoi continuă după o scurtă pauză: Aş fi zis că ai suficientă demnitate cât să-i pui capăt...

— Cum aş putea să fac asta? întrebă el.

— N-am de gând să mă cert cu tine, replică ea. Dar există un mod corect de-a face lucrurile şi-un mod greşit. Dacă te-ai hotărât să fii altfel decât toţi ceilalţi, bănuiesc că nu te pot opri, dar cred că nu-i cine ştie ce dovadă de tact din partea ta.

— Dar, Hildegarde, n-am ce să fac în privinţa asta.

— Ba poţi. Numai că eşti încăpăţânat. Ţi-ai băgat în cap că nu vrei să semeni cu nimeni altcineva. Întotdeauna ai fost aşa şi-aşa o să rămâi. Dar gândeşte-te măcar cum ar fi dacă toţi ceilalţi ar vedea lucrurile ca tine – cum ar arăta lumea?

Cum acesta era un argument stupid, la care n-aveai ce să răspunzi, Benjamin nu spuse nimic şi din acel moment prăpastia dintre ei începu să se lărgească. Se întreba oare sub

ce soi de vrajă îl ţinuse ea odată.

Ca să sporească ruptura lor, descoperi Benjamin, în timp ce noul veac se contura la orizont, pofta lui de petreceri şi desfătări devenea tot mai intensă. Nu se pomenea petrecere de orice fel în oraşul Baltimore fără să fie şi el acolo, dansând cu cele mai drăguţe dintre tinerele măritate, stând la taclale cu cele mai populare dintre debutantele în societate şi găsind că era o încântare să se afle în compania lor, în vreme ce soţia sa, arătând ca o văduvă neagră, şedea laolaltă cu doamnele de companie, urmărindu-l cu un aer când arogant-dezaprobator, când solemn, confuz şi plin de reproş.

„Ia uite", spuneau oamenii. „Ce păcat! Un flăcău aşa tânăr legat de o femeie de patruzeci şi cinci. Probabil e cu douăzeci de ani mai tânăr decât nevastă-sa".

Uitaseră cu toţii – căci oamenii uită inevitabil – că în 1880 mamele şi taţii lor făcuseră acelaşi soi de remarci despre cuplul acesta nepotrivit.

Crescânda nefericire de-acasă a lui Benjamin era compensată de numeroasele sale interese recente. Se apucă de golf şi jocul îi merse din plin. Începu să-l pasioneze dansul: în 1906 era expert în „Boston", iar în 1908 era considerat specialist în „Maxixe", pentru ca în 1909 măiestria lui la

„Castle Walk”[1] să ajungă motiv de invidie pentru orice tânăr din oraş.

Desigur, activităţile lui mondene interferau într-o anume măsură cu afacerea pe care o conducea, dar, la urma urmei, muncise din greu la vândutul de fierărie cu ridicata timp de douăzeci şi cinci de ani şi simţea că în curând va putea să-i predea afacerea fiului său, Roscoe, care absolvise Harvardul nu de mult.

De altfel, el şi fiul său erau adesea confundaţi între ei. Asta îl bucura pe Benjamin – în scurt timp uită de spaima insidioasă care îl copleşise la întoarcerea din războiul hispano-american, iar aspectul său fizic ajunse să-i provoace o plăcere ingenuă. Un singur nor plutea pe cerul mulţumirii sale – detesta momentele în care trebuia să apară în public alături de soţia sa. Hildegarde avea aproape cincizeci de ani, iar vederea ei îl făcea să resimtă absurdul situaţiei...

9

Într-o zi de septembrie a anului 1910 – la câţiva ani după ce

---

[1] *Stiluri de dans:* The Boston *este o denumire alternativă pentru valsul american;* Maxixe *este un tango brazilian;* Castle Walk *este un stil de dans imaginat şi promovat de cuplul de dansatori Irene şi Vernon Castle la începutul secolului XX.*

firma Roger Button & Co., Articole de Fierărie Angro trecuse în mâinile tânărului Roscoe Button – un bărbat care părea a avea cam douăzeci de ani intră în anul întâi la Universitatea Harvard din Cambridge. Nu făcu greşeala de a proclama că nu va mai ajunge niciodată să se vadă la vârsta de cincizeci de ani, nici nu menţionă faptul că fiul său absolvise aceeaşi instituţie cu zece ani în urmă.

Aproape imediat după ce a fost admis, obţinu o poziţie importantă în grupa lui, parţial datorită faptului că părea ceva mai matur decât ceilalţi boboci, care aveau în medie optsprezece ani.

Dar succesul lui se datora în cea mai mare parte faptului că jucase strălucit în partida de fotbal american cu cei de la Yale, cu atâta vigoare şi cu o asemenea mânie rece şi lipsă de remuşcări, încât reuşi şapte *touchdown*-uri şi paisprezece goluri pentru echipa Harvardului, iar unsprezece dintre cei de la Yale, o echipă întreagă, ajunseră să fie căraţi afară de pe teren, unul câte unul, în stare de inconştienţă. Benjamin deveni cel mai vestit om din colegiu.

În mod surprinzător, în anul al treilea abia dacă mai reuşea să prindă un loc în echipă. Antrenorii spuneau că pierduse în greutate, iar acelora dintre ei care aveau mai mult spirit de observaţie li se părea că nu mai era nici la fel de înalt ca pe vremuri. Nu mai reuşea niciun *touchdown* – adevărul este că îl

păstrau în echipă mai ales în speranţa că reputaţia sa covârşitoare era în stare să terorizeze şi să dezorganizeze echipa de la Yale.

În ultimul an nu mai reuşi nici aşa să intre în echipă. Se făcuse atât de mic şi de plăpând, încât într-o bună zi nişte studenţi din anul doi îl luară drept boboc, incident care îl umili îngrozitor. Ajunse cunoscut drept un soi de copil-minune – un student în ultimul an care precis n-avea mai mult de şaisprezece ani – şi adesea îl şoca să observe cât de versaţi erau unii dintre colegii săi. Studiul i se părea din ce în ce mai greu – simţea că erau cursuri prea avansate pentru el. Îşi auzise colegii vorbind despre St. Midas's, faimoasa şcoală preparatorie la care atâţia dintre ei se pregătiseră pentru colegiu, şi se hotărî să meargă acolo după absolvire, considerând că i s-ar potrivi mai bine o viaţă la adăpost printre băieţi de aceeaşi înălţime cu el.

După absolvire, în 1914, merse acasă în Baltimore cu diploma de la Harvard în buzunar. Hildegarde locuia acum în Italia, aşa că Benjamin se duse să stea cu fiul său, Roscoe. Acolo, însă, deşi în general era bine primit, descoperi că în sentimentele lui Roscoe faţă de el nu exista niciun pic de căldură – ba chiar era vizibilă tendinţa fiului său de a crede că Benjamin, care umbla aiurea prin casă ca un adolescent cu mintea în altă parte, îi cam stătea în drum. Roscoe era acum

însurat şi avea o poziţie importantă în viaţa socială din Baltimore, aşa că nu-şi dorea să se insinueze acolo vreun scandal legat de familia sa.

Benjamin, care nu mai era *persona grata* printre debutante şi printre studentele mai tinere, se pomeni că nu prea mai are mare lucru de făcut în afară de a-şi petrece timpul cu vreo trei sau patru băietani de cincisprezece ani din vecini. Îi reveni în minte ideea de-a se duce la şcoala St Midas's.

— Ascultă, îi spuse el într-o bună zi lui Roscoe, ţi-am spus de nenumărate ori că vreau să merg la şcoala pregătitoare.

— Păi, du-te, atunci, replică scurt Roscoe, pe care îl dezgusta chestiunea în cauză şi care ar fi preferat să evite o asemenea discuţie.

— Nu pot să mă duc singur, spuse Benjamin cu un aer neajutorat. Trebuie să mă înscrii şi să mă duci acolo.

— N-am timp, declară Roscoe tăios. (Miji ochii şi se uită jenat la taică-său.) De fapt ar fi mai bine să n-o mai ţii atâta lângă cu treaba asta. Ar fi mai bine să te opreşti odată. Ar fi mai bine... ar fi mai bine... (se opri, făcându-se stracojiu la faţă în timp ce-şi căuta cuvintele)... mai bine te-ai întoarce şi-ai lua-o înapoi. Treaba asta a depăşit limitele unei glume. Nu mai e deloc amuzant. Tu... tu fă bine şi poartă-te cum trebuie!

Benjamin se uită la el, gata să izbucnească în plâns.

— Şi încă ceva, continuă Roscoe, când sunt musafiri în casă

vreau să mi te adresezi cu „unchiule”... nu cu „Roscoe”, cu „unchiule”, ai înţeles? E absurd să vezi un băiat de cincisprezece ani cum mă strigă pe numele de botez. Poate-ar fi mai bine să mă strigi „unchiule” tot timpul, ca să-ţi intre-n obicei.

După ce-i aruncă tatălui său o privire aspră, Roscoe se întoarse şi plecă...

10

La finalul acelei întrevederi, Benjamin urcă scara încet şi mohorât şi se opri să se privească în oglindă. Nu se mai bărbierise de trei luni, dar nu reuşi să-şi depisteze pe faţă nimic altceva decât o brumă alburie în care nu i se părea necesar să se amestece. Când venise prima dată acasă de la Harvard, Roscoe îl abordase cu propunerea de a purta ochelari şi favoriţi falşi lipiţi pe obraji, iar în acel moment avusese senzaţia că urma să se repete farsa primilor ani. Dar favoriţii îi dădeau mâncărimi şi-l făceau să se simtă jenat. Plânse până ce Roscoe se înduplecă în silă.

Benjamin deschise o carte cu povestiri pentru băieţi, *Cercetaşii din Bimini Bay*, şi începu să citească. Dar se pomeni că-i zboară gândul cu încăpăţânare spre război. America li se alăturase aliaţilor în cursul lunii anterioare, iar Benjamin voia să se înroleze, dar, vai, vârsta minimă era şaisprezece ani, iar el

nu arăta atât de mare. Oricum l-ar fi descalificat şi vârsta lui reală, cincizeci şi şapte.

Se auzi o bătaie în uşă, apoi apăru majordomul cu o scrisoare purtând într-un colţ o impozantă inscripţie oficială adresată domnului Benjamin Button. Benjamin rupse lacom plicul şi citi cu încântare scrisoarea. I se aducea la cunoştinţă că mulţi ofiţeri în rezervă care luptaseră în războiul hispano-american erau chemaţi înapoi în serviciul activ şi înaintaţi în rang; era inclusă numirea lui ca general de brigadă în armata Statelor Unite, cu ordinul de a se prezenta imediat la raport.

Benjamin sări în picioare fremătând de entuziasm. Asta-şi dorise. Îşi puse pălăria şi zece minute mai târziu intră într-un atelier de croitorie de pe Charles Street şi ceru cu vocea lui ascuţită şi nesigură să i se ia măsurătorile pentru o uniformă.

— Vrei să te joci de-a soldatul, fiule? îi aruncă un funcţionar, pe un ton nepăsător.

Benjamin se înroşi la faţă.

— Ascultă! Nu-i treaba dumitale ce vreau eu! ripostă el mânios. Mă numesc Button şi locuiesc în Mt. Vernon Place, aşa ca să ştii că am cu ce să plătesc.

— Ei, admise şovăind funcţionarul, şi dacă nu ai, presupun că are tatăl tău, deci e perfect.

Lui Benjamin i se luară măsurile, iar după o săptămână uniforma era gata. Întâmpină dificultăţi în a obţine însemnele

potrivite gradului său de general deoarece vânzătorul insista să-l convingă de faptul că o drăguţă de insignă a Asociaţiei Doamnelor Jucătoare de Cricket ar fi arătat la fel de bine şi că să se joace cu ea era mult mai distractiv.

Fără să-l anunţe pe Roscoe, Benjamin plecă de acasă într-o noapte şi luă trenul către Camp Mosby, în Carolina de Sud, unde urma să preia comanda unei brigăzi de infanterie. Într-o zi sufocantă de aprilie, se apropie de intrarea în tabăra militară, plăti cât îi datora taximetristului care îl adusese de la gară şi se întoarse către santinelă.

— Pune pe cineva să-mi ia bagajele! rosti el tăios.

Soldatul de gardă îl privi mustrător.

— Ia zi, un te duci cu ţoalele generalului, fiule?

Benjamin, veteran al războiului hispano-american, se dezlănţui asupra lui ca un vârtej, cu ochii scânteindu-i, dar, vai, cu o piţigăiată voce în schimbare.

— Atenţie la mine! încercă el să tune asupra soldatului.

Făcu o pauză ca să respire, apoi deodată văzu santinela cum pocneşte din călcâie şi prezintă arma.

Benjamin îşi ascunse un surâs de satisfacţie, dar când aruncă o privire în jur îi păli zâmbetul. Nu el era cel care inspirase supunere, ci un impunător colonel de artilerie care se apropia călare.

— Domnule colonel! ţipă ascuţit Benjamin.

Colonelul se apropie, trase de frâu şi privi calm în jos către el, cu o sclipire în ochi.

— Al cui băieţel eşti tu? întrebă cu blândeţe.

— Al naibii de nu-ţi arăt eu imediat al cui băieţel sunt! replică Benjamin cu ferocitate în voce. Dă-te jos de pe calul ăla!

Colonelul râse zgomotos.

— Îl vrei, ai, generale?

— Uite! răcni Benjamin disperat. Citeşte asta.

Şi-i vârî sub nas colonelului convocarea primită. Colonelul o citi cu ochii ieşiţi din orbite.

— De unde ai asta? întrebă imperativ, strecurându-şi documentul în buzunar.

— De la Guvern o am, după cum o să afli cât de curând!

— Ia vino tu cu mine, spuse colonelul, privindu-l într-un anume fel. Mergem la Cartierul General să lămurim chestiunea asta. Vino.

Colonelul se întoarse şi îşi mână calul la pas în direcţia Cartierului General. Benjamin n-avea altceva de făcut decât să-l urmeze cât mai demn cu putinţă – promiţându-şi în sinea lui o răzbunare straşnică. Dar răzbunarea aceasta n-a mai ajuns să se materializeze. Două zile mai târziu însă se materializă din Baltimore fiul său, încins şi nervos după zorul călătoriei, şi-l escortă pe generalul în lacrimi, *fără* uniformă, înapoi acasă.

11

În 1920 se născu primul copil al lui Roscoe Button. În orice caz, în timpul festivităţilor de întâmpinare nimeni nu găsi de cuviinţă să pomenească faptul că micuţul cel şleampăt, arătând ca la vreo zece ani, care se juca prin casă cu soldăţei de plumb şi un circ în miniatură era bunicul nou-născutului.

Nimeni nu-l antipatiza pe băieţelul pe al cărui chip fraged şi vesel se citea doar o urmă de tristeţe, dar pentru Roscoe Button prezenţa lui era o continuă sursă de chinuri. În limbajul specific generaţiei sale, Roscoe considera că trebuşoara asta nu era „eficientă". I se părea că propriul său tată, în refuzul său de a arăta ca la şaizeci de ani, nu se comportase ca un „mascul get-beget" – asta era expresia preferată a lui Roscoe –, ci într-un fel straniu şi capricios. Într-adevăr, doar o jumătate de oră de cugetare la chestiunea asta era de-ajuns ca să-l aducă în pragul nebuniei. Roscoe considera că „spiritele vivace" trebuie să se păstreze tinere, dar a pune asta în practică la o asemenea scară era... era... era ineficient. Şi ajuns cu gândul aici, Roscoe se odihni.

Cinci ani mai târziu, băieţelul lui Roscoe era deja suficient de mare ca să se joace cu micul Benjamin sub supravegherea unei singure bone. Roscoe îi duse pe amândoi în aceeaşi zi la grădiniţă, iar Benjamin descoperi că fâşiile de hârtie colorată, confecţionatul de covoraşe şi lănţişoare şi modele care mai de

care mai interesante şi mai drăguţe era jocul cel mai fascinant din lume. Educatoarea l-a pus să stea la colţ, o dată, pentru că se purtase urât – şi atunci a plâns –, dar cea mai mare parte a timpului era compusă din ore de bucurie într-o cameră veselă, cu soarele răzbătând prin ferestre şi cu mâna blândă a domnişoarei Bailey odihnindu-se din când în când preţ de o clipă în părul lui zbârlit.

Fiul lui Roscoe trecu în clasa întâi după un an, dar Benjamin rămase la grădiniţă. Era foarte fericit. Câteodată, când alţi prichindei vorbeau despre ce vor face când vor creşte mari, peste faţa lui trecea o umbră, de parcă, într-un fel estompat, copilăresc, îşi dădea seama că acelea erau lucruri cu care n-avea să mai aibă de-a face niciodată.

Zilele curgeau monoton. Se întoarse la grădiniţă şi în al treilea an, dar acum era prea mic ca să înţeleagă pentru ce erau fâşiile de hârtie în culori strălucitoare. Plânse din cauză că ceilalţi băieţi erau mai mari decât el şi se temea de ei. Educatoarea îi vorbi despre asta, dar el, deşi încercă să înţeleagă, nu pricepu nimic.

Îl retraseră de la grădiniţă. Bona lui, Nana, în scrobita ei rochie cadrilată, deveni centrul micii sale lumii. În zilele cu soare se plimbau prin parc; Nana îi arăta cu degetul un monstru uriaş şi cenuşiu şi rostea cuvântul „elefant”, iar Benjamin repeta după ea; apoi seara, pe când ea îl dezbrăca şi îl

băga în pat, el îi repeta întruna cu glas tare: „Efefant, efefant, efefant”. Câteodată Nana îl lăsa să ţopăie în pat, ceea ce era distractiv, căci dacă te lăsai să cazi în fund când trebuia te pomeneai aruncat iar în picioare, şi dacă spuneai un „Aaa” lung în timpul săriturilor obţineai un efect foarte plăcut de voce întreruptă.

Îi plăcea la nebunie să ia câte un baston lung din stativul pentru pălării şi să umble prin casă lovind cu el scaunele şi mesele şi spunând: „Bătaie, bătaie, bătaie”. Când era lume de faţă, doamnele în vârstă dădeau mărunt din buze la adresa lui, lucru care-l făcea curios, iar cele tinere încercau să-l sărute, gest căruia i se supunea uşor plictisit. Iar când lunga zi se termina, la ora cinci după-amiaza, urca scara împreună cu Nana şi primea de mâncare cu lingura terci de ovăz şi piureuri moi şi gustoase.

Nu existau amintiri supărătoare în somnul lui de copil; nimic din glorioasele zile petrecute la colegiu nu răzbătea până la el, nimic din anii sclipitori în care tulbura inimile atâtor tinere fete. Nu existau decât pereţii albi şi siguri ai pătuţului şi Nana şi un bărbat care venea să-l vadă uneori, şi o minge mare şi portocalie pe care i-o arăta Nana chiar înaintea orei de culcare, când se înserа, numind-o „soare”. Când soarele apunea, pleoapele lui erau grele – nu existau vise, niciun vis nu-l mai bântuia.

Trecutul – atacul feroce în fruntea oamenilor săi, pe dealul San Juan; primii ani de căsnicie, când lucra până târziu în asfinţiturile de vară, în centrul fără odihnă al oraşului, pentru tânăra Hildegarde, de care era îndrăgostit; zilele de dinainte, în care rămânea să fumeze până în miez de noapte în vechea şi mohorâta casă Button de pe Monroe Street, împreună cu bunicul său – toate păliseră din mintea lui ca nişte visuri lipsite de substanţă, de parcă nici nu fuseseră vreodată aievea. Nu-şi mai amintea.

Nu-şi amintea prea bine dacă laptele fusese cald sau rece la ultima masă sau cum trecuseră zilele – nu existau decât pătuţul lui şi prezenţa familiară a Nanei. Şi apoi nu-şi mai aminti nimic. Când îi era foame, plângea – atâta tot. Treceau amiezi şi nopţi şi el respira, iar deasupra lui erau bolboroseli line şi murmure pe care abia dacă le auzea, şi mirosuri pe care le distingea vag, şi lumină şi întuneric.

Apoi totul deveni întuneric, iar pătuţul lui alb şi chipurile slab conturate care se mişcau deasupra lui şi aroma caldă şi dulce a laptelui, toate păliră, topite laolaltă, din mintea lui.

(*Traducere: Ona Frantz*)

Julio CORTÁZAR

Idolul Cicladelor

— Mi-e totuna dacă mă asculţi sau nu, zise Somoza. Asta e, şi mi se pare cinstit s-o ştii.

Morand tresări de parcă s-ar fi întors brusc de undeva de foarte departe. Îşi aminti că, înainte de a se adânci într-o reverie confuză, îi trecuse prin cap că Somoza era pe cale să înnebunească.

— Iartă-mă, n-am fost atent, spuse. Trebuie să recunoşti că toate astea... În sfârşit, să vin aici şi să te găsesc în mijlocul...

Dar a presupune că Somoza era pe cale să înnebunească ar fi fost prea simplu.

— Da, nu există cuvinte pentru aşa ceva, spuse Somoza. Cel puţin, nu cuvinte de-ale noastre.

Se priviră o clipă, şi Morand a fost primul care şi-a plecat ochii, în vreme ce glasul lui Somoza răsuna iar, cu tonul impersonal al unor explicaţii ce se pierdeau îndată dincolo de hotarele înţelegerii. Morand prefera să nu se uite la el, dar atunci cădea din nou în contemplarea involuntară a statuetei de pe soclu şi se simţea de parcă s-ar fi întors la ziua aceea aurită, cu greieri şi miros de ierburi, în care, de necrezut, Somoza şi el o dezgropaseră pe insulă. Îşi aducea aminte de

felul în care Thérèse, câţiva metri mai încolo, pe stânca de unde se zărea ţărmul de la Păros, întorsese capul la strigătul lui Somoza şi, după un moment de şovăială, alergase spre el, uitând că ţinea în mână sutienul roşu de la costumul de baie, şi se aplecase spre groapa de unde se iveau mâinile lui Somoza cu statueta aproape de nerecunoscut din pricina mucegaiului şi a aderenţelor calcaroase, până când Morand, într-un vălmăşag de furie şi râs, îi strigă să se acopere, iar Thérèse se îndreptă, privindu-l de parcă nu înţelegea, şi deodată se întoarse cu spatele şi-şi ascunse sânii cu mâinile, în timp ce Somoza îi întindea zâmbind statueta lui Morand şi ieşea afară din groapă. Morand îşi aminti mai departe de ceasurile ce urmară, noaptea în corturile de campanie de pe malul torentului, umbra Thérèsei păşind sub clar de lună, printre măslini, şi i se părea că acum glasul lui Somoza, reverberând monoton în atelierul de sculptură aproape pustiu, răzbătea până la el, desprins parcă tot din noaptea aceea, făcând parte din amintirea lui, când îi insuflase vag absurda-i speranţă, iar el, între două sorbituri de vin cu miros de răşină, izbucnise vesel în râs şi-l numise arheolog amator şi poet incurabil.

„Nu există cuvinte pentru aşa ceva”, spunea tocmai atunci Somoza. „Cel puţin, nu cuvinte de-ale noastre”.

În cortul de campanie din adâncul văii râului Skoros, mâinile sale ridicaseră statueta şi o mângâiaseră ca să-i dea jos tot

falsul veşmânt ţesut de timp şi uitare (Thérèse, printre măslini, stătea mai departe îmbufnată din pricina mustrării lui Morand şi a prejudecăţilor lui stupide), şi noaptea se aşternuse lin pe când Somoza îi mărturisea speranţa nechibzuită de a ajunge odată şi odată la statuetă altfel decât cu mâinile şi cu ochii, şi prin ştiinţă, iar vinul şi tutunul se amestecau în dialog cu greierii şi apa torentului până într-atât, încât nu mai rămânea decât o senzaţie nedesluşită că nu se puteau înţelege. Mai târziu, când Somoza se duse în cortul lui luând statueta, iar Thérèse se plictisi să stea singură şi veni să se culce, Morand îi vorbi despre iluziile lui Somoza şi amândoi se întrebară, cu amabilă ironie pariziană, dacă toţi cei din Río de la Plata aveau o imaginaţie atât de bogată. Înainte de a adormi discutară în şoaptă despre cele întâmplate după-amiază, până când Thérèse acceptă scuzele lui Morand şi îl sărută, până când simţiră că pe insulă totul era iar ca înainte, adică nu existau decât el şi ea, noaptea învăluitoare şi uitarea adâncă.

— Mai ştie cineva? întrebă Morand.

— Nu. Doar tu şi cu mine. Aşa se cuvine, cred, zise Somoza. Aproape că nu m-am mişcat de aici în ultimele luni. La început venea o bătrână pentru a face curat în atelier şi a-mi spăla rufele, însă mă deranja.

— E de necrezut că se poate trăi aşa în împrejurimile Parisului. Liniştea asta... Dar te duci măcar în sat să-ţi cumperi

provizii, nu?

— Înainte mă duceam, ţi-am spus doar. Acum nu-i nevoie. Am tot ce-mi trebuie acolo.

Morand se uită în direcţia pe care o arăta degetul lui Somoza, dincolo de statuetă şi de copiile acesteia ce zăceau pe rafturi. Văzu lemn, ipsos, piatră, ciocane, praf, umbra copacilor în geamuri. Degetul părea să indice un colţ din atelier unde nu era nimic – o cârpă murdară pe jos şi atâta tot.

De fapt, nu se schimbase mai nimic – aceşti doi ani fuseseră pentru ei tot un ungher părăsit de timp, cu o cârpă murdară care era într-un fel ceea ce nu-şi spuseseră şi-ar fi trebuit, poate, să-şi spună. Expediţia pe insulă, o nebunie romantică pusă la cale pe terasa unei cafenele de pe bulevardul Saint-Michel, se sfârşise îndată ce găsiseră idolul printre ruinele din vale. Poate că teama de a nu fi descoperiţi le-a întunecat bucuria primelor săptămâni – şi a sosit şi ziua în care Morand surprinse o privire a lui Somoza, pe când coborau toţi trei spre ţărm, şi în noaptea aceea vorbi cu Thérèse şi hotărâră să se întoarcă neîntârziat, pentru că îl respectau pe Somoza şi li se părea aproape nedrept ca el să înceapă – atât de imprevizibil – să sufere. La Paris continuară să se vadă la răstimpuri, aproape întotdeauna din motive profesionale, dar Morand venea singur la întâlniri. Prima oară Somoza întrebă de Thérèse, apoi păru că nu-l mai interesează. Tot ceea ce ar fi trebuit să-şi spună îi

împovăra pe amândoi, poate pe toţi trei. Morand a fost de acord ca Somoza să păstreze o vreme statueta. Le era cu neputinţă s-o vândă înainte de doi ani; Marcos, omul care cunoştea un colonel care, la rându-i, cunoştea un vameş din Atena, impusese acest termen drept condiţie suplimentară la afacere. Somoza a luat statueta acasă, şi Morand o vedea ori de câte ori se întâlneau. N-a fost niciodată vorba ca Somoza să le facă vreo vizită soţilor Morand, şi nici nu vorbeau între ei despre multe alte lucruri care, în fond, aveau veşnic legătură cu Thérèse. Somoza părea preocupat numai de ideea lui fixă şi, dacă îl invita vreodată pe Morand la un coniac în atelierul lui, n-o făcea decât ca să vorbească iar şi iar despre acelaşi lucru. Nimic extraordinar, la urma urmei. Morand cunoştea prea bine gustul lui Somoza pentru anumite literaturi marginale ca să se mai mire de nostalgia lui. Îl uimea numai fanatismul acelei speranţe la ceasul mărturisirilor aproape automate, când el se simţea parcă de prisos, mângâierea stăruitoare a mâinilor pe trupşorul statuetei de o frumuseţe inexpresivă, psalmodierea monotonă repetând până la saţietate aceleaşi formule incantatorii. Din punctul de vedere al lui Morand, obsesia lui Somoza putea fi analizată: orice arheolog se identifică într-un anume sens cu trecutul pe care-l explorează şi-l scoate la lumină. Dar de aici şi până la a crede că intimitatea cu unul dintre aceste vestigii putea provoca extaz, putea desfiinţa

timpul şi spaţiul, putea deschide o breşă pe unde să se poată ajunge la... Somoza nu folosea niciodată vocabularul acesta; ceea ce spunea el era mereu ceva asemănător, un fel de limbaj plin de aluzii, conspirativ, de pe nişte poziţii ireductibile. Cam pe atunci începuse să lucreze fără iscusinţă la copiile după statuetă; Morand putu şi s-o vadă pe prima înainte de plecarea lui Somoza din Paris şi ascultă cu politeţe cordială stăruitoarele locuri comune despre repetarea gesturilor şi situaţiilor ca singură cale de anulare, siguranţa lui Somoza că apropierea-i îndărătnică avea să-l ducă la identificarea cu structura iniţială, într-o suprapunere ce însemna de fapt mai mult, fiindcă nu vor mai exista dualitate şi fuziune, unire primordială (nu erau cuvintele lui, dar Morand trebuia să le tălmăcească într-un fel mai târziu, atunci când le recompunea pentru Thérèse). Unire care, după cum tocmai îi spunea acum Somoza, se desăvârşise cu patruzeci şi opt de ore înainte, în noaptea solstiţiului din iunie.

— Da, încuviinţă Morand, aprinzându-şi altă ţigară. Dar aş vrea să-mi explici de ce eşti atât de sigur că... Mă rog, că ai ajuns la capăt.

— Să explic... Dar nu vezi?

Din nou întindea mâna spre ceva în aer, spre un ungher din atelier, descriind un arc ce cuprindea tavanul şi statueta aşezată pe o coloană zveltă de marmură, scăldată de conul

strălucitor al reflectorului. Morand îşi aminti pe nepusă masă cum trecuse Thérèse frontiera, cu statueta ascunsă în căţelul de pluş confecţionat de Marcos într-un subsol din Placca.

— Nu se putea să nu se întâmple aşa, zise aproape copilăreşte Somoza. Cu fiecare nouă copie, mă apropiam încă puţin. Formele mă cunoşteau din ce în ce mai bine. Vreau să spun că... Ah, ar trebui să stau să-ţi explic zile întregi... şi e absurd că aici totul începe într-un... Dar când e aşa ceva...

Mâna i se mişca în sus şi-n jos, subliniind cuvintele *aici* şi *aşa ceva*.

— Adevărul e c-ai reuşit să devii sculptor, zise Morand şi, auzindu-şi vorbele, îşi spuse că e un prost. Ultimele două copii sunt perfecte. Dacă mă laşi vreodată să ţin eu statueta, nu voi şti nicidecum dacă mi-ai dat originalul.

— N-am să ţi-o dau niciodată, spuse Somoza simplu. Şi să nu crezi c-am uitat că e a amândurora. Dar n-am să ţi-o dau niciodată. Tot ce-aş fi vrut e ca Thérèse şi cu tine să mă urmaţi, să descoperiţi împreună cu mine. Da, mi-ar fi plăcut să fiţi lângă mine în noaptea când am izbutit.

Era pentru prima dată, de aproape doi ani, că Morand îl auzea pomenind-o pe Thérèse, ca şi cum până în momentul acela ar fi fost moartă pentru el – dar felul în care-i rostise numele era iremediabil cel de odinioară, parcă se aflau în Grecia în dimineaţa când coborâseră la ţărm. Bietul Somoza.

Încă. Sărmanul nebun. Dar şi mai ciudat era să se întrebe de ce în ultima clipă, înainte de a se urca în maşină după telefonul lui Somoza, simţise un fel de nevoie s-o sune pe Thérèse la birou, s-o roage să vină şi ea mai târziu la atelier. Ar trebui s-o întrebe, să afle ce crezuse ea pe când îi dădea lămuriri cum să ajungă la pavilionul solitar de pe colină. O puse să repete întocmai spusele lui, cuvânt cu cuvânt. Morand îşi blestemă în tăcere mania sistematică de a recompune crâmpeie de viaţă, aşa cum la muzeu restaura un vas grecesc, lipind minuţios fragmente infime; blestemă glasul lui Somoza, învălmăşit cu mişcările în sus şi în jos ale mâinilor, care păreau că vor şi ele să lipească petice de aer, să plăsmuiască un potir transparent, mâinile lui care arătau statueta, obligându-l pe Morand să privească încă o dată, fără voie, acel trup lunar de insectă ivit înaintea oricărei licăriri a istoriei, lucrând în împrejurări de neconceput pentru cineva uimitor de îndepărtat, la mii de ani sau încă şi mai înainte, într-o prăbuşire vertiginoasă de strigăt animalic, de săritură, de rituri vegetale alternând cu maree şi perioade de rut şi de conjuncţie a lunii cu soarele şi ceremonii stângace de îmblânzire a spiritelor, blestemă chipul acela lipsit de expresie, unde doar linia nasului spărgea oglinda-i oarbă cu o tensiune de neîndurat, sânii abia desluşiţi, triunghiul sexului şi braţele împreunate pe pântece, idolul originilor, al groazei celei dintâi iscate de riturile timpului sacru, al toporului de

piatră al sacrificiilor de pe altarele de pe colină. I se părea că şi el îşi pierde minţile de-a binelea, ca şi cum faptul că era arheolog n-ar fi fost de-ajuns.

— Te rog, zise Morand, n-ai putea face un efort să-mi explici, chiar dacă ai impresia că nimic din toate astea nu se poate explica? La urma urmelor, tot ce ştiu e că ţi-ai petrecut lunile astea sculptând copii şi că acum două nopţi...

— E atât de simplu, spuse Somoza. Am simţit întotdeauna că pielea era încă în atingere cu acel ceva. Trebuia însă mers înapoi până la obârşia a cinci mii de ani de căi greşite. Ciudat e faptul că tocmai ei, urmaşii egeenilor, s-au făcut vinovaţi de această eroare. Dar acum nu mai are nicio importanţă. *Ei bine, aşa stau lucrurile.*

Cum stătea lângă idol, îşi ridică o mână şi-i atinse cu gingăşie sânii şi pântecele. Cu cealaltă mână îi mângâia gâtul, ajungând până la gura absentă a statuii, şi Morand îi auzi vocea surdă şi opacă, de parcă mâinile lui Somoza ori gura aceea inexistentă ar fi vorbit de vânătoarea prin cavernele fumului, de cerbii hăituiţi, de numele care trebuia rostit abia după, de cercurile de grăsime albastră, de jocul râurilor paralele, de copilăria lui Pohk, de mersul spre marile trepte ale apusului şi de popasurile în întunecimile nefaste. Se întrebă dacă, într-un moment de neatenţie al lui Somoza, ar fi reuşit s-o sune pe Thérèse pentru a o preveni să-l aducă pe doctorul Vernet. Dar

Thérèse era pesemne pe drum şi, pe ţărmul stâncos unde mugea Cea-fără-de-sfârşit, căpetenia verzilor reteza cornul stâng al celui mai frumos mascul şi-l oferea căpeteniei celor care păzesc sarea, spre a reînnoi pactul cu Haghesa.

— Ascultă, lasă-mă să respir, zise Morand, ridicându-se şi făcând un pas înainte. E nemaipomenit şi, în afară de asta, mi-e o sete cumplită. Să bem ceva, pot să mă duc să cumpăr un...

— Whisky-ul e acolo, spuse Somoza, luându-şi încet mâinile de pe statuetă. Eu n-am să beau, trebuie să postesc înainte de sacrificiu.

— Ce păcat, zise Morand, căutând sticla. Nu-mi place deloc să beau singur. Ce sacrificiu?

Îşi turnă whisky, umplând paharul ochi.

— Cel al unirii, ca să folosesc cuvintele tale. Nu-i auzi? Flautul dublu, ca acela al statuetei pe care am văzut-o la muzeul din Atena. Sunetul vieţii la stânga, cel al vrajbei la dreapta. Pentru Haghesa, vrajba înseamnă tot viaţă, dar când se săvârşeşte sacrificiul, cei care cântă la flaut nu vor mai sufla în tubul din dreapta şi se va auzi doar şuierul vieţii noi care soarbe sângele vărsat. Şi flautiştii îşi vor umple gura de sânge, iar eu îi voi mânji cu sânge chipul, vezi, aşa, şi i se vor ivi ochii şi gura de sub stratul de sânge.

— Lasă prostiile, spuse Morand şi trase o duşcă zdravănă. Sângele nu i-ar sta bine păpuşii noastre de marmură... Da, e

tare cald.

Somoza îşi scoase cămaşa cu un gest lent. Când îl văzu că se descheie la pantaloni, Morand îşi zise că greşise când îl lăsase să se înfierbânte, îngăduind această explozie a maniei lui. Slab şi bronzat, Somoza se înălţă gol în lumina reflectorului şi păru că se adânceşte în contemplarea unui punct în spaţiu. Din gura întredeschisă i se prelingea un firicel de salivă şi Morand, lăsând precipitat paharul pe podea, socoti că pentru a ajunge la uşă trebuia să-l înşele în vreun fel. Nu-şi dădea seama de unde se ivise toporul de piatră care se legăna în mâna lui Somoza. Înţelese.

— Era de aşteptat, spuse, dându-se încet înapoi. Pactul cu Haghesa, nu? Sângele va fi vărsat de bietul Morand, nu-i aşa?

Fără să-l privească, Somoza porni spre el, descriind un arc de cerc, urmând parcă un drum prestabilit.

— Dacă vrei într-adevăr să mă omori, îi strigă Morand, retrăgându-se către zona de penumbră, la ce bun toată această *mise en scène*? Amândoi ştim prea bine că e din pricina Thérèsei. Dar la ce-ţi va folosi dacă nu te-a iubit şi n-o să te iubească niciodată?

Trupul gol ieşea acum din cercul luminat de reflector. Refugiat în umbra din colţ, Morand păşi peste cârpele umede de pe jos şi-şi dădu seama că nu se mai putea retrage. Văzu toporul ridicându-se şi sări aşa cum îl învăţase Nagashi la sala

de gimnastică din Place des Temes. Somoza primi izbitura de picior la jumătatea coapsei şi lovitura *nishi* în partea stângă a gâtului. Toporul coborî în diagonală, prea departe, şi Morand se feri sprinten de torsul ce se răsucea spre el şi-i prinse încheietura mâinii lipsite de apărare. Somoza era încă un strigăt înfundat şi uimit când tăişul toporului îl fulgeră în mijlocul frunţii.

Înainte de a-l privi iar, Morand vomită în ungherul atelierului, peste cârpele murdare. Se simţea golit pe dinăuntru şi-i făcu bine să vomite. Ridică paharul de pe podea şi bău restul de whisky, gândindu-se că Thérèse avea să sosească dintr-o clipă într-alta şi că trebuia să facă ceva, să anunţe poliţia, să dea explicaţii. Târî de un picior trupul lui Somoza, până-l aduse în lumina reflectorului; îi trecu prin cap că nu i-ar fi greu să demonstreze că acţionase în legitimă apărare. Excentricităţile lui Somoza, izolarea sa de lume, nebunia evidentă... Ghemuindu-se, îşi muie mâinile în sângele care curgea pe faţa şi părul mortului, privindu-şi totodată ceasul de la încheietură, care arăta şapte şi patruzeci. Thérèse nu avea să mai întârzie mult, cel mai bine ar fi să iasă s-o aştepte în grădină sau în stradă, s-o cruţe de spectacolul idolului cu chipul şiroind de sânge, cu firicelele roşii ce i se prelingeau pe gât, pe piept, împreunându-se în triunghiul fin al sexului, curgând pe coapse. Toporul era înfipt adânc în capul

victimei, şi Morand îl smulse, cântărindu-l în mâinile-i lipicioase. Cu un picior, împinse încă puţin cadavrul până îl propti de coloană, adulmecă aerul şi se apropie de uşă. Cel mai nimerit ar fi fost s-o deschidă pentru ca Thérèse să poată intra. Lăsând toporul sprijinit de uşă, începu să-şi scoată hainele, fiindcă era cald şi mirosea a murdărie, a aer stătut. Apucase să se dezbrace de tot, când auzi zgomotul taxiului şi vocea Thérèsei dominând sunetele de flaut: stinse lumina şi, cu toporul în mână, aşteptă după uşă, lingând tăişul toporului de piatră şi gândindu-se că Thérèse era punctualitatea în persoană.

(*Traducere: Tudora Șandru-Mehedinți*)

Junot DÍAZ

Negocios

Tatăl meu, Ramón de las Casas, a plecat din Santo Domingo chiar înainte să împlinesc patru ani. Papi plănuise de luni de zile să plece, făcând tot felul şmecherii şi împrumutându-se de la prietenii săi, de la oricine se lăsa păcălit. Până la urmă, a fost un noroc chior că a luat viza atunci. Ultimul lui noroc pe Insulă, având în vedere că Mami aflase de curând că trăia cu o puta supraponderală pe care-o cunoscuse când despărţise nişte bătăuşi pe strada ei în Los Millonitos. Mami a aflat de la una din prietenele ei, asistentă şi vecină cu puta. Asistenta nu putea să înţeleagă ce tot făcea Papi pe strada ei când ar fi trebuit să fie la patrulat.

Certurile de la început, cu Mami aruncând tacâmuri în stânga şi-n dreapta, au durat o săptămână. După ce o furculiţă i-a perforat obrazul, Papi a hotărât să se mute, doar până când lucrurile aveau să se mai potolească. A luat cu el o geantă mică cu lucruri şi a plecat în zori. În a doua noapte departe de casă, cu puta dormind lângă el, Papi a avut un vis în care banii pe care tatăl lui Mami i-i promisese se îndepărtau luaţi de vânt ca nişte păsări strălucitoare, strălucitoare. Visul l-a făcut să sară din pat ca un glonţ. Eşti bine? l-a întrebat puta şi el a clătinat

din cap. Cred că trebuie să merg undeva, a spus el. A împrumutat o guayabera curată, de culoarea muştarului, de la un prieten, s-a urcat într-un concho şi i-a făcut o vizită lui Abuelo.

Abuelo avea balansoarul pe locul obişnuit, pe alee, de unde putea să vadă totul şi pe toţi. Îşi făcuse acel scaun cadou la treizeci de ani şi a trebuit să înlocuiască de două ori panourile de răchită tocite de fundul şi umerii săi. Dacă v-aţi plimba prin Duarte, aţi găsi genul ăla de scaun la reducere peste tot. Era noiembrie, fructele de mango cădeau din copaci. Deşi îl cam lăsase vederea, Abuelo l-a văzut pe Papi venind din momentul când a pus piciorul în Summer Wells. Abuelo a oftat, se săturase de acest nenorocit până la cojones. Papi şi-a suflecat pantalonii şi a îngenuncheat lângă balansoar.

Am venit să vorbim despre viaţa mea alături de fiica ta, a spus el, scoţându-şi pălăria. Nu ştiu ce ai auzit, dar jur pe inima mea că nimic nu e adevărat. Tot ce-mi doresc pentru fiica ta şi copiii noştri este să-i iau în Statele Unite. Vreau o viaţă bună pentru ei.

Abuelo a scotocit prin buzunare după o ţigară pe care tocmai o stinsese. Vecinii gravitau înspre partea din faţă a caselor lor ca să asculte discuţia. Şi cu femeia cealaltă care-i treaba? a spus Abuelo în cele din urmă, fără să-şi poată găsi ţigara care era după ureche.

E adevărat c-am fost la ea acasă, dar totul a fost o greşeală. N-am făcut nimic ca să te fac de ruşine, viejo. Ştiu că n-a fost cel mai înţelept lucru, dar n-am ştiut că femeia aia o să mintă în halul în care-a făcut-o.

Asta i-ai spus şi Virtei?

Da, dar nu vrea să m-asculte. Pune prea mare preţ pe ce-i spun prietenele. Dacă tu crezi că nu pot face nimic pentru fiica ta, atunci nu-ţi voi cere cu împrumut banii aceia.

Abuelo şi-a scuipat gustul de ţeavă de eşapament şi ţărână. Poate că a scuipat de patru-cinci ori. Ar fi putut să stea pe gânduri zile-n şir, dar, cum vederea îl lăsa, din ferma din Azua nu mai rămăsese nimic şi familia o ducea greu, ce putea face?

Ascultă, Ramón, a spus el, scărpinându-se pe braţ. Te cred. Dar Virta aude toate acele chisme de pe stradă şi ştii cum e. Întoarce-te acasă şi poartă-te frumos cu ea. Nu ţipa. Nu lovi copiii. O să-i spun că pleci în curând. Asta o să mai îndulcească lucrurile între voi.

Papi şi-a strâns lucrurile de la puta de-acasă şi s-a mutat înapoi chiar în acea noapte. Mami s-a purtat ca şi când ar fi fost vreun musafir antipatic pe care trebuie să-l suporţi. A dormit cu copiii şi a stat departe de casă cât de mult a putut, vizitându-şi rudele de prin alte zone din el Capital. De multe ori, Papi o apuca de mâini şi o împingea lipind-o de pereţii strâmbi ai casei, crezând că atingerea lui o va scoate din

tăcerea ei posomorâtă, dar ea îl pălmuia sau îl lovea. De ce dracu' faci asta? o întreba el. Nu ştii că în curând plec?

Atunci pleacă, spunea ea.

O să regreţi.

Ea ridica din umeri şi nu mai spunea nimic.

Într-o casă atât de zgomotoasă ca a noastră, tăcerea unei femei era ceva grav. Papi a tras de timp cam o lună, ducându-ne la filme cu kung-fu pe care nu le înţelegeam şi repetându-ne continuu cât de dor o să ne fie de el. Se tot faţâia pe lângă Mami în timp ce ea ne căuta de păduchi, să nu rateze momentul în care ea ar fi cedat şi l-ar fi implorat să rămână.

Într-o seară, Abuelo i-a dat lui Papi o cutie de trabucuri ticsită cu bani. Bancnotele erau noi şi miroseau a ghimbir. Iată-i. Fă-ţi copiii mândri.

O să vezi. L-a sărutat pe viejo pe obraz şi a doua zi şi-a cumpărat bilet la un avion care pleca peste trei zile. I-a băgat lui Mami biletul sub nas. Îl vezi?

Ea a dat din cap obosită şi i-a dat mâinile la o parte. În camera lor, ea deja îi împachetase şi cârpise hainele.

Nu l-a sărutat când a plecat. În schimb, i-a trimis pe fiecare din copii la el. Spuneţi-i la revedere tatălui vostru. Spuneţi-i că vreţi să se întoarcă repede.

Când a încercat s-o îmbrăţişeze, ea şi-a înfipt degetele în braţele lui. Ai face bine să-ţi aminteşti de unde au venit banii

ăştia, a spus ea, ultimele cuvinte pe care le-au mai schimbat faţă-n faţă timp de cinci ani.

A sosit în Miami la patru dimineaţa cu un avion zgomotos şi aglomerat. A trecut uşor prin vamă, având cu el doar câteva haine, un prosop, un săpun, un aparat de ras, banii şi o cutie de Chiclets în buzunar. Biletul până la Miami fusese mai ieftin, dar intenţiona să-şi continue drumul către Nueva York cât de repede putea. Nueva York era metropola joburilor, metropola care-i chemase întâi pe cubanezi şi industria lor de trabucuri, apoi pe portoricanii din construcţii şi acum şi pe el.

I-a fost greu să găsească ieşirea din aeroport. Toată lumea vorbea în engleză, iar indicatoarele nu-i erau de niciun folos. A fumat jumătate de pachet de ţigări cât s-a învârtit pe acolo. Când în cele din urmă a ieşit din aeroport, şi-a aşezat geanta pe trotuar şi a aruncat restul ţigărilor. În întuneric nu prea vedea mare lucru din America de Nord. Un şir vast de maşini, palmieri în depărtare şi o autostradă care-i amintea de Máximo Gómez. Aerul nu era la fel de fierbinte ca acasă, iar oraşul era bine luminat, dar nu simţea că ar fi traversat un ocean şi o lume. Un şofer de taxi din faţa terminalului l-a strigat în spaniolă şi i-a aruncat fără efort geanta pe bancheta din spate. Eşti nou, a spus el. Omul era negru, încovoiat şi puternic.

Ai familia aici?

Nu chiar.

Îmi zici o adresă?

Nu, a spus Papi. Sunt aici pe cont propriu. Am două mâini şi o inimă tare ca o stâncă.

Am înţeles, a spus şoferul de taxi. L-a învârtit pe Papi prin oraş, pe Căile Ocho. Deşi străzile erau goale şi porţile-acordeon erau trase în faţa magazinelor, Papi a recunoscut prosperitatea în clădiri şi în stâlpii înalţi de iluminat. S-a lăsat în voia senzaţiei că i se arătau noile clădiri de închiriat spre aprobare. Găseşte-ţi un loc de dormit pe aici, l-a sfătuit şoferul. Şi mâine, primul lucru, găseşte-ţi ceva de lucru. Orice.

Sunt aici ca să muncesc.

Sigur, a spus şoferul. L-a lăsat pe Papi la un hotel şi i-a cerut cinci dolari pentru o cursă de o jumătate de oră. Oricât economiseşti acum cu mine te va ajuta mai târziu. Sper să-ţi meargă bine.

Papi i-a oferit bacşiş şoferului, dar şoferul pornise deja maşina, cu indicatorul de deasupra pe verde, căutând altă cursă. Luându-şi geanta pe umăr, Papi a început să se plimbe, mirosind praful şi căldura filtrate de pietrele cubice ale străzii. La început s-a gândit să economisească banii dormind pe o bancă, dar nu avea niciun punct de reper şi indescifrabilul indicatoarelor îl înnebunea. Dacă aveau o oră de stingere? Ştia că cea mai mică schimbare a norocului îl putea distruge. Câţi alţii înaintea lui nu ajunseseră la fel de departe doar ca să fie

trimişi înapoi din cauza unei infracţiuni tâmpite? Cerul era dintr-odată prea înalt. A pornit-o înapoi la fel cum venise şi a intrat în hotel, firma spasmodică de neon reflectându-se obraznic pe stradă. I-a fost greu să-l înţeleagă pe omul cel slab de la recepţie, dar până la urmă acesta i-a scris cu cifre mari cât costa o noapte. Camera cuatro-cuatro, a spus omul. Lui Papi i-a fost la fel de greu să folosească duşul, dar a reuşit totuşi să-şi facă o baie. A fost prima baie în care intrase care nu i-a încreţit părul de pe corp. Cu radioul pornit, dar de neînţeles, şi-a aranjat mustaţa. Nu există nicio fotografie din zilele când purta mustaţă, însă e uşor de imaginat. În mai puţin de o oră era adormit. Avea douăzeci şi patru de ani. Era puternic. Nu şi-a visat familia şi nu avea s-o viseze mulţi ani de-atunci încolo. A visat în schimb monede din aur, ca acelea ce fuseseră scoase de pe multele epave din jurul Insulei noastre, strânse în grămezi înalte cât trestia de zahăr.

Chiar şi în prima dimineaţă buimacă, în timp ce o latina în vârstă lua cearşafurile de pe pat şi arunca singura bucăţică de hârtie pe care o pusese în coşul de gunoi, Papi şi-a făcut flotările şi abdomenele care l-au ţinut în formă după patruzeci de ani.

Ar trebui să încerci, i-a spus femeii latina. Uşurează mult munca.

Dacă ai avea o slujbă, a spus ea, n-ai avea nevoie de exerciţii.

Şi-a pus la păstrare în geanta de umăr din mucava hainele pe care le purtase cu o zi înainte şi şi-a pregătit o nouă ţinută. Şi-a folosit degetele şi ceva apă ca să netezească cele mai urâte cute. În anii în care trăise cu Mami, îşi spălase şi călcase propriile haine. Lucrurile acestea erau treabă de bărbat, îi plăcea să spună, mândru de propria înfăţişare. Dungile foarte bine călcate ale pantalonilor şi cămăşile albe, imaculate, erau blazonul său. La urma urmei, generaţia lui fusese înţărcată pe vremea nebuniei vestimentare a lui El Jefe, care avea aproape zece mii de cravate în ziua asasinării sale. Îmbrăcat aşa, aranjat şi serios, Papi arăta a străin, dar nu a mojado.

În prima zi a avut norocul să găsească un loc într-un apartament împreună cu trei guatemalezi şi prima slujbă ca spălător de vase într-un magazin cubanez de sandvişuri. Pe vremuri un diner gringo din cele cu hamburgeri şi sucuri, acum plin de Oyeme şi miros de lechón. Presele pentru sandvişuri se închideau pocnind metodic în spatele tejghelei. Omul care citea ziarul în spate i-a spus lui Papi că putea începe imediat şi i-a dat două şorţuri lungi până la glezne. Spală-le în fiecare zi, a spus el. Noi suntem curaţi pe-aici.

Doi dintre colegii de apartament ai lui Papi erau fraţi, Stefan şi Tomás Hernandez. Stefan era mai mare decât Tomás cu douăzeci de ani. Amândoi aveau familiile acasă. Cataracta îi

acoperea uşor ochii lui Stefan, boala îl costase jumătate de deget şi ultima slujbă. Acum mătura podele şi spăla voma din gară. Asta-i cu mult mai sigur, i-a spus el tatălui meu. Munca într-o fabrica te ucide cu mult înainte s-o facă vreun tíguere. Stefan era pasionat de curse şi citea cotele, în ciuda avertismentelor fratelui său că-şi va distruge ochii de tot, apropiindu-şi prea mult ziarul de ei. Avea adesea vârful nasului mâzgălit de cerneală tipografică.

Eulalio era cel de-al treilea coleg de apartament. Avea cea mai mare cameră doar pentru el şi era proprietarul unui Duster ruginit care-i ducea la serviciu în fiecare dimineaţă. Se afla în State de aproape doi ani şi atunci când l-a întâlnit pe Papi i-a vorbit în engleză. Când Papi nu i-a răspuns, Eulalio a dat-o pe spaniolă. Va trebui să faci exerciţii dacă vrei să ajungi undeva. Câtă engleză ştii?

Niciun pic, a spus Papi după o clipă.

Eulalio a clătinat din cap. Papi l-a cunoscut pe Eulalio ultimul şi l-a plăcut cel mai puţin.

Papi a dormit în living, mai întâi pe un covor ale cărui margini destrămate i se tot lipeau de capul ras, şi apoi pe o saltea pe care o aruncase un vecin. Lucra la magazin în două schimburi lungi pe zi şi avea două pauze de patru ore între ele. Într-una din pauze dormea acasă şi în cealaltă îşi spăla şorţurile în chiuveta magazinului şi apoi trăgea un pui de somn

în magazie în timp ce i se zvântau şorţurile, printre turnurile de cutii de cafea El Pico şi sacii de pâine. Uneori citea grozăveniile acelea occidentale care-i plăceau atât de mult – putea să citească una cam într-o oră. Dacă era prea cald sau dacă cititul îl plictisea, se plimba prin cartiere, uimit de străzile care nu erau blocate de şanţuri şi de ordinea maşinilor şi a caselor. Era impresionat de femeile latino transplantate, care fuseseră transformate prin diete bune şi produse de înfrumuseţare de neimaginat acasă. Erau femei frumoase, dar neprietenoase. Îşi ducea un deget la beretă şi se oprea, sperând să strecoare vreun comentariu sau două, dar femeile acelea treceau pe lângă el, strâmbându-se.

Nu s-a descurajat. A început să-l însoţească pe Eulalio în hoinărelile acestuia prin baruri. Papi ar fi preferat cu dragă inimă să bea un pahar alături de Diavol mai degrabă decât să meargă undeva singur. Fraţilor Hernandez nu prea le plăcea să iasă, strângeau bani ca nişte maniaci, deşi, ocazional, îşi mai taceau de cap, înecându-şi minţile în tequila şi bere. Fraţii se întorceau acasă târziu, poticnindu-se, călcând peste Papi, perorând despre vreo morena care-i sfidase.

Eulalio şi Papi ieşeau în oraş împreună, de două-trei ori pe săptămână, să bea rom şi să agaţe femei. Ori de câte ori putea, Papi îl lăsa pe Eulalio să plătească. Lui Eulalio îi plăcea să vorbească despre la ţinea de unde venise, o plantaţie mare

aproape de inima ţării lui. M-am îndrăgostit de fiica proprietarului şi ea s-a îndrăgostit de mine. De mine, un peon. Îţi vine să crezi? I-o trăgeam în patul mamei ei, sub privirile Sfintei Fecioare şi ale Fiului ei crucificat. Am încercat s-o fac să dea crucea jos, dar nici n-a vrut să audă. Aşa îi plăcea. Ea a fost cea care mi-a împrumutat banii să vin aici. Îţi vine să crezi? Într-una din zilele astea, când o să pun deoparte nişte bani, am de gând să trimit după ea.

Era aceeaşi poveste, asezonată diferit, în fiecare noapte. Papi vorbea puţin, credea şi mai puţin. Le privea pe femeile care erau mereu cu alţi bărbaţi. După o oră sau două, Papi îşi plătea consumaţia şi plecă. Chiar dacă vremea era rece, nu avea nevoie de jachetă şi-i plăcea să înfrunte briza în cămăşi cu mânecă scurtă. Străbătea pe jos întreaga distanţă de o milă până acasă, vorbind cu toată lumea care îi permitea s-o facă. Din când în când, unii beţivi se opreau la auzul spaniolei lui şi-l invitau în vreo casă unde bărbaţi şi femei beau şi dansau. Îi plăceau petrecerile acelea mult mai mult decât confruntările din baruri. Cu acei străini îşi exersa engleza şovăitoare, departe de criticile voioase ale lui Eulalio.

În apartament, se aşeza pe saltea, întinzându-şi picioarele cât putea de mult. Se abţinea să se gândească le ai lui, la cei doi fii belicoşi şi la nevasta pe care o poreclise Melao. Îşi zicea în sinea lui: Gândeşte-te doar la ziua de azi şi la cea de mâine. Ori

de câte ori se simţea slab, îşi scotea de sub canapea harta pe care o cumpărase dintr-o benzinărie şi trasa conturul ţărmului cu degetul, rostind agale numele oraşelor, încercând să imite scrâşnetul cumplit al englezei. Ţărmul nordic al Insulei noastre se vedea în colţul din dreapta jos al hărţii.

A plecat din Miami iarna. Îşi pierduse slujba şi a găsit alta, dar din niciuna nu câştiga destul, iar costul podelei din living era prea mare. În plus, Papi îşi dăduse seama din câteva calcule şi vorbind cu gringa de la etajul de mai jos (care îl înţelegea acum) că Eulalio nu plătea niciun culo pe chirie. Ceea ce explica de ce avea atâtea haine bune şi nu muncea nici pe departe la fel de mult ca ceilalţi. Când Papi le-a arătat fraţilor Hernandez cifrele, scrise pe marginea unui ziar, aceştia au rămas indiferenţi. El este cel care are maşină, au spus ei, în timp ce Ştefan clipea la vederea cifrelor. În afară de asta, cine vrea să înceapă să agite lucrurile pe aici? Oricum ne vom muta cu toţii.

Dar nu e corect, a spus Papi. Trăiesc ca un câine pentru rahatul ăsta.

Ce poţi să faci? a zis Tomás. Viaţa ne loveşte pe toţi.

Mai vedem noi.

Există două poveşti despre ceea ce s-a întâmplat apoi, una a lui Papi, una a lui Mami: sau a plecat liniştit cu o valiză cu

hainele cele mai bune ale lui Eulalio, sau întâi l-a bătut şi-apoi a luat valiza şi a plecat cu un autobuz spre Virginia.

Papi a parcurs cea mai mare parte a drumului până în Virginia pe jos. Şi-ar fi permis un alt bilet de autobuz, dar asta i-ar fi împuţinat banii de chirie pe care-i strânsese atât de conştiincios, la sfatul multor imigranţi veterani. Să fii fără adăpost în Nueva York însemna să invoci cel mai mare dezastru. Era mai bine să mergi pe jos 380 de mile decât să ajungi complet falit. Îşi păstra economiile într-un portofel de mărunţiş din imitaţie de piele de crocodil cusut pe interiorul boxerilor. Deşi portofelul îi rodea coapsa, se afla într-un loc în care niciun hoţ nu l-ar fi căutat.

A mers cu pantofii lui uzaţi, a îngheţat şi a învăţat să deosebească diferite maşini după sunetul motoarului. Frigul nu-l deranja atât de mult cum îl deranjau bagajele. Braţele îl dureau de la atâta cărat, în special carnea de pe bicepşi. De două ori a făcut autostopul, luat de camionagii cărora li se făcea milă de omul care tremura şi, chiar la ieşirea din Delaware, o maşină K l-a oprit pe marginea autostrăzii I-95.

Erau poliţişti. Papi i-a recunoscut imediat, ştia genul. Le-a studiat maşina şi i-a trecut prin minte să fugă în pădurea din spatele lui. Viza îi expirase de cinci săptămâni şi, dacă era prins, avea să fie trimis acasă în cătuşe. Auzise destule poveşti

despre poliţiştii nord-americani de la alţi imigranţi ilegali, cum le plăcea să te bată înainte să te dea pe mâna celor de la migra şi cum, uneori, îţi luau banii pur şi simplu şi te lăsau fără dinţi pe marginea drumului. Dintr-un motiv sau altul, poate din cauza frigului muşcător, poate din prostie, Papi a rămas pe loc, bătând din picioare şi suflând în palme. O fereastră s-a deschis la maşină. Papi a mers până acolo şi a văzut doi biancos somnoroşi.

Vrei să te ducem undeva?

Da, a spus Papi.

Oamenii s-au mai strâns puţin şi Papi s-a strecurat pe scaunul din faţă. Abia după zece mile a început să-şi simtă curul. Când frigul şi zgomotul maşinilor care treceau pe lângă ei s-au mai domolit, şi-a dat seama că un om cu o înfăţişare firavă, încătuşat la mâini şi la picioare, stătea pe locul din spate. Micuţul plângea pe înfundate.

Până unde mergi? l-a întrebat şoferul.

New York, a răspuns, ferindu-se cu grijă să spună Nueva.

Nu mergem atât de departe, dar poţi să mergi cu noi până la Trenton, dacă vrei. De unde dracu' eşti, amice?

Miami.

Miami. Miami e cam departe de aici. Bărbatul celălalt l-a privit pe şofer. Eşti cântăreţ sau ceva de genul?

Da, a spus Papi. Cânt la acordeon.

Asta l-a încântat pe cel din mijloc. Drace, tata cânta la acordeon, dar era polonez, ca şi mine. Nu ştiam că şi voi, hispanicii, cântaţi la acordeon. Ce fel de polci vă plac?

Polci?

Iisuse, Will, a spus şoferul. În Cuba nu cântă polci.

Au continuat să conducă, încetinind doar la intrările de pe autostradă ca să-şi arate insignele. Papi stătea nemişcat şi asculta cum plângea omul din spate. Ce s-a întâmplat? a întrebat Papi. Nu cumva îi e rău?

Şoferul a pufnit. Lui să-i fie rău? Nouă ne vine să vomităm.

Cum te cheamă? a întrebat polonezul.

Ramón.

Ramón, ţi-l prezint pe Scott Carlson Porter, criminal.

Criminal?

Multe, multe crime. Mucho crime.

Plânge de când am plecat din Georgia, a explicat şoferul. Nu s-a oprit. Nici măcar o dată. Fătălăul ăsta mic plânge până şi când mâncăm. Ne-a înnebunit de cap.

Ne-am gândit că dacă mai luăm pe cineva cu noi o să tacă, a clătinat din cap cel de lângă Papi, dar văd că nu.

Şerifii l-au lăsat pe Papi în Trenton. A fost atât de uşurat că n-a ajuns la închisoare încât nici nu i-a mai păsat că a mers patru ore pe jos până să capete curaj să ridice iarăşi degetul cel mare.

În primul lui an la Nueva York a locuit în Washington Heights, într-un apartament plin de gândaci deasupra a ceea ce este acum restaurantul Tres Marías. Imediat ce şi-a făcut rost de apartament şi de două slujbe, una de făcut curat în birouri şi cealaltă de spălat vase, a început să scrie acasă. În prima scrisoare a pus patru bancnote de douăzeci de dolari împăturite. Sumele de bani pe care le trimitea acasă nu erau calculate, ca cele trimise de alţii ca el, drămuite ca să mai aibă cu ce supravieţui, erau sume arbitrare care îl lăsau adesea falit şi nevoit să se împrumute până la următoarea leafă.

În primul an a muncit nouăsprezece – douăzeci de ore pe zi, şapte zile din şapte. Când stătea în frig tuşea isteric, simţind că i se rup plămânii, iar căldura degajată de cuptoare îi provoca o durere care i se înfigea în cap ca un tirbuşon. Sporadic, trimitea scrisori acasă. Mami l-a iertat pentru ceea ce făcuse şi îi povestea cine mai părăsise el barrio, în coşciug sau în avion. Răspunsurile lui Papi erau mâzgălite pe orice putea găsi, de obicei pe cartonul subţire de la cutiile de şerveţele sau pe pagini de chitanţier. Era atât de obosit de la muncă încât scria aproape totul greşit şi trebuia să-şi muşte buza ca să rămână treaz. Le-a promis că le va trimite bilete, ei şi copiilor, în curând. Pozele pe care le-a primit de la Mami erau privite împreună cu prietenii de la muncă şi apoi erau uitate în

portofel, pierdute printre bilete de loto vechi.

Vremea nu era prea bună. Era adesea bolnav, dar reuşea să ajungă la slujbă în ciuda vremii şi a izbutit să strângă destui bani încât să înceapă să-şi caute o soţie. Era vechea rutină, una dintre cele mai vechi maromas de după război. Găseşte o rezidentă, căsătoreşte-te, aşteaptă, şi apoi divorţează. Rutina se punea bine în aplicare şi era costisitoare şi practicată de escroci.

Unul dintre prietenii de la lucru l-a pus în legătură cu un alb corpolent şi aproape chel, numit El General. S-au întâlnit într-un bar. El General a trebuit să mănânce două farfurii de inele de ceapă unsuroase înainte să discute afaceri. Uite care-i treaba, prietene, a spus El General. Tu-mi dai cincizeci de foi, iar eu îţi aduc o femeie care să fie interesată. Orice-aţi decide voi doi, vă priveşte. Tot ce mă interesează pe mine este să fiu plătit şi femeile pe care le aduc să fie reale. Nu primeşti banii înapoi dacă nu poţi să aranjezi ceva cu ea.

Dar de ce dracu' să nu-mi caut chiar eu una?

Sigur, poţi să faci asta. L-a bătut uşor pe Papi pe mână, lăsându-i nişte urme de ulei. Dar eu sunt cel care riscă să intre pe mâna ălora de la Imigrări. Dacă nu te deranjează chestia asta, atunci poţi să mergi să ţi-o cauţi oriunde vrei.

Până şi lui Papi, cincizeci de dolari nu i se părea ceva exorbitant, dar nu se îndura să se despartă de ei. Nu-l deranja

să facă cinste la bar sau să-şi ia o curea nouă atunci când culorile şi momentul i se păreau potrivite, dar asta era altceva. Nu mai voia să aibă de-a face cu alte schimbări. Să nu mă înţelegeţi greşit: nu era ca şi când s-ar fi distrat. Nu, fusese deja jefuit de două ori, lăsat cu coastele învineţite. Adesea bea prea mult şi pleca acasă, în camera lui, iar acolo fuma, învârtindu-se de colo-colo, furios pe prostia care-l adusese în ţara asta ca un iad îngheţat, furios că un bărbat de vârsta lui trebuia să se masturbeze, deşi avea o soţie, şi nervos din cauza existenţei limitate pe care slujbele şi Oraşul i-o impuneau. Nu avea niciodată timp să doarmă, ca să nu mai vorbim de mers la vreun concert sau la muzeele ale căror descrieri umpleau pagini întregi în ziare. Şi gândacii. Gândacii erau atât de obraznici în apartamentul său încât lumina nici nu-i mai speria. Îşi agitau antenele de şapte centimetri parcă spunând: Hei, puto, stinge drăcia aia. Pierdea cinci câte minute călcând pe carapacele lor şi scuturându-i de pe saltea înainte să se prăbuşească în pat, şi gândacii tot se urcau pe el noaptea. Nu, nu se distra, dar nici nu era pregătit încă să-şi aducă familia. Să obţină totul în mod legal însemna să facă un prim pas ferm în direcţia cea bună. Nu era sigur că putea da ochii cu noi atât de curând. Le-a cerut sfatul prietenilor lui, cei mai mulţi într-o situaţie mai rea decât a lui.

Ei au crezut că era reticent din cauza banilor. Nu fi pendejo,

hombre. Dă-i banii acelui fulano şi gata. Poate faci bine, poate nu. Asta e. Aceste barrios sunt făcute din ghinion şi trebuie să te obişnuieşti cu asta.

S-a întâlnit cu El General peste drum de cafeneaua Boricua şi i-a dat banii. A doua zi, omul i-a dat un nume: Fior de Oro. Acesta nu-i numele ei adevărat, bineînţeles, l-a asigurat El General pe Papi. Îmi place să dau un parfum istoric lucrurilor.

S-au întâlnit în Cafenea. Amândoi au luat câte o empanada şi un pahar de suc. Fior era genul afaceristă, cam pe la cincizeci de ani. Părul cărunt era răsucit într-un coc în vârful capului. A fumat în timp ce Papi i-a povestit, şi avea mâinile pătate precum coaja unui ou.

Eşti dominicană? a întrebat-o Papi.

Nu.

Atunci trebuie să fii cubaneză.

O mie de dolari şi o să fii prea ocupat ca american ca să-ţi mai pese de unde sunt eu.

Era o grămadă de bani. Crezi că după ce-mi iau cetăţenia o să pot face bani din căsătorii?

Nu ştiu.

Papi a aruncat doi dolari pe tejghea şi s-a ridicat în picioare.

Atunci cât? Cât ai?

Muncesc atât de mult încât să stau aici mi se pare ca o săptămână de vacanţă. Dar am doar şase sute.

Mai fă rost de două sute şi batem palma.

Papi i-a adus banii a doua zi, îndesaţi într-o pungă de hârtie şifonată şi în schimb a primit o chitanţă roz. Când începem? a întrebat el.

Săptămâna viitoare. Trebuie să încep imediat formalităţile.

Şi-a prins chitanţa deasupra patului şi, înainte să meargă la culcare, s-a uitat în spatele ei ca să se asigure că niciun gândac nu stătea la pândă. Prietenii erau emoţionaţi şi şeful de la spălătorie i-a scos la băut şi apetitive în Harlem, unde spaniola lor a atras mai multe priviri decât hainele ponosite. El nu le împărtăşea emoţia, simţea că acţionase prea în pripă. Peste o săptămână, Papi a mers să-l vadă pe prietenul care i-l recomandase pe El General.

Încă nu m-a sunat, a explicat el. Prietenul freca tejgheaua.

O să te sune. Prietenul nu şi-a ridicat privirea. Peste încă o săptămână, Papi stătea întins în pat, beat, singur, perfect conştient că fusese jefuit.

La scurt timp după asta şi-a pierdut slujba de la spălătorie pentru că-l lovise pe prieten, doborându-l de pe o scară. Şi-a pierdut apartamentul şi a trebuit să se mute împreună cu una familia şi a găsit o altă slujbă, unde prăjea aripioare şi orez într-o autoservire chinezească. Înainte de a pleca din apartament a scris povestea întâmplărilor lui pe chitanţa cea roz şi a lăsat-o pe perete ca un avertisment pentru orice fraier

care ar fi locuit acolo după el. Ten cuidado, a scris el. Oamenii de aici sunt mai răi decât rechinii.

N-a mai trimis bani acasă aproape şase luni. Scrisorile lui Mami erau citite şi împăturite şi băgate în valizele lui uzate.

Papi a întâlnit-o în dimineaţa de dinainte de Crăciun, într-o spălătorie, în timp ce-şi împăturea chiloţii şi-şi înnoda şosetele umede. Era scundă, cu două pumnale de păr negru la urechi, şi i-a împrumutat fierul ei de călcat. Era de fel din La Romana, dar ca multe dominicane, se mutase în cele din urmă în el Capital.

Mă întorc acolo cam o dată pe an, i-a spus ea lui Papi. De obicei în apropiere de Pascua, ca să-mi văd părinţii şi sora.

N-am mai fost pe-acasă de mult, mult timp. Încă mai încerc să pun ban pe ban.

Se va întâmpla şi asta, crede-mă. Mie mi-au trebuit ani de zile până să mă duc înapoi prima dată.

Papi a aflat că era în State de şase ani, şi avea cetăţenie. Engleza ei era excelentă. În timp ce-şi împacheta lucrurile într-o pungă de plastic, s-a gândit s-o invite la petrecere. Un prieten îl invitase la o casă din Corona, în Queens, unde concetăţeni dominicani sărbătoreau împreună la Noche Buena. Ştia de la o altă petrecere că în Queens erau din belşug mâncare, dans şi femei singure.

Patru copii încercau să deschidă uşiţa de sus a unui storcător ca să ajungă la mecanismul cu fise de dedesubt. Blestemata

asta de fisă s-a înţepenit, striga un puştan. Într-un colţ, un student, încă în halat verde de rezident, încerca să citească o revistă şi să treacă neobservat, dar imediat ce puştanii s-au plictisit de maşinărie, s-au luat de el, trăgându-i de revistă şi vârându-şi mâinile în buzunarele lui. Acesta a început să dea înapoi.

Hei, a spus Papi. Puştanii i-au arătat degetul mijlociu şi au fugit afară. Futu-vă muma-n cur de hispanişti! au strigat ei.

Negrotei, a bombănit studentul la medicină. Papi a închis punga strângându-i şiretul şi s-a hotărât să nu o invite. Cunoştea regula: femeia care merge în locuri străine cu oameni complet străini e dubioasă. În schimb, Papi a întrebat-o dacă-şi putea exersa engleza cu ea într-o zi. Chiar am nevoie de exerciţiu, a spus el. Şi aş fi dispus să te plătesc pentru timpul tău.

Ea a râs. Nu fi caraghios. Treci pe la mine când poţi. I-a scris numărul şi adresa cu litere stâlcite.

Papi a mijit ochii la vederea hârtiei. Nu locuieşti pe aici?

Nu, dar verişoara mea da. Pot să-ţi dau numărul ei dacă vrei.

Nu, e bine aşa.

S-a distrat de minune la petrecere şi chiar a evitat romul şi berile pe care îi plăcea să le dea pe gât. A stat cu două femei mai în vârstă şi cu soţii acestora, cu o farfurie de mâncare în poală (salată de cartofi, bucăţele de pui fript, o grămadă de

fostones, jumătate de avocado şi un pliculeţ de mondongo doar din politeţe faţă de femeia care-l adusese) şi a povestit despre zilele lui în Santo Domingo. A fost o noapte lucidă, plăcută, care va rămâne ca un spin în memoria lui. S-a dus acasă legănându-se pe la ora unu, cu o pungă plină cu mâncare şi cu o telera sub braţ. I-a dat pâinea omului care tremura, dormind în holul clădirii lui.

Peste câteva zile, când a sunat-o pe Nilda, a aflat de la o fetiţă care vorbea cu cuvinte politicos spaţiate, că era la muncă. Papi şi-a lăsat numele şi a sunat pe seară. A răspuns Nilda.

Ramón, ar fi trebuit să mă suni ieri. Era o zi potrivită să începem, pentru că niciunul dintre noi nu a mers la muncă.

Am vrut să te las să te bucuri de sărbători alături de familia ta.

Familie? A chicotit. N-am decât o fiică aici. Ce faci acum? Poate vrei să treci pe aici.

N-aş vrea să deranjez, a spus el, pentru că era viclean, trebuie să recunoaşteţi.

Era proprietara etajului de sus al unei case de pe o stradă întunecată şi liniştită din Brooklyn. Casa era curată, cu podelele acoperite cu linoleum ieftin, cu striaţii. Gustul Nildei i s-a părut îndoielnic lui Ramón. Amesteca stiluri şi culori aşa cum un copil amestecă acuarele sau plastilină. Un elefant din

ghips de un portocaliu aprins se înălţa în mijlocul unei măsuţe scunde, de sticlă. O tapiserie cu o cireadă de mustangi era atârnată în faţa unor bucăţi decupate de vinii înfăţişând cântăreţi africani. Plante artificiale se odihneau în fiecare încăpere. Fiica ei, Milagros, era înfiorător de politicoasă şi părea să aibă un stoc inepuizabil de rochii mai potrivite pentru quinceaneras decât de zi cu zi. Purta nişte ochelari groşi din plastic şi stătea în faţa televizorului atunci când Papi a venit în vizită, cu un picior slăbănog peste celălalt. Nilda avea o bucătărie bine echipată şi Papi a gătit pentru ea, din stocul lui nesfârşit de reţete cantoneze şi cubaneze. Ropa vieja era cel mai bun fel de mâncare al lui şi a fost bucuros să vadă că o surprinsese. Ar trebui să te am mereu în bucătărie, a spus ea.

Îi plăcea să vorbească despre restaurantele pe care le deţinea şi despre ultimul ei soţ, care o bătea şi avea pretenţia să-i hrănească toţi prietenii gratuit. Nilda pierdea ore întregi din timpul de studiu cufundată în filele unor albume de fotografii de dimensiuni impresionante, arătându-i lui Papi fiecare fază a dezvoltării lui Milagros de parcă fata ar fi fost vreun cărăbuş exotic. El n-a zis nimic despre familia lui. După două săptămâni de engleză, Papi a sărutat-o pe Nilda. Stăteau pe canapeaua cu husă de plastic şi în camera alăturată se auzea la televizor un concurs şi buzele lui erau unsuroase de la pollo guisado al Nildei.

Cred că ar fi mai bine să pleci, a spus ea.

Adică acum?

Da, acum.

Şi-a luat haina pe el cât de încet a putut, aşteptând ca ea să se răzgândească. I-a deschis uşa şi a închis-o repede în urma lui. A înjurat-o tot drumul în trenul spre Manhattan. A doua zi, la lucru, le-a povestit colegilor că era nebună şi că avea un şarpe încolăcit în inimă. Peste o săptămână era înapoi, acasă la ea, răzuind nuci de cocos şi vorbind engleza. A încercat din nou şi din nou l-a trimis acasă.

De fiecare dată când a sărutat-o, l-a dat afară. Era o iarnă friguroasă şi nu avea un palton prea de Doamne-ajută. Nimeni nu cumpăra paltoane atunci, mi-a povestit Papi, pentru că nimeni nu se aştepta să rămână prea mult. Aşa că am continuat să mă întorc şi, de fiecare dată când prindeam ocazia, o sărutam. Ea se încorda şi-mi spunea să plec, ca şi când aş fi lovit-o. Aşa că o sărutam iarăşi şi ea-mi spunea: Ei, cred c-ar fi mai bine să pleci acum. Era ţăcănită. Eu am ţinut-o tot aşa şi într-o zi m-a sărutat şi ea. În sfârşit. Până atunci ajunsesem să ştiu fiecare tren maldito din oraş şi aveam un palton mare, din lână, şi două perechi de mănuşi. Arătam ca un eschimos. Ca un american.

Într-o lună, Papi s-a mutat din apartamentul lui în casa din Brooklyn. S-au căsătorit în martie.

Deşi purta verighetă, Papi nu a jucat rolul soţului. Locuia în casa Nildei, împărţea patul cu ea, nu plătea chirie, îi mânca mâncarea, vorbea cu Milagros atunci când nu mergea televizorul şi şi-a instalat băncuţa pentru ridicat greutăţi în pivniţă. Şi-a recăpătat sănătatea şi-i plăcea să-i arate Nildei cum tricepşii şi bicepşii i se încordau în noduri proeminente dintr-o mişcare a braţului. Şi-a cumpărat cămăşi mărimea M ca să se muleze mai bine.

Avea două slujbe aproape de casa ei. Prima ca sudor la un magazin de radiatoare, ocupându-se mai cu seamă de astuparea găurilor, cealaltă ca bucătar într-un restaurant chinezesc. Proprietarii restaurantului erau chinezo-cubanezi, găteau un arroz negro mai bun decât carnea de porc prăjită cu orez şi le plăcea să-şi petreacă orele liniştite dintre prânz şi cină jucând domino cu Papi şi cu celălalt angajat pe nişte butoaie mari cu osânză. Într-o zi, în timp ce-şi număra câştigurile, Papi le-a povestit acelor oameni despre familia lui din Santo Domingo.

Bucătarul-şef, un bărbat atât de sfrijit încât îi ziceau Aşchie, s-a ofticat. Nu-ţi poţi uita familia chiar aşa. Nu ei te-au ajutat să vii aici?

Nu-i uit, a spus Papi apărându-se. Doar că acum nu este un moment bun să-i chem. Ar trebui să-mi vedeţi facturile.

Ce facturi?

Papi s-a gândit un moment. Curentul. E foarte scump. Casa mea are optzeci şi opt de becuri.

În ce fel de casă locuieşti?

Foarte mare. O casă veche are nevoie de multe becuri, ştiţi bine.

Haide, mierda. Nimeni nu are atâtea becuri în casă.

Ai face mai bine să joci mai mult şi să vorbeşti mai puţin sau o să-ţi iau toţi banii.

Probabil că predicile acelea nu i-au îngreunat conştiinţa prea mult pentru că în anul acela nu a trimis niciun ban.

Nilda a aflat de cealaltă la familia a lui Papi printr-un lanţ de prieteni care se-ntindea până dincolo de Caraibe. Era inevitabil. S-a supărat şi Papi a trebuit să joace cele mai elaborate roluri ca s-o convingă că nu-i mai păsa de noi. A avut noroc şi că, atunci când Mami i-a dat de urmă în Nord, tot printr-un lanţ similar de imigranţi, el i-a spus să-i trimită scrisorile la restaurantul unde lucra şi nu acasă la Nilda.

Ca majoritatea imigranţilor din preajmă, Nilda era de obicei la lucru. Soţii se vedeau mai cu seamă seara. Nilda nu doar că avea un restaurant, în care servea un sancocho spectaculos şi popular cu feliuţe de avocado rece, ci îşi ademenea clienţii şi cu talentele ei de croitoreasă. Dacă cineva avea o cămaşă de lucru ruptă sau marginea pantalonilor pătată de ulei de motor,

ea îi spunea să le aducă atunci când mai trecea pe acolo, că o să aibă ea grijă, ieftin. Vorbea tare şi atrăgea atenţia celor din restaurant asupra câte unui articol vestimentar ponosit, şi puţini erau cei care, sub privirile tuturor, se puteau împotrivi. Aducea lucrurile acasă, într-un sac de gunoi, şi-şi petrecea tot timpul cosând şi ascultând radioul, ridicându-se doar ca să-i aducă lui Ramón o bere sau să-i schimbe canalul la televizor. Când îşi lua acasă bani din casierie, măiestria în a-i ascunde era supranaturală. Nu ţinea decât monede în geantă şi-şi schimba de fiecare dată ascunzătoarea. De obicei îşi îndesa în sutien bancnote de douăzeci de dolari ca şi când fiecare cupă ar fi fost un cuib, dar Papi era uimit de celelalte soluţii. După o zi nebunească de pasat platanos şi de servit muncitorii, înghesuia aproape nouă sute de dolari în bancnote de douăzeci şi de cincizeci într-o pungă de sandviş pe care o închidea ermetic şi apoi strecura punga pe gâtul unei sticle de Malta. Punea un pai înăuntru şi sorbea din ea pe drumul către casă. Niciodată n-a pierdut vreun cent cât ea şi Papi au fost împreună. Dacă nu era prea obosită îi plăcea să-l pună să ghicească unde a ascuns banii şi, cu fiecare încercare greşită, el îi mai scotea câte-o haină până când ascunzătoarea era dată în vileag.

În acea perioadă, cel mai bun prieten al lui Papi şi vecinul Nildei era Jorge Carretas Lugones, sau Jo-Jo, cum era cunoscut în barrio. Jo-Jo era un portorican de un metru jumate, cu pielea

deschisă la culoare, plin de aluniţe şi cu ochi albaştri ca larimarul. Pe stradă, purta o pava, în stil retro, avea la el un stilou şi toate biletele de la loteriile din zonă în buzunarele de la cămaşă, şi oricine l-ar fi luat drept un escroc. Jo-Jo era proprietarul a două tonete de hot-dog şi co-proprietar al unei prăvălii foarte prospere. Înainte fusese o dărăpănătură din lemn putred cu şindrila spartă, dar împreună cu cei doi fraţi ai săi scosese la porqueria la lumină şi o reconstruise în cele patru luni ale unei ierni, în timp ce conducea un taxi şi muncea ca traducător şi redacta scrisori pentru un patron. Anii în care dublase preţul hârtiei igienice, al săpunului şi al scutecelor ca să înapoieze banii cămătarilor trecuseră. Lăzile frigorifice aliniate la perete erau noi, la fel şi terminalul loto verde aprins şi stativele rotative pline de *junk food* de la capătul fiecărui raft. Dispreţuia pe oricine stătea cu gaşca de pierde-vară în faţa magazinul, discutând despre gustul de yuca şi despre ultimele lor isprăvi. Şi cu toate că acest cartier era dur (nu la fel de rău ca vechiul lui barrio din San Juan unde-şi văzuse toţi prietenii pierzându-şi degetele în lupte cu machete), Jo-Jo nu avea nevoie să-şi pună gratii la magazin. Puştanii din zonă îl lăsau în pace, dar, în schimb, terorizau o familie pakistaneză din josul străzii. Familia deţinea o băcănie asiatică ce arăta ca o lemniţă, cu ferestre dublate de gratii din oţel şi uşi blindate.

Jo-Jo şi Papi se întâlneau frecvent la barul din cartier. Papi

era omul care ştia când erau momentele cele mai bune să râdă şi, atunci când o făcea, toată lumea i se alătura. Întotdeauna citea ziare şi câteodată cărţi, şi părea să ştie multe lucruri. JoJo vedea în Papi un alt frate, un om venit dintr-un trecut lipsit de noroc, care avea nevoie de puţină călăuzire. Jo-Jo îi dăduse deja pe brazdă pe doi dintre fraţii săi care erau pe cale să aibă propriile magazine.

Acum, că ai un loc al tău şi acte, i-a spus Jo-Jo lui Papi, trebuie să foloseşti lucrurile astea în avantajul tău. Ai ceva timp, nu trebuie să-ţi rupi spinarea plătind chirie, aşa că foloseşte-l. Pune bani deoparte pentru afacerea ta. O să-ţi vând ieftin una dintre tonetele mele de hot-dog dacă vrei. Ai văzut doar că aduc o plata sigură. Apoi adu-ţi la familia aici şi cumpără-ţi o casă frumoasă şi începe să te extinzi. Aşa se face în America.

Papi voia un negocio doar al lui, acesta era visul lui, dar nu-i prea convenea să înceapă de jos, de la hot-dogs. Deşi majoritatea celor din jurul lui erau săraci lipiţi pământului, cunoscuse câţiva care abia sosiseră în ţară şi erau deja bine înfipţi în societate. La un astfel de salt visa şi el, nu să se târască agale prin noroi. Ce va face şi când va face, nu ştia.

Caut să fac investiţia potrivită, i-a spus el lui Jo-Jo. Afacerile cu mâncare nu sunt pentru mine.

Dar ce e pentru tine? l-a întrebat Jo-Jo. Voi, dominicanii,

aveţi restaurantele în sânge.

Ştiu, a spus Papi, dar nu e de mine.

Şi mai rău, Jo-Jo i-a trântit o replică dură despre loialitatea faţă de familie care l-a tulburat pe Papi. Fiecare scenariu pe care i-l propunea prietenul său se termina cu aducerea familiei lui Papi ca să trăiască în siguranţă alături de el, copleşindu-l cu dragoste. Lui Papi îi era greu să despartă cele două fire împletite ale convingerilor prietenului său, cel legat de negocios şi cel legat de familie, şi în final cele două au devenit inseparabile.

Cu agitaţia noii sale vieţi, lui Papi ar fi trebuit să-i fie uşor să îngroape amintirea primei lui familii, dar nici conştiinţa, nici scrisorile venite de acasă, care-l găseau oriunde s-ar fi dus, nu-l lăsau. Scrisorile lui Mami, care soseau cu aceeaşi regularitate ca lunile anului, erau ca nişte palme usturătoare pe obraz. Acum era o corespondenţă dintr-o singură parte, pentru că Papi citea şi nu răspundea niciodată. Deschidea scrisorile cu inima strânsă. Mami descria în amănunt cum sufereau copiii, cum cel mic era atât de anemic încât oamenii credeau că era un cadavru revenit la viaţă, i-a povestit despre fiul cel mare, care se juca prin barrio, rupându-şi picioarele şi luându-se la bătaie cu aşa-numiţii lui prieteni. Mami refuza să vorbească despre situaţia ei. Îl numea pe Papi un desgraciado şi un puto de cea mai joasă speţă pentru că-i abandonase, un vierme

trădător, un parazit nenorocit, un impotent, un cabrón fără coaie. I-a arătat scrisorile lui Jo-Jo, adesea în momentele amare când era băut, şi Jo-Jo clătina din cap, făcând semn să li se aducă încă două beri. Tu, mi compadre, ai făcut prea multe greşeli. Dac-o ţii tot aşa, o să-ţi distrugi viaţa cu totul.

Ce dracu' pot să fac? Ce vrea femeia asta de la mine? I-am trimis bani. Vrea să mor de foame pe aici?

Şi tu, şi eu ştim ce trebuie să faci. Atât îţi spun, pentru că altfel îmi răcesc gura de pomană.

Papi era pierdut. Noaptea făcea plimbări lungi şi periculoase de la cele două slujbe către casă, uneori sosind cu încheieturile degetelor zgâriate şi cu hainele în dezordine. Copilul lui şi al Nildei s-a născut primăvara, un fiu, numit şi el Ramón, prilej de fiesta, dar niciunul dintre prietenii lui nu a sărbătorit. Prea mulţi dintre aceştia ştiau. Nilda simţea că ceva nu era în regulă, că o parte din el era blocată în altă parte, dar de fiecare dată când aducea vorba despre asta, Papi îi spunea că nu era nimic, absolut nimic.

Cu o regularitate care se dovedea instructivă, Jo-Jo îl punea pe Papi să-l ducă cu maşina la Aeroportul Kennedy ca să întâmpine vreo rudă pe care Jo-Jo o sponsorizase să vină în Statele Unite, să se căpătuiască. În ciuda prosperităţii sale, Jo-Jo nu conducea şi nu avea maşină. Papi împrumuta maşină Chevy a Nildei şi se lupta cu traficul timp de o oră ca să ajungă

la aeroport. În funcţie de anotimp, Jo-Jo aducea fie o grămadă de paltoane, fie vreun răcitor de băuturi luat de pe rafturile magazinului său – un lucru rar din moment ce regula de bază a lui Jo-Jo era aceea că nu trebuie niciodată să iei din propriile provizii. La aeroport, Papi stătea mai în spate, cu mâinile adânc vârâte în buzunare, cu bereta bine îndesată pe cap, în timp ce Jo-Jo ieşea în întâmpinarea familiei sale. Engleza lui Papi era bună acum, hainele mai de calitate. Jo-Jo era cuprins de o frenezie nebună atunci când rudele ieşeau poticnindu-se pe la poarta de debarcare, ameţite şi zâmbitoare, cărând cutii de carton şi sacoşe de pânză. Urmau plânsete şi abrazos. Jo-Jo îl prezenta pe Ramón ca pe un frate şi Ramón era tras în cercul plângăcioşilor. Lui Ramón îi era uşor să reasambleze chipurile celor care soseau şi să-şi vadă soţia şi copiii în locul lor.

A început din nou să trimită bani familiei de pe Insulă. Nilda a observat că începuse să se împrumute de la ea pentru tutun şi loto. De ce ai nevoie de banii mei? s-a plâns ea. Nu pentru asta munceşti? Avem un copil de crescut. Sunt facturi de plătit.

Mi-a murit unul dintre copii, a spus el. Trebuie să plătesc priveghiul şi înmormântarea. Aşa că lasă-mă-n pace!

De ce nu mi-ai spus?

Şi-a acoperit faţa cu mâinile, dar când şi le-a dat la o parte, ea încă îl mai privea sceptică.

Care din ei? l-a întrebat. Mâna i-a căzut grea. Ea s-a prăbuşit

şi niciunul dintre ei nu a rostit vreun cuvânt.

Papi a făcut rost de o slujbă prin sindicat la Reynolds Aluminium în partea de vest a New York-ului, unde era plătit triplu faţă de cât câştiga la magazinul de radiatoare. Era o navetă de aproape două ore, urmată de o zi de muncă pe rupte, dar era dispus să facă orice – banii şi beneficiile erau excepţionale. Era prima dată când ieşea din umbra tovarăşilor lui imigranţi. Rasismul era pronunţat. Cele două bătăi în care intrase fuseseră raportate şefilor şi aceştia îl trecuseră în perioadă de probă. A lucrat în acea perioadă, a obţinut o mărire de salariu şi cea mai mare cotă de eficacitate din departament şi turele cele mai de rahat din toată fabrica. Albii îi repartizau întotdeauna turele cele mai proaste lui şi prietenului său Chuito. Ia ghiciţi, spuneau ei, bătându-i pe spate. Am nevoie de ceva timp să stau cu copiii săptămâna asta. Ştiu că nu vă deranjează să-mi faceţi voi tura azi sau mâine.

Nu, prietene, spunea Papi. Nu mă deranjează. Odată, Chuito s-a plâns şefilor şi a fost criticat pentru că distruge spiritul de familie din departament. Amândoi au înţeles cam cum stă treaba şi n-au mai deschis gura.

Într-o zi obişnuită, Papi era prea extenuat să-l mai viziteze pe Jo-Jo. Se bucura de cină şi apoi se aşeza la Tom şi Jerry, care-l încântau cu violenţa lor. Nilda, fii atentă, striga el şi ea apărea

imediat, cu acele în gură, cu copilul în braţe. Papi râdea atât de zgomotos încât Milagros izbucnea şi ea în râs la etaj, deşi nu ştia de ce. Ah, e minunat, zicea el. Ia uite! Se omoară unul pe altul!

Într-o zi a sărit peste cină şi peste o noapte în faţa televizorului ca să meargă cu maşina spre sud, împreună cu Chuito, în New Jersey, într-un orăşel de lângă Perth Amboy. Gremlinul lui Chuito a intrat într-un cartier în construcţie. Cratere imense fuseseră săpate în pământ şi turnuri înalte de cărămidă brună se înălţau gata să formeze clădiri. Ţevile noi se întindeau pe mile întregi şi aerul mirosea a chimicale. Era o noapte răcoroasă. Oamenii rătăceau pe lângă gropi şi pe lângă camioanele adormite.

Am un prieten care face angajări pentru locul ăsta, a spus Chuito.

În construcţii?

Nu. Atunci când cartierul va fi gata vor avea nevoie de administratori care să supravegheze lucrurile. Să aibă grijă să fie apă caldă, să oprească scurgerile, să pună o gresie nouă în baie. Pentru asta primeşti salariu şi stai gratis. Iată genul de slujbă pe care merită s-o ai. Orăşelele din apropiere sunt liniştite, mulţi gringos cumsecade. Ascultă, Ramón, îţi pot face rost de o slujbă aici dacă vrei. Ar fi un loc bun în care să te muţi. În afara oraşului, în siguranţă. O să-ţi pun numele în

capul listei şi, atunci când locul va fi terminat, o să ai o slujbă uşoară şi frumuşică.

Sună mai bine decât în toate visele mele.

Lasă-le-ncolo de vise. Asta e realitatea, compadre.

Cei doi bărbaţi au cercetat locul timp de o oră şi apoi au luat-o înapoi spre Brooklyn. Papi era tăcut. În mintea lui prindea contur un plan. Acela era locul potrivit unde să-şi mute familia dacă ar fi venit de pe Insulă. Un loc liniştit şi aproape de muncă. Şi, cel mai important, în cartierul ăla nu ştia nimeni nimic, nici de el, nici de soţia din State. Când a ajuns acasă în noaptea aceea, nu i-a spus nimic Nildei despre locul în care fusese. Nu i-a păsat că a fost bănuitoare şi că a ţipat la el că are noroi pe pantofi.

Papi a continuat să trimită bani acasă şi în dulăpiorul lui JoJo punea mereu deoparte câte ceva pentru biletele de avion. Şi apoi, într-o dimineaţă, când soarele pusese stăpânire pe întreaga casă şi cerul părea prea subţire şi albastru ca să poată ţine vreun nor, Nilda i-a spus: Vreau să merg pe Insulă anul ăsta.

Vorbeşti serios?

Vreau să-mi văd los viejos.

Şi copilul?

N-a fost niciodată, nu?

Nu.

Atunci ar trebui să-şi vadă patria. Cred că e important.

Sunt de acord, a spus el. A lovit uşor cu stiloul în masă. Se pare că vorbeşti serios.

Aşa se pare.

Poate merg cu tine.

Dacă zici tu. Avea motive să se îndoiască de el, era foarte bun la făcut planuri şi foarte prost la a le pune-n aplicare. Şi nici nu a încetat să se îndoiască de el până când s-a urcat în avion cu ea, examinând nerăbdător cataloagele, punga pentru vomitat şi instrucţiunile de siguranţă.

Se afla în Santo Domingo de cinci zile. Stătea la familia Nildei în partea vestică a oraşului. O casă portocaliu aprins, cu o toaletă şubredă în apropiere şi un porc care se agita într-un ţarc. Homero şi Josefa, tíos de-ai Nildei, au mers cu ei de la aeroport până acasă într-un taxi, şi le-au oferit „dormitorul" lor. Cuplul dormea în camera vecină, „livingul".

O să mergi să-i vezi? l-a întrebat Nilda în prima noapte. Amândoi îşi ascultau stomacurile digerând mormanul de yuca şi higado pe care-l mâncaseră. Afară, cocoşii se ciondăneau.

Poate, a spus el. Dacă am timp.

Ştiu că e singurul motiv pentru care ai venit.

Ce e rău când un om vrea să-şi vadă familia? Dacă tu ai vrea să-ţi vezi primul soţ dintr-un motiv oarecare, eu te-aş lăsa, nu?

Ea ştie de mine?

Normal că ştie de tine. Nu c-ar mai avea vreo importanţă acum. A ieşit complet din peisaj.

Ea nu i-a răspuns. El şi-a ascultat inima bătând şi a început să-i simtă contururile alunecoase.

În avion fusese sigur pe sine. Vorbise cu la vieja de lângă culoar, spunându-i cât de emoţionat era. Întotdeauna e plăcut să te întorci acasă, a spus ea cu glas tremurat. Eu mă întorc ori de câte ori pot, ceea ce nu prea mai înseamnă atât de des. Lucrurile nu stau bine. Să-şi vadă ţara în care se născuse, să-şi vadă poporul stăpân peste tot, nu era pregătit pentru toate astea. A lăsat aerul să-i iasă din plămâni cu un şuierat. Timp de aproape patru ani nu mai vorbise spaniola cu voce tare în faţa nord-americanilor şi acum o auzea la volum maxim din toate gurile.

Porii i s-au deschis, şi s-a emoţionat aşa cum n-o mai făcuse de ani de zile. O căldură cumplită se lăsase peste oraş şi ţărâna roşie i-a uscat gâtul şi i-a înfundat nasul. Sărăcia – copiii nespălaţi care arătau cu degetul îmbufnaţi înspre pantofii lui noi, familiile tolănite în cocioabe – toate astea erau o privelişte familiară şi sufocantă.

Se simţea ca un turist, mergând într-un guagua până la Boca Chica, pozându-se cu Nilda, în faţa palatului Alcazar de Colón. Era obligat să mănânce de două sau de trei ori pe zi la diverşi

prieteni de familie ai Nildei; la urma urmei, era noul soţ prosper din nord. A privit-o pe Josefa cum jumulea un pui, penele ude lipindu-i-se de mâini şi de podea, şi şi-a amintit de câte ori făcuse acelaşi lucru, în Santiago, prima lui casă, unde nu-şi mai avea locul.

A vrut să-şi vadă familia, dar de fiecare dată când îşi punea asta în minte, hotărârea lui se risipea ca frunzele în faţa unui uragan. În schimb şi-a văzut vechii prieteni din poliţie şi au băut şase sticle de Brugal în trei zile. În cele din urmă, în a patra zi a vizitei, a împrumutat cele mai frumoase haine pe care le-a putut găsi şi a împăturit două sute de dolari în buzunar. A luat un guagua până în Summer Wells, care fusese redenumită Calle XXI, şi a intrat în inima vechiului barrio. Erau colmados pe fiecare stradă şi panouri publicitare lipite pe fiecare zid, pe fiecare stâlp. Copiii se fugăreau unii pe alţii cu bucăţi de zgură de la clădirile din apropiere – câţiva au aruncat cu pietre înspre guagua, pocnetele sonore făcându-i pe pasageri să sară în picioare. Înaintarea acelui guagua era frustrant de lentă, fiecare staţie părea la 100 m de alta. În sfârşit a coborât, mergând două străzi până la colţ cu Strada XXI şi Tunti. Aerul trebuie să-i fi părut subţire atunci şi soarele îi dogorea părul ca un foc, făcând ca sudoarea să-i şiroiască pe faţă. Probabil că a văzut oameni pe care-i ştia. Pe Jayson, cel care stătea trist în magazinul său, un soldat transformat în

băcan. Pe Chicho, cel care rodea un os de pui în timp ce la picioarele lui zăceau un şir de pantofi proaspăt lustruiţi. Poate că Papi s-a oprit acolo şi nu a putut merge mai departe, poate că a mers până la casa noastră, care nu mai fusese văruită de la plecarea lui. Poate chiar s-a oprit acasă şi a rămas acolo, aşteptându-şi copiii să iasă şi să-l recunoască.

Până la urmă, n-a mai ajuns la noi. Dacă Mami a aflat de la prietenele ei că a fost în oraş cu cealaltă soţie, oricum nu ne-a spus niciodată. Pentru mine, absenţa lui a fost neîntreruptă. Şi dacă cumva vreun străin s-a apropiat de mine cât mă jucam şi s-a uitat atent la mine şi la fratele meu, întrebându-ne cum ne cheamă, nu-mi amintesc azi.

Papi s-a întors acasă şi i-a fost greu să-şi reia viaţa obişnuită. Şi-a luat câteva zile de concediu medical, primele trei din viaţa lui, şi şi-a petrecut timpul în faţa televizorului şi la bar. De două ori a refuzat nişte afaceri din partea lui Jo-Jo. Prima a sfârşit într-un eşec total, l-a costat pe Jo-Jo „tot aurul de pe dinţi", dar cealaltă, magazinul de haine pentru imigranţi de pe strada Smith, cu mărfurile la reducere de la subsol, coşurile enorme cu rebuturi din fabrică şi un raft uriaş cu mărfuri pe credit, a adus grămezi de bani. Papi îi recomandase locaţia lui Jo-Jo, auzind de ea de la Chuito, care încă locuia în Perth Amboy. Complexul London Terrace Apartaments nu se deschisese încă.

După lucru, Papi şi Chuito petreceau prin barurile de pe străzile Smith şi Elm şi, o dată la câteva zile, Papi rămânea peste noapte în Perth Amboy. Nilda continuase să se îngraşe după naşterea celui de-al treilea Ramón şi, deşi lui Papi îi plăceau femeile voinice, nu-i plăcea obezitatea şi nu-l mai trăgea aţa acasă. Cine are nevoie de o femeie ca tine? îi spunea. Au început să se certe la program. S-au schimbat yale, s-au spart uşi, s-au dat palme, dar weekendurile şi câte o noapte în timpul săptămânii şi le petreceau împreună.

În toiul verii, când mirosul de cartofi din stivuitoarele pe gaz îmbâcsea depozitele, Papi ajuta un coleg să împingă o ladă la locul ei când a simţit un junghi cam pe la jumătatea coloanei. Hei, tâmpitule, împinge, a mormăit celălalt. Scoţându-şi cămaşa din pantaloni, Papi s-a sucit la dreapta, apoi la stânga şi asta a fost tot, ceva s-a rupt. A căzut în genunchi. Durerea era atât de intensă, răspândindu-i-se prin corp ca nişte bile de foc din artificii, încât a vomitat pe podeaua de ciment a depozitului. Colegii de muncă l-au dus în sala de mese. Timp de două ore a încercat de mai multe ori să meargă şi nu a reuşit. Chuito a venit din secţia unde lucra, îngrijorat pentru prietenul lui, dar şi preocupat ca această pauză neplanificată să nu-l enerveze pe şef. Cum te simţi? a întrebat.

Nu prea bine. Trebuie să mă scoţi de aici.

Ştii că nu pot să plec.

Atunci cheamă-mi un taxi. Du-mă acasă. Ca orice rănit, credea că acasă va putea fi salvat.

Chuito i-a chemat un taxi şi niciunul dintre ceilalţi angajaţi nu a avut timp să-l ajute să iasă.

Nilda l-a pus în pat şi a chemat un văr care să se ocupe de restaurant. Jesus, a gemut el. Ar fi trebuit s-o las puţin mai moale. Încă puţin şi stăteam doar acasă. Ştii asta? Încă un pic.

A plecat până la botánica să caute o cataplasmă şi apoi la bodega pentru o aspirină. Hai să vedem cât de bine funcţionează vechile leacuri, a spus ea, întinzându-i cataplasma pe spate.

Două zile nu s-a putut mişca deloc, nici măcar capul. A mâncat foarte puţin, numai supa pe care i-a pregătit-o ea. De multe ori adormea şi, când se trezea, descoperea că Nilda era plecată să cumpere ceaiuri medicinale, şi Milagros era aplecată deasupra lui, ca o bufniţă serioasă cu ochelarii ei mari. Mi hija, spunea el. Simt că mor.

Nu mori, spunea ea.

Şi dacă mor?

Atunci Mama o să rămână singură.

Închidea ochii şi se ruga ca fata să plece şi, când îi deschidea, nu mai era, iar Nilda intra pe uşă cu un alt leac aburind pe o tavă uzată.

Abia în a patra zi a reuşit să se ridice în capul oaselor şi să

sune singur la serviciu ca să spună că era bolnav. I-a spus şefului de pe tura de dimineaţă că nu se putea mişca prea bine. Cred că voi mai rămâne în pat, a spus el. Şeful i-a spus să vină la serviciu ca să poată primi concediu medical. Papi a pus-o pe Milagros să-i găsească numele unui avocat în cartea de telefon. Se gândea să-i dea în judecată. Avea visuri, visuri fantastice cu inele de aur şi o casă spaţioasă cu păsări tropicale în colivii, o casă pe malul mării. Avocata pe care a contactat-o se ocupa doar de divorţuri, dar i-a dat numele fratelui ei.

Nilda nu era optimistă în legătură cu acest plan. Crezi că acel gringo va renunţa atât de uşor la banii lui? De-aia sunt aşa palizi, fiindcă sunt îngroziţi să nu rămână fără plata. Ai vorbit vreodată cu cel pe care-l ajutai? Probabil că va depune mărturie pentru companie ca să nu-şi piardă slujba, aşa cum o să ţi-o pierzi tu. Acel maricon va primi probabil şi o mărire de salariu pentru asta.

Nu muncesc ilegal, a spus el. Sunt protejat.

Cred că e mai bine s-o laşi baltă.

L-a sunat pe Chuito să-i ceară sfatul. Nici Chuito nu era optimist. Şeful ştie ce încerci să pui la cale. Nu-i place, compadre. Zice c-ai face mai bine să te întorci la muncă sau vei fi concediat.

Pierzându-şi curajul, Papi a început să calculeze cât ar costa o consultaţie la doctor. Foarte probabil, se gândea la piciorul

tatălui său. Tatăl său, José Edilio, vagabondul rău de gură şi pisălog care nu se însurase niciodată cu mama lui Papi, dar îi făcuse nouă copii, încercase o şmecherie asemănătoare când lucra în bucătăria unui hotel din Río Piedras. Lui José îi căzuse din greşeală o conservă de roşii fierte pe picior. I se fracturaseră două oase mici, dar în loc să se ducă la doctor, José a continuat să muncească, şchiopătând prin bucătărie. În fiecare zi la lucru le zâmbea colegilor şi spunea: Cred că e timpul să am grijă de piciorul ăsta. Apoi a mai spart încă o conservă pe acelaşi picior, gândindu-se că pe cât de mult i se agrava beteşugul, pe atât de mulţi bani avea să primească de la şefi. În copilărie, asta l-a întristat pe Papi şi l-a făcut să-i fie ruşine. Se zvonea că bătrânul cutreierase prin barrio, încercând să găsească pe cineva care să-i zdrobească piciorul cu o bâtă de baseball. Pentru bătrân, piciorul era o investiţie, o moştenire pe care o preţuia şi o lustruia, până când i-au amputat jumătate din el din cauza infecţiei.

După încă o săptămână şi fără să primească vreun telefon de la avocaţi, Papi a mers la doctorul companiei. Îşi simţea coloana ca şi când ar fi avut sticlă spartă înăuntru, dar n-a primit decât trei săptămâni de concediu medical. Ignorând prescripţiile medicale, a înghiţit câte zece pastile pe zi pentru durere. S-a simţit mai bine. Când s-a întors la slujbă a putut să muncească şi a fost de ajuns. Şefii au fost totuşi de aceeaşi

părere atunci când au votat să nu-i acorde mărirea de salariu lui Papi. L-au trimis înapoi la turele în care lucrase în primele lui zile de muncă.

În loc să fie mulţumit, a dat vina pe Nilda. A început s-o strige puta. Se certau cu o vigoare reînnoită, elefantul portocaliu a fost trântit şi şi-a pierdut un colţ. Ea l-a dat afară din casă de două ori, dar după câteva săptămâni de probă, acasă la Jo-Jo, i-a dat voie să revină. L-a văzut mai rar pe fiul său, evitând toată rutina zilnică a hrănirii şi îngrijirii copilului. Cel de-al treilea Ramón era un copil frumos care umbla prin casă neobosit, aplecat în faţă şi la viteză maximă, ca un titirez. Papi ştia să se joace cu cel mic, trăgându-l de picior pe podea şi gâdilându-l, dar imediat ce Ramón al treilea începea să se agite, joaca se termina. Nilda, vino şi ocupă-te, zicea el.

Cel de-al treilea Ramón semăna cu ceilalţi fii ai lui Papi şi câteodată îi zicea: Yunior, nu face aia. Când auzea asta, Nilda exploda. Maldito, ţipa ea, luând copilul în braţe şi retrăgându-se cu Milagros în dormitor. Papi nu greşea prea des, dar nu era niciodată sigur de câte ori îl strigase pe cel de-al treilea Ramón gândindu-se la cel de-al doilea.

Cu spatele care îl ucidea şi viaţa din ce în ce mai proastă alături de Nilda, Papi a început să vadă plecarea ca pe ceva inevitabil. Prima lui familie era destinaţia cea mai logică. A început s-o vadă ca pe o salvare, ca pe o forţă regeneratoare

care îi putea reda norocul. Cam asta i-a spus lui Jo-Jo. În sfârşit, spui şi tu ceva cu cap, panin, i-a spus Jo-Jo. Iar plecarea iminentă a lui Chuito de la depozit l-a încurajat pe Ramón să acţioneze. Complexul London Terrace Apartaments, amânat din cauza unui zvon că fusese construit pe o groapă de deşeuri chimice, fusese în cele din urmă dat în folosinţă.

Jo-Jo a putut să-i promită lui Papi doar jumătate din banii de care acesta avea nevoie. Jo-Jo încă mai irosea bani pe acel negocio nereuşit şi avea nevoie de ceva timp ca să-şi revină. Papi a luat asta ca pe o trădare şi aşa Le-a spus şi prietenilor să-i Vorbeşte vrute şi nevrute, dar când e pus în faţa faptului, nada. Deşi aceste acuzaţii au ajuns la urechile lui Jo-Jo şi l-au rănit, i-a împrumutat totuşi banii lui Papi fără niciun comentariu. Aşa era Jo-Jo. Papi a muncit pentru restul sumei mai multe luni decât se aşteptase. Chuito i-a rezervat un apartament şi au început împreună să-l umple cu mobilă. A început să ia cu el câte o cămaşă, două şi să le trimită la apartament. Uneori îndesa şosete în buzunare sau îşi punea pe el câte două perechi de chiloţi. Se sustrăgea uşor din viaţa Nildei.

Ce se întâmplă cu lucrurile tale? l-a întrebat ea într-o seară.

Nenorociţii ăia de la spălătorie, a spus el. Aiuritul ăla îmi tot pierde lucrurile. O să-i zic vreo două imediat ce prind o zi liberă.

Vrei să mă duc eu?

Mă ocup eu. E foarte scârbos.

A doua zi dimineaţă l-a surprins îndesând două guayaberas în cutia pentru prânz. Pe astea două le trimit la curăţătorie, i-a explicat el.

Lasă-mă pe mine să le spăl.

Şi-aşa ai prea multe pe cap. E mai uşor aşa.

Nu era prea discret.

Îşi vorbeau doar când era necesar.

După mulţi ani, eu am stat de vorbă cu Nilda, după ce el ne părăsise definitiv şi copiii ei se mutaseră de acasă. Milagros avea şi ea copii şi pozele lor împânzeau mesele şi pereţii. Fiul Nildei încărca bagaje pe aeroportul JFK. Am luat fotografia care-l înfăţişa pe el şi pe iubita lui. Eram într-adevăr fraţi, deşi faţa lui era mai simetrică decât a mea.

Am stat la bucătărie, chiar în aceeaşi casă, şi am ascultat pocnetul regulat al unei mingi de cauciuc bătută pe culoarul lung dintre clădiri. Mama îmi dăduse adresa ei (Transmite-i salutările mele acelei puta, spusese), iar eu schimbasem trei trenuri ca să ajung la ea şi străbătusem câteva străzi cu adresa ei scrisă pe palmă.

Sunt fiul lui Ramón, am spus.

Hijo, ştiu cine eşti.

A pregătit nişte café con leche şi mi-a oferit un biscuit Goya. Nu, mulţumesc, am spus fără să-mi mai doresc să-i pun întrebări sau chiar să fiu acolo. Furia se întoarce mereu cumva. M-am uitat în jos şi am văzut linoleumul uzat şi murdar. Avea părul alb şi tuns scurt pe capul mic. Ne-am aşezat şi am băut, şi apoi am vorbit, doi străini retrăind acelaşi moment – o tornadă, o cometă, un război – la care amândoi fuseserăm martori, dar din unghiuri diferite şi îndepărtate.

A plecat dimineaţa, a explicat ea încet. Ştiam că ceva nu e în regulă pentru că stătea în pat, fără să facă nimic, doar mă mângâia pe păr, care pe atunci era foarte lung. Eu eram penticostală. De obicei el nu zăbovea în pat. Imediat ce se trezea, îşi făcea duş, se îmbrăca şi plecă. Avea acel gen de energie. Dar când s-a ridicat s-a aplecat deasupra micului Ramón, l-am întrebat: Eşti bine? şi mi-a răspuns că da. Nu aveam de gând să mă cert cu el pentru asta, aşa că m-am culcat la loc. Visul pe care l-am avut a fost unul la care încă mă mai gândesc. Eram tânără şi era ziua mea şi mâneam o farfurie de ouă de prepeliţă şi toate erau pentru mine. Un vis prostesc, într-adevăr. Atunci când m-am trezit am văzut că restul lucrurilor lui dispăruseră.

Şi-a trosnit uşor degetele. Am crezut că durerea nu va înceta niciodată. Atunci am ştiut cum trebuie să se fi simţit mama voastră. Ar trebui să-i spui asta.

Am vorbit până s-a lăsat întunericul şi atunci m-am ridicat. Afară, puştanii de prin partea locului erau adunaţi în găşti, patrulând încolo şi-ncoace prin norii lucitori proiectaţi de stâlpii de iluminat. A sugerat să merg la restaurantul ei, dar când am ajuns acolo şi i-am privit, dincolo de reflexia mea din geam, pe oamenii dinăuntru, cu toţii versiuni ai unor oameni pe care îi cunoşteam deja, m-am hotărât să plec acasă.

Decembrie. Plecase în decembrie. Compania îi dăduse o vacanţă de două săptămâni, despre care Nilda n-a ştiut nimic. A băut o ceaşcă de café neagră în bucătărie şi a lăsat-o spălată, pe uscător. Mă îndoiesc că plângea sau că era tulburat. Şi-a aprins o ţigară, a aruncat chibritul pe masa din bucătărie şi a ieşit în vântul aspru care bătea îndelung şi rece dinspre sud. A ignorat convoaiele de taxiuri goale care dădeau târcoale pe străzi şi a luat-o pe jos către Atlantic. Pe atunci existau mai puţine magazine de mobilă şi antichităţi. A fumat ţigară după ţigară şi a terminat pachetul într-o oră. A cumpărat un cartuş de la un stand, ştiind cât de scumpe sunt în străinătate.

La prima staţie de pe Bond s-a urcat în metroul către aeroport şi-mi place să cred că a luat primul tren, şi nu că a trecut mai întâi pe la Chuito, ceea ce pare mai aproape de adevăr, înainte să zboare spre sud ca să ne ia pe noi.

(*Traducere: Daniele Rogobete*)